

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

PROTOKOLL

Ordinært representantskapsmøte
27. – 28. august 1990

INNHOLDSFORTEGNELSE

PROTOKOLL

Ordinært representantskapsmøte 27. – 28. august 1990

Årsrapport	5
Bekreftelse	6
Forberedelse	6
Oppstilling for 1990	7
Revisjonsberetning til regnskapene for 1989	14
Oppstilling og valg til Sentralkomiteen	17
Ansvarstakerne i distriktanskerter i Telemark	17
Ansvarstakerne i LAG og forbundene	18
Tariffrevisjonen 1990	25
EKS-forhandlingene	51
Politikkering	86
Oppstilling	111
Oppstillingen dagorden punkt 7 - tariffrevisjonen 1990	120
Oppstillingen dagorden punkt 8 - EKS-forhandlingene	122
Oppstilling	128
Oppstilling	128

PROTOKOLL

Ordinært representantskapsmøte
27. - 28. august 1990

Landsborsmøtet i Norge

holdt ordinært representantskapsmøte mandag 27. august og tirsdag 28. august 1990 i Rikshuset i Trondheim.

Møtet ble åpnet av leder for Yngve Hagersten, som ble utnevnt til leder for møtet. Yngve Hagersten, som ble utnevnt til leder for møtet, ønsket velkommen til møtet og uttrykte sin glede over at så mange representanter hadde møtt opp til møtet. Han ønsket også velkommen til møtet og uttrykte sin glede over at så mange representanter hadde møtt opp til møtet.

INNHALDSFORTEGNELSE

	Side
Åpning	5
Sakliste	6
Forretningsorden	6
Beretning for 1989	7
Regnskap for 1989	7
Revisjonsberetning til regnskapene for 1989	14
Suppleringsvalg til Sekretariatet	17
Ansettelse av distriktsssekretær i Telemark	17
Revisjonen i LO og forbundene	18
Tariffrevisjonen 1990	25
EØS-forhandlingene	51
Privatisering	86
Ytre miljø	111
Uttalelsen dagsorden punkt 7 - tariffrevisjonen 1990	120
Uttalelsen dagsorden punkt 8 - EØS-forhandlingene	122
Avslutning	126
Navneliste	128

På dagsorden er også oppført tariffrevisjonen 1990 og EØS-forhandlingene. Representantskapsmøtet i februar 1990 er avsluttet. Resultatet av oppgaveløsningen av møtet er meddelt i kommunikasjonsmiddel.

Sekretariatet vil også utarbeide en rapport om den prosessen vi ønsker å rapportere på vedrørende møtet, med bakgrunn i møtet og i møteplanen for 1991. Vi vil også utarbeide en rapport om møtet og i møteplanen for 1991. Vi vil også utarbeide en rapport om møtet og i møteplanen for 1991.

Det er vår oppfatning at Representantskapsmøtet vil bli en viktig hendelse i arbeidslivet i Norge. Vi håper at vi i løpet av møtet vil få en skikkelig innføring av sakene.

TALERLISTE

	Side
Balstad, Jan	122
Bauck, Sidsel	30, 38, 77
Bråten, Jan	80
Christiansen Bjørn	70
Disch, Eva	17
Fedje Elvy	36, 106
Fon Margot Kvalvik	15
Gaare Eystein	23, 33, 45, 82
Grøttum, Arne	72
Gulbrandsen, Tore	35, 109
Gustavsen, Terje Moe	102
Hansen, Jan Werner	107
Hendricksen, Jardar	32, 44, 79
Hille, Svein	118
Hågensen, Yngve	5, 25, 47, 51, 83, 126
Ingvaldsen, Arnulf	42
Jamne, Kjell	44, 74
Johnsen, Trygve	22, 98
Kolstad, Walter	46
Kostøl, Esther	86, 110
Kristiansen, Rune	81
Lindrupsen, Olav	37, 118
Lund, Leif	106
Lundberg, Tore	95
Lynnebakken, Berit	75
Martinsen, Kjell	104
Mæland, Ivar	109
Nilsson, Liv S	99
Oxholm, Svein-Erik	7, 16, 20, 24
Pedersen, Thorstein L	14
Pettersen, Aud Marit	43
Ravndal Henrik	16, 34
Risan, Ernst Kr	108
Sande, Leif	31
Stene, John	35, 67
Støylen, Olav	41
Sørensen, Kjell	36
Undheim, Liv	111
Watnebryn, Aud	104
Wille, Marie	40
Øynes, Arild	103

Landsorganisasjonen i Norge

holdt ordinært representantskapsmøte mandag 27. august og tirsdag 28. august 1990 i Folkets Hus i Trondheim.

Møtet ble åpnet av LOs leder, Yngve Hågensen, som på vegne av Sekretariatet ønsket Representantskapets medlemmer og innbudte gjester vel møtt. I sin åpningstale sa han videre: Dette er første Representantskapsmøte som blir avholdt utenfor Oslo siden 1971.

Det ordinære Representantskapsmøtet blir vanligvis gjennomført i juni måned. En rekke aktiviteter; landsstyremøter osv. i fagforbundene og tariffrevisjonen, gjorde at man besluttet å avvente dette arrangementet til slutten av august måned.

Når vi avholder Representantskapsmøtet utenfor Oslo, har Sekretariatet besluttet at møtet skal gå over to dager.

På dagsorden er det ført opp tre konkrete temaer utenom de ordinære sakene som vanligvis blir behandlet i LOs Representantskap.

Sekretariatet inviterer Representantskapet til å vedta uttalelser knyttet til de tre temaene.

Vi hadde en klar ambisjon om at disse uttalelsene skulle vært ferdig behandlet i Sekretariatet og sendt ut som forslag til Representantskapet på forhånd. Forlengelsen av tariffrevisjonen i privat sektor, og etterfølgende informasjonskonferanser og uravstemning kom forstyrrende inn i prosessen. Vi ber derfor om Representantskapets forståelse for at disse uttalelsene er framlagt først under dagens møte.

På dagsorden er også satt opp tariffrevisjonen 1990. Etter vedtaket i Representantskapet 13 februar 1990, er årets oppgjør endelig avsluttet. Resultatet over avstemningen av meglingsforslaget ble meddelt riksmeglingsmannen 24 august.

Sekretariatet vil under dette punktet på dagsorden redegjøre for den prosess vi ønsker å ta initiativ til vedrørende erfaringsdrøftinger, med basis i oppgjøret vi nå har bak oss, og foran mellomoppgjøret 1991. Vi vil også legge fram et forslag til uttalelse rettet til Regjeringen vedrørende statsbudsjettet 1991, som en ren oppfølging vedrørende de forutsetninger for oppgjøret vi vedtok i Representantskapet 13 februar 1990.

Det er vår oppfatning at Representantskapet, gjennom en slik håndtering, skal legge press på statsbudsjettet som legges fram 4 oktober, for å følge opp de forutsetninger for vår medvirkning gjennom oppgjørene i privat-, statlig- og kommunal sektor.

Vi håper at vi i løpet av disse to dagene får en skikkelig behandling av sakene.

Ingen av representantene hadde merknader til innkallingen til møtet, og Yngve Hågensen erklærte møtet for lovlig satt.

Yngve Hågensen refererte følgende forslag til

SAKLISTE

1. Åpning
2. Beretning 1989
3. Regnskap 1989
4. Suppleringsvalg til Sekretariatet
5. Ansettelse av distriktssekretær i Telemark
6. Revisjonen i LO og forbundene
7. Tariffrevisjonen 1990
8. EØS-forhandlingene
9. Privatisering
10. Ytre miljø

Forslag til sakliste ble enstemmig godkjent.

Følgende forslag til forretningsorden ble enstemmig godkjent:

1. Møtets forhandlinger er ikke offentlige.

Informasjon til pressen tilrettelegges av LOs informasjonssavdeling.

2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntatt fra innledningsforedrag, begrenses taletiden til 10 minutter første og 5 minutter annen gang. Til forretningsorden gis ordet bare 1 gang og høyst 1 minutt for hver sak. For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere.
3. Forslag innleveres skriftlig og skal være undertegnet med vedkommendes navn. Ingen nye forslag kan tas opp etter at strek er vedtatt. Forslag som ikke har tilknytning til den godkjente dagsorden, kan ikke behandles.
4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle, eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemningen ved navneopprop.
5. I protokollen innføres bare forslagene og avstemningene samt vedtakene.

Så fremt representantskapet ikke forlanger protokollen opplest, gis sekretariatet fullmakt til å godkjenne protokollen.

Administrasjonen foreslo Ole Knapp som dirigent.

Dette ble enstemmig godkjent.

Saklistas punkt 2:

Beretning for 1989

Dirigenten spurte om Representantskapet kunne godta at han bare refererte hovedpunktene i beretningen, og anmodet om at de representantene som hadde kommentarer til de enkelte avsnitt tok dem opp etter hvert.

Dirigentens forslag til behandlingsmåte ble enstemmig godkjent.

Ingen av Representantskapets medlemmer ba om ordet til LOs beretning for 1989.

Dirigenten refererte følgende innstilling fra Sekretariatet:

Representantskapet innstiller beretningen for godkjenning.

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble enstemmig godkjent.

Saklistas punkt 3:

Regnskap for 1989

Dirigenten ga ordet til LOs hovedkasserer, Svein-Erik Oxholm, som tok for seg mer detaljert de utlagte regnskaper.

Svein-Erik Oxholm: Regnskapsheftet som er utlagt gir en litt annen presentasjon av regnskapene enn det man har vært vant til.

Vårt regnskap skal framstå i den form som regnskapslovgivningen tilsier. Det bygger på at man har tatt i bruk note-teknikken for å få fram de nødvendige spesifikasjonene. Det er første året vi gjør det på denne måten. Dette betyr at regnskap 1989 sammenlignet med regnskap 1988 ikke gir den helt rette sammenligningen.

Vi gikk inn i 1989 i budsjettssammenheng med et underskudd på 24 millioner kroner før årsoppgjørstransaksjoner; det å tilføre regnskapet av tidligere års avsetninger.

Resultatet viser at dette underskuddet er redusert til 12 millioner. Det er i hovedsak et mindre forbruk på en del «tunge» budsjettposter som har forbedret regnskapet tallmessig.

I 1989 at vi har inntektsført 156 millioner kroner i LO-kontingent, mot 140 millioner budsjettert, og 145 millioner i regnskapet for 1988. I den sammenheng minner jeg om at kongressen i 1985 gjorde vedtak om innføring av prosentkontingent til LO, en overgang fra kronekontingent til prosentkontingent, og 1988 var det første året med prosentkontingent. Dette betyr at vi har vært inne i en periode hvor vi og forbundene avregningsmessig har vært nødt til å tilpasse oss overgangen. Økningen i kontingent på henholdsvis 11 og 16 millioner, hvis vi ser det i forhold til regnskap 1988 og budsjett, er i hovedsak knyttet opp til disse overgangsavregningsspørsmålene. Dette betyr med andre ord ikke at LOs medlemsmasse, og den inntekt som ligger bak tallet, har økt så mye at det har gitt seg utslag i en kontingentøkning på 16 millioner, hvis vi forholder oss til budsjettet. Det er klart, og det har vært hensikten med det nye systemet, at her ligger det også i økningen et islett av at kontingentgrunnlaget, dvs. inntekten til medlemmene, har økt noe.

Diverse inntekter viser 1,4 millioner kroner, mot budsjettert 9,8 millioner. Da kan man stille spørsmål om LO har budsjettert med inntekter av ymse karakter som man ikke har fått. Forklaringen på avviket er i hovedsak at vi i dette regnskapsoppsettet, hvilket ikke var tilfelle i budsjettoppsettet, har nettoført en del utgiftsposter, slik at det som var ført til inntekt i budsjettet, i regnskapet kommer som en netto, et fradrag, i en utgiftspost, og dette er da inntekter som LO har av type administrasjonstilskott som følge av NORAD-avtalene og tilskott fra Samarbeidsrådet LO/NHO, som vi er sekretariat for.

De vedtektsbestemte avsetningene er med 1989 historie. Vi husker kongressens vedtak om opphør av prosentvise avsetninger til ymse formål, slik det er nedfelt i vedtektene, og går over til en ordning hvor vi hensyntar eventuelle overføringer i forbindelse med både budsjett, men i første rekke ved årsavslutningen, ved fremlegging av årsregnskap. For 1989 er det til de vedtektsbestemte ordningene, slik de fremkommer av vedtektene før 1 januar 1990, avsatt 75,5 millioner kroner. Vi har da til disposisjon 82,1 millioner kroner.

Kostnadssiden er spesifisert gjennom notene 2 – 8. Den utgjør i

sum knappe 130 millioner kroner. Jeg vil gi noen kommentarer til de ulike postene.

Når det gjelder lønn/arbeidsgiveravgift og sosiale kostnader, er det på lønnsiden 152 personer som er knyttet til hovedkontoret i Oslo. Distriktskontorene, som på det tidspunktet hadde 72 tilsatte, er ikke med i denne utgiftsposten. To som er lønnet over Ungdomsutvalgets budsjett og regnskap er heller ikke med.

Tallet i forhold til 1988 viser en økning på 4,7 millioner kroner. Det er ikke fordi LOs administrasjon har økt. Det er heller ikke fordi at det har vært store lønnsøkninger fra 1988 til 1989. Det har direkte sammenheng med forhold knyttet til pensjonspremie og tilskott til pensjonskassa. Med virkning fra 1988 ble det slik at arbeidsgivers andel av pensjonspremie ble ilagt arbeidsgiveravgift, og vi valgte for regnskapsåret 1988 å ta noe av pensjonsforsikringspremien av fonds, slik at den er betalt i 1988, mens vi for 1989 får full uttelling.

Administrasjonskostnadene er 4 millioner lavere enn budsjettert. 4 millioner høyere enn i 1988. Økningen i sum går mot hverandre med en kostnad i 1989 på innstallering av ny telefonsentral, som fysisk er plassert i Folkets Hus, dvs. sentralbordet for LO, forbundene og organisasjonsenheter som er knyttet til sentralen, og hvor vår andel utgjorde 4 millioner kroner.

Møte- og reisekostnader er kr 400 000,- under budsjett. Det betyr at den budsjettering på reiseaktiviteter som LOs ulike avdelinger har, retter de seg etter. Man følger opp budsjettposter og har unngått overskridelser på dette punktet.

Når beløpet var 8,2 millioner kroner i 1988, så hadde det sammenheng med informasjon om tariffoppgjøret på 2,2 millioner kroner, og 1,4 millioner som ble utgiftsført som kongresskostnader det året.

Når det gjelder kongressen, er det tatt inn en note 4 på side 4 som viser spesifisert hva en LO-kongress anno 1989 koster.

Sluttregningen kom på underkant av 10 millioner kroner. Vi avsetter hvert år i perioden til kongressen, og vi har da selvfølgelig tilbakeført, det er jo det som er hensikten, fra de avsetningene for å dekke den kostnaden vi fikk i 1989.

Tilskudd er spesifisert i note 5. Det er en solid post i vårt regnskap. I 1989 på 45,8 millioner kroner.

Tilskuddet til distriktskontorene er på 22 millioner kroner. Vi kan vel kanskje grovt si at det er den kostnaden LO har for å ha distriktskontorer. Med det mener jeg å si at distriktskontorene får tilført midler til aktiviteter som ikke fremkommer på denne tilskuddsposten. Det går til lønn, husleie, kontorutgifter, og møte- og reiseaktiviteter, knyttet opp til de daglige gjøremål som distrikt-

skontorene skal utføre. Men en god del av aktiviteten finansieres fra LO sentralt.

Kostnaden vi har ved å utgi LO-Aktuelt Fri Fagbevegelse ligger også i tilskuddsposten – knapt 6 millioner kroner i 1989. Det er det vi betaler for å få utgitt det utmerkede organ LO-Aktuelt.

En ny post som er kommet inn på 1989-regnskapet er Ungdomssekretærordningen, slik den ble vedtatt etter innstilling fra «Totlandkomiteen». Det er finansieringen av barne- og ungdomsarbeidet i arbeiderbevegelsen, og hvor LOs bidrag utgjør 3,4 millioner kroner.

Dette for at organisasjonene skal slippe å gå rundt med hatten for å få tilskudd fra forbundene.

Ungdomsutvalget er utgiftsført med 2,2 millioner som tilskudd fra LO.

Vi har avtale om forvaltning av midler med NORAD, som også koster oss en egenandel på 2 millioner kroner.

Det koster oss å drive Arbeiderbevegelsens Folkehøgskole. Det koster oss å ha et Arbeiderbevegelsens Arkiv og Bibliotek. Hver av disse har blitt tilført 1,7 millioner kroner. I 1989 har det til sammen kostet oss 2,5 millioner å ha et organisasjonsapparat på anleggsvirksomheten – på Sture Mongstad, Kårstø, Oljekartellet og en post som kommer igjen noen år fremover, men som er ny i år, de kostnadene som LO får som følge av vårt engasjement «Lillehammer 1994.»

Til verve- og aktivitetskampanjen har man brukt mindre enn det som var forutsatt rent budsjettmessig. Vi hadde et budsjett på 10 millioner kroner. Drøye 5 millioner kroner er anvendt. Spesifikasjonene finnes i note 6.

Kontingenter og forsikringer utgjør 6 millioner kroner.

Utenlandske organisasjoner som vi er medlem av, dvs. Nordens Faglige Samorganisasjon, Den Europeiske Faglige Samorganisasjon, FFI og TUAC – den faglige organisasjonen knyttet opp til OECD, har kostet oss 1,6 millioner kroner i kontingent.

De innenlandske organisasjonene vi er medlem av har kostet oss 3 millioner kroner. Av de går så og si alt til tre organisasjoner; AOF 1,9 millioner, Folkeferie 600 000 kroner og Norsk Folkehjelp 450 000 kroner.

Bak begrepet forsikringer, og i tallet 6 millioner, ligger det 1,4 millioner til Samleforsikringen som LO har tegnet med Samvirke, og som er fellesskapets innbo- og løsereforsikring, fellesskapets

reise/gods, reise/syke og reise/ansvarsforsikring. Av totalen er ikke dette den helt store kostnad, men jeg minner Representantskapet om at dette er en post som er tredoblet i løpet av noen få år. Fra ca 500 000 kroner til 1,4 millioner kroner i 1989, og det blir også en økning for inneværende år.

Samleforsikringen er en god forsikring for oss, men det er en forsikring som har stor skadeprosent, og man har begynt å jobbe litt med å se på en annen form for samleforsikring, uten at noen «baller» er trukket ned ennå. I såfall en forsikring som skal bli opprettholdt i forhold til det ytre apparat.

Bevilgninger er på 6,2 millioner kroner. Det er 3,5 millioner mer enn i 1988. Her ligger de enkeltbevilgningene som kongressen gjorde og gaven vi ga til oss selv ved LOs 90 års jubileum, nemlig 1 million kroner som ble donert til Industriarbeidermuseet på Rjukan. Et sted som vi alle burde ha besøkt.

Valgkampbevilgningen utgjør 2 millioner kroner.

Avskrivningene på 5 millioner kroner er utelukkende Sørmarka.

Vi kommer ut med en driftskostnad i underkant av 130 millioner kroner, 47,5 millioner som underskudd før det vi nå begynner å kalle årsoppgjørdisposisjoner.

Det har i nyere tid vært slik at LO, for å få sitt resultatregnskap til å gå i hop, har vært nødt til å ta til driftsinntekt så og si alt som går på kapitalinntekter. Året 1989 er ikke noe avvikende i så måte.

Renteinntektene er på 35 millioner kroner, og aksjeutbytte på 31 000 kroner. I forhold til aksjeutbytte og 1988, er det en dramatisk svikt. Dette har selvfølgelig sammenheng med at LO er medeier i en bank som ikke har gitt utbytte i 1988, dette inntektsføres hos aksjonærene i 1989.

Vi har foretatt årsoppgjørdisposisjoner på 12,2 millioner kroner. Årsresultatet kommer ut i 0.

Balansen viser et beløp på 536,2 millioner kroner, en økning på 17 mill. fra 1988.

Balansen er sammensatt av bankinnskudd på 276 millioner kroner. Det er bankinnskudd, - kasse og postgiro ligger også inne i denne posten - i Landsbanken, og til vilkår som gir til enhvertid best mulig forrentning. For Landsbankens vedkommende er vi også kommet i den situasjon at den er konkurransedyktig på langtidsinnskudd, sett i forhold til diskusjoner vi har hatt tidligere år.

Vi har debitorer på 42 millioner kroner (note 11). Verdipapirer på 52 millioner. Utlån 56 millioner kroner (note 15) og vi har bokført eiendommer og leieboerinnskudd på ialt 110 millioner kroner.

Gjeld og egenkapital. Kampfondet utgjør 370 millioner kroner, andre fond 49 millioner (note 18) og det man kaller en fri egenkapital på 108 millioner kroner.

Når vi ser på kampfondet og dets utvikling, vil jeg minne om at LOs kampfond er en refusjonsordning fra og med 6. streikedag overfor forbundene, med et beløp som indeksjusteres og som pr 1/7 var på ca 30 kroner, dvs. at det er 472 kroner bak hvert medlem.

Sykelønnsordningens fond. Avkastningen av dette fondet finansierer LOs Fritidsforsikring. Premien for Fritidsforsikringen i 1989 var på kr 31 880 000,-. Fondet ga en avkastning på 39,5 millioner, slik at vi for året 1989 klarte å tilføre fondet noe kapital; vi brukte ikke alt til premie til Fritidsforsikringen. Egenkapitalen har som følge av dette økt fra 372 millioner til 379 millioner. Fritidsforsikringen er en nyskapning, men det er grunn til å tro at vi er nødt til å se på både ytelser og vilkår. Det viser seg, og det avtegner behovet for denne type forsikringsordning, at utbetalingene fra 1989 og inn i 1990, er en del høyere enn det som var estimert ut fra premiefastsettingen. Dette er en sak som Sekretariatet er nødt til å behandle til høsten.

Sykelønnsordningens fond er i hovedsak plassert i bank, 288,8 millioner kroner. Vi har 87,5 millioner i ansvarlig lånekapital i Landsbanken og en liten «bit», nemlig 3,5 millioner kroner i aksjer i Helsenbybygg.

LOs Revisjonskontor er en selvfinansierende enhet med en revisjonskontingent. De har en kostnad for 1989 på drøye 2,5 millioner kroner. Tallene gir ikke noe grunnlag for noen nærmere kommentar fra min side.

LOs Ungdomsutvalg har en omsetning på drøye 6,5 millioner kroner.

LOs Ungdomsutvalgs regnskap skal også forelegges bevilgende myndighet, nemlig Kultur- og vitenskapsdepartementet, STUL, for at Ungdomsutvalget skal få offentlig tilskudd. Vi har da funnet det riktig å føre alle aktiviteter som kan henføres til ungdomsarbeidet inn i Ungdomsutvalgets regnskap, selv om utgiftene også ligger i LO. Vi hatt aktiviteter på ungdomssiden, (note 1) på ialt 5,2 millioner kroner.

Regnskapet for *Den norske Fagorganisasjons pensjonskasse* gjenspeiler den omlegging på administrasjon og utligning av garantiansvar som ble gjennomført fra 1 januar 1989, men slik som det står som en merknad i regnskapet, er utbetalingene til pensjonistene som er foretatt direkte fra Samvirke forsikring på 31,4 millioner kroner.

Pensjonskassa sliter vi fortsatt med. Senest på fredag hadde vi i Sekretariatet en lang diskusjon på hvordan man skulle forholde seg til kreditorene. Ballen er ikke trukket ned, men vi fikk et vedtak i Sekretariatet som går på at LOs administrasjon, i første rekke sammen med forbund som er berørt på gjeldssiden, skal drøfte mulighetene for å komme fram til en omforenet løsning på hvordan vi skal gjøre opp «forna» dager, og hvordan vi skal forholde oss i framtiden.

Opplysnings- og utviklingsfondet. LO er bare regnskapsfører. Det er penger inn, fordeling og ut.

Det som jeg synes det er grunn til å peke på, er at inntektene til fondet har gått ned med 6,3 millioner kroner fra 1988. Alle er vel klar over hva som ligger bak det, men jeg vil da også knytte det opp til vedtaket som følge av avstemningen i tariffrevisjonen, hvor vi får en styrking av inntektssiden i OU-fondet. Det er høyt påkrevd, fordi vi har nedgang på inntektene. Volumet på aktivitetene har gått ned, for å forholde seg til inntektssiden. Vi har ikke hatt så stor økning at vi kunne ha inflasjonsjustert, i og for seg.

Til OU-fondet hører det også med at før pengene fordeles til AOF og forbundene etter vedtatte fordelingsnøkler, ligger det en del fellesutgifter på OU-fondet og LOs hånd som dels er knyttet opp til LO/NHO-ordningene, og desuten bevilgninger som fellesskapet blir enige om. Noe også knyttet opp til aktiviteter på AKA og annet som dere ser av notene 2 og 3.

Folkets Hus Fond. Folkets Hus Landsforbunds administrasjon finansieres over LO-kontingenten etter de gamle avsetningsbestemmelsene. Det er den virksomheten som Folkets Hus Landsforbund bedriver som organisasjon.

Folkets Hus Fond gir lån på rimelige vilkår til medlemsorganisasjonenes hus. Ved siste årsskifte har vi finansiert Folkets Hus-bevegelsen på bygningssiden med ca 60 millioner kroner. En økning på 5 millioner kroner i løpet av regnskapsåret. Fondet har nå en forvaltning på 70 millioner kroner. Folkets Hus Fond medfinansierer, eller fullfinansierer, både store og små prosjekter.

Sekretariatet innstiller på at de framlagte regnskap for 1989 innstilles overfor kongressen til godkjenning.

Dirigenten takket Svein-Erik Oxholm, og ga ordet til leder for LOs Revisjonskontor, *Thorstein L. Pedersen*, som refererte følgende revisjonsberetning til regnskapene 1989:

Revisjonsberetning for 1989

LOs Revisjonskontor har revidert regnskapene for:

- Landsorganisasjonen i Norge
 - Sykelønnsordningens Fond
 - LOs revisjonskontor
 - LOs ungdomsutvalg
 - Den norske Fagorganisasjons pensjonskasse
 - LOs Opplysnings- og utviklingsfond
 - Folkets Hus Fond
- for året 1989.

Revisjonen har, i den utstrekning det har vært praktisk mulig, vært foretatt i h.h.t. reglene for god revisjonsskikk.

Som positivt har revisjonen merket seg omlegging til ny presentasjonsform for regnskapene, og at bruken av fakturerings-/remitteringssystemet er kommet i gang.

Selv om en kan si at utviklingen går i riktig retning, mangler det ennå en del på at en bør si seg fornøyd med økonomi-/regnskapsfunksjonens standard. Det gjelder forhold som er påpekt av revisjonen gjennom flere år, og det er beklagelig at LOs ansvarlige organer ikke i større grad har fulgt opp dette viktige området.

Når revisjonen finner at de framlagte regnskaper kan fastsettes, så skyldes dette i stor grad den tildels betydelige innsats i ettertid både fra regnskapsavdelingen og revisjonens side med verifisering og korrigering av tallmaterialet.

Når det gjelder Den norske Fagorganisasjons pensjonskasse, er 1989 det første året hvor den tidligere ordning med utligning av garantiansvar er erstattet med prinsippet om dekning av de løpende pensjoner.

Revisjonen forutsetter at en nå får en snarlig avklaring vedrørende pensjonskassens utestående krav.

For at LOs revisjonskontor ikke bare skal bli kontrollert av seg selv, blir kontorets regnskap gjennomgått av en registrert revisor utenfor kontoret. Vedkommendes rapport legges ved denne beretning.

Konklusjon: Med de forbehold som ligger i revisjonsberetningen mener revisjonen at de framlagte regnskap kan innstilles til fastsettelse som regnskap for 1989 for de innledningsvis nevnte organisasjoner og institusjoner.

RAPPORT

Undertegnede har gjennomgått Revisjonskontorets regnskap for 1989 og har ingen bemerkninger.

Oslo, 22. juni 1990

Kåre Lindmark

Registrert revisor

Dirigenten ga deretter ordet til lederen for LOs revisjonsutvalg, Margot Kvalvik Fon, som refererte utvalgets beretning til regnskapene for 1989:

Revisjonsutvalgets beretning til regnskapene 1989

Revisjonsutvalget har i henhold til vedtektene gjennomgått regnskapene 1989 underlagt utvalgets ansvarsområde.

Disse er:

- Landsorganisasjonen i Norge
- Sykelønnsordningens Fond
- LOs Revisjonskontor
- LOs Ungdomsutvalg
- Den norske Fagorganisasjons pensjonskasse
- LOs Opplysnings- og Utviklingsfond
- Folkets Hus Fond.

Til utvalgets orientering er framlagt regnskaper 1989 for:

- Stiftelsen Fri Fagbevegelse
- Fagorganisasjonens Stønadskasse
- Avsluttende regnskap for avsatte midler fra Spireaveien 12-14
- Johan Nygaardsvolds Minnefond.

Protokollgjennomgang:

Revisjonsutvalget har gjennomgått fortløpende protokoller for representantskapet, sekretariatet og administrasjonsmøter. De spørsmål utvalget har hatt til saker, er fortløpende besvart.

Revisjonsutvalget har hatt til behandling spørsmålet om ny revisjonsordning i LO, og har tilrådd dette for sekretariatet.

For øvrig ser utvalget fram til at Den norske Fagorganisasjons pensjonskasses situasjon blir avklart, da denne har skapt endel usikkerhet omkring de framtidige pensjoner.

Regnskapsavslutningene for regnskaper underlagt utvalgets ansvarsområde er nå lovet framlagt tidligere på året, og utvalget sier seg tilfreds med at dette nå blir gjennomført.

Revisjonsutvalget anbefaler at de interne kontrollrutiner må videreutvikles slik at feil og uklarheter fanges opp på et tidlig tidspunkt.

Konklusjon:

LO's revisjonsutvalg finner at de framlagte regnskaper er tilstrekkelig spesifisert og anbefaler at regnskapene for 1989 innstilles til godkjenning.

Dirigenten, *Ole Knapp*: Dere har hørt hovedkasserens gjennomgang av regnskapene for 1989, revisjonsberetningen og revisjonsutvalgets beretning. Forlanger noen ordet til regnskapene for 1989?

En representant ba om ordet:

Henrik Ravndal, NNN: Jeg skal ikke kritisere regnskapet eller underkjenne det, men jeg synes når et regnskap skal behandles i månedsskifte august/september så burde det følge saksdokumentene når de blir sendt ut. Jeg synes ikke dette er en verdig måte for en seriøs organisasjon å behandle et regnskap på. Det bør representantene få minst en uke før møtet, og jeg ber om at det blir ført i referatet.

Svein-Erik Oxholm: Regnskapet ble sluttbehandlet av Sekretariatet sist fredag. Sekretariatet hadde også saken på kartet mandag for en uke siden, men sakslista var da så lang at vi ikke fikk behandlet det da. Normalt har det vært slik at LOs regnskap har vært lagt ut på representantenes bord. Det har vært nummerert og

blitt inndratt. Nå har vi i noen år kjørt regnskapet på den måten som dere har fått det, og dere får ta det med hjem. Jeg ser poenget i det Ravndal tar opp, og det forholdet får vi ta til diskusjon i Sekretariatet forut for det ordinære representantskapsmøte i 1991. De synspunktene som Ravndal hadde, er notert.

Ingen flere forlangte ordet, og innstillingen fra Sekretariatet med følgende ordlyd: Representantskapet innstiller LOs regnskap for 1989 for godkjenning overfor Kongressen:

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble enstemmig godkjent.

Saklistas punkt 4:

Suppleringsvalg til Sekretariatet

Dirigenten, *Ole Knapp*, refererte følgende innstilling fra Sekretariatet

«Terje Moe Gustavsen velges som nytt sekretariatsmedlem nr 10».

VEDTAK: Terje Moe Gustavsen ble enstemmig valgt.

Saklistas punkt 5:

Ansettelse av distriktsssekretær i Telemark

Dirigenten refererte Sekretariatets innstilling til vedtak:

«Knut Liljeberg, 47 år, ansettes i stillingen som distriktsssekretær for Telemark fylke».

Eva Disch Handel og Kontor i Norge: På siste LO-kongress ble jeg glad. Vi fikk ei jente på andreplass, og jeg trodde at nå ville LO bli skikkelig jentegærne. De ville bestrebe seg til å ansette flere jenter etter hvert som det blir ledige områder, få bort mannsdominansen. Men hva opplever vi når vi skal ansette distriktsssekretær i Telemark? LO velger fortsatt mannfolkene. Jeg fikk god oppslutning på kongressen da jeg snakket om likestilling og likeverd, men applaus og trampeklapp er ikke nok til å få LOs ledelse til å ta hensyn til signaler fra kvinnfolka. Vi vil ha flere kvinner både som valgte og ansatte i LO. Det er bittert å registrere at jenter fortsatt er som hår i suppa for visse menn. At kvinnfolk må gjøre jobben dobbelt så bra som mannfolk for å bli hørt.

Representantskapet må være enig med meg i at dette kan ikke fortsette. Det ene toget etter det andre går fra oss. Vi jenter må bli godtatt som likeverdige. Ved forrige distriktssekretæransattelse ble det også ansatt en mann. Det ble påpekt. Skal vi fortsette med det da? Jeg tillater meg å spørre. Jeg har sett at det har vært 39 søkere, og jeg vet at det er jenter som har søkt. Så er spørsmålet – og jeg håper at jeg kan få svar på det – hvor mange var jenter og hvor mange jenter ble intervjuet? Hvorfor vil ikke LO bidra til å innfri kravet om rettferdighet? Det er få som spør om menns dyktighet. De velges og ansettes i egenskap av hannkjønnet. Derfor må vi i tida framover gi kvinner jobbutfordringer, og det kan LO. Jeg vil påstå at kvinner takler utfordringer ofte bedre enn menn. De bruker følelser mer positivt til kreativ tenking, til å foreslå nye løsnings, men de må slippes til, og det skal vi være med på. På bakgrunn av det jeg nå har anført, vil jeg unnlate å stemme i denne ansettelsen, ikke fordi man igjen har valgt en mann, men fordi man ikke har gjort nok for å få fram jenter, og jeg tillater meg å legge fram et forslag slik at Representantskapet senere skal vite kjønnsfordelingen ved søkere.

Jeg refererer forslaget: «Ved senere tilsetninger skal Representantskapet bli kjent med kjønnsfordelingen av søkermassen».

Dirigenten, Ole Knapp: Av de 5 som ble innkalt til intervju var det to kvinner. Det har i de siste omgangene vært en rimelig balanse i antall innkalte. Denne gangen hadde man en søker som gikk klart foran de fire øvrige, og det var også Sekretariets oppfatning når denne innstilling ble gitt.

Det vil ikke bli hemmeligholdt fra LOs side hvilken sammensetning intervjurunden har hatt. Den er vi åpne for, således føler dirigenten at forslaget som er framsatt er i tråd med den praksis administrasjonen har fulgt.

Dirigenten spurte om Representantskapet kunne akseptere dette. Ingen representanter hadde merknader.

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble enstemmig godkjent.

Saklistas punkt 6

Revisjonen i LO og forbundene

Forelå følgende innstilling fra Sekretariatet til Representantskapet:

LOs VEDTEKTER § 13

INNSTILLING: NY § 13:

1. Revisjon av regnskapene i Landsorganisasjonen og forbundene skal utføres av statsautorisert revisor.
Til revisor kan også velges et revisjonsselskap av statsautoriserte revisorer. Forbundene og Landsorganisasjonen skal velge samme revisor/revisjonsselskap.

Revisor velges av Representantskapet etter innstilling fra Sekretariatet. Representantskapet fastsetter revisors godtgjørelse.

2. I den utstrekning det følger av god revisjonsskikk, skal revisor granske regnskaper og årsoppgjør.
Revisor skal følge de instruks og pålegg som gis av organene i Landsorganisasjonen, såvidt de ikke strider mot bestemmelser gitt i lov, i medhold av lov eller mot vedtekter eller god revisjonsskikk.

I den utstrekning revisor finner det forsvarlig etter kravene til god revisjonsskikk, skal han bygge sitt arbeid på den interne kontroll, herunder kontrollarbeid som utføres av Landsorganisasjonen sitt revisjonskontor.

Instruks for revisjonen fastsettes av Representantskapet.

3. a) Desisjon av Landsorganisasjonens regnskaper blir foretatt av Kongressen etter at foreløpig desisjon er avgitt av Representantskapet.
b) Desisjon av forbundenes regnskaper blir foretatt av landsmøtene etter at foreløpig desisjon er avgitt av forbundsstyret (landsstyret).
Revisor eller den han utpeker plikter å være tilstede på de møter hvor desisjonen foregår.
4. a) I Landsorganisasjonen står revisjonsutvalget i ansvar til Kongressen.
Revisjonsutvalget avgir innberetning over revisjonen hvert år. Denne innberetningen legges sammen med årsregnskapet fram for Representantskapet. For Kongressen legges fram innberetning for kongressperioden.
Revisjonsutvalget er revisjonskontorets overordnede.

Revisjonskontorets arbeidsområde fastsettes av Sekretariatet etter innstilling fra revisjonsutvalget.

- b) Forbundene sjøl fastsetter virkeområder for forbundenes kontroll- og desisjonsutvalg.

Instruks for revisjonen

Sekretariatet gis fullmakt til å fastsette instruks for revisjonen.

Forelegges Representantskapet til endelig godkjenning.

Valg av revisor

Sekretariatet gis fullmakt til å velge revisor i henhold til § 13.

Forelegges Representantskapet til endelig godkjenning.

LO-kongressen 1989 gjorde slikt vedtak:

«Sekretariatet nedsetter et utvalg som gis i oppdrag å vurdere revisjonsordningen i LO, forbundene, avdelingene og samorganisasjonene. Utvalgsarbeidet forutsettes å være ferdig innen 1 januar 1991.

Representantskapet gis fullmakt til å vedta eventuelle endringer i vedtektenes bestemmelser om revisjonsordningen».

Det videre arbeid med saken ble det redegjort for i Representantskapet 13 februar i år.

Representantskapet inviteres nå til å fatte vedtak om ny § 13, som omhandler revisjonen i LO og forbundene.

Kongressvedtakets del angående revisjonen i de lokale organisasjonsledd vil bli forelagt Representantskapet på et senere tidspunkt.

Sekretariatet inviterer samtidig Representantskapet til å gi Sekretariatet fullmakt til å utarbeide instruks for revisjonen, samt velge revisor for endelig godkjenning i Representantskapet.

Dirigenten ga ordet til LOs hovedkasserer, Svein-Erik Oxholm:

Svein-Erik Oxholm viste til dokumentet som var lagt ut til representantene med innstilling til Representantskapet fra Sekretariatet på LOs vedtekter paragraf 13, og forslaget til ny vedtektsbestemmelse, også forslag om å gi Sekretariatet fullmakt til å fastsette instruks for revisjon og valg av revisor.

Han fortsatte:

I Representantskapet 13 februar i år ble det orientert om vårt revisjonskontor, med utgangspunkt i Kongressens vedtak om

utredning når det gjelder revisjonsordningen i LO, forbundene og organisasjonsleddene, og den situasjon som hadde oppstått etter pålegg fra Kredittilsynet.

Sekretariatet ga i møte 26 februar Rådgivende Finanskomite og Revisjonsutvalget i oppdrag å utrede saken, og fremme forslag til endringer i revisjonsordningen i LO og forbundene.

Det er bred enighet om å få ekstern revisjon med høy kompetanse som hefter for alt revisjonsfaglig ansvar. Videre at LOs revisjonskontor opprettholdes som internrevisjon under faglig veiledning av eksternrevisor, og etter de krav som denne stiller.

Det forutsettes dessuten at kontoret fortsatt skal yte service til forbundene, med f.eks. forelesninger på kassererkurs og annen type opplæringsvirksomhet som forbundene bedriver på dette området.

Spørsmålet om at LO og forbundene skal ha samme revisor, har vært gjenstand for diskusjon.

Sekretariatets innstilling til ny § 13 fastslår at det fellesskap som vi har i nåværende bestemmelse videreføres, slik det fremkommer i første ledd.

Bestemmelsen åpner også for valg av revisor uavhengig av hvordan virksomheten er organisert:

- enkeltmannsforetak
- A/S
- ANS

I forslaget til ny § 13 er det forutsatt utarbeidet instruks for revisjonen.

Detaljbestemmelser – som for eksempel antall kassatellinger slik det står i § 13 i dag – er ment å inngå i instruksene, eller i forskrifter i henhold til instruks.

Revisjonsutvalgets ansvarsområde og forbundenes selvstendighet hva angår kontroll- og desisjonsutvalgenes rolle, er nedfelt i pkt 4 som nå.

Ny tekst i § 13 er forøvrig med uthevet tekst i saksdokumentet som er utdelt.

Valg av revisor kan selvfølgelig ikke foretas før Representantskapet har vedtatt hvilken revisjonsordning vi skal ha.

Forslag til instruks og eventuelle forskrifter må utarbeides i samråd med den som velges.

Derav Sekretariatets forslag om fullmakt såvel på instruks-spørsmålet, fullmakt til valg av revisor, og i begge tilfeller for senere framlegging for Representantskapet for endelig godkjenning. Det er imidlertid nødvendig at revisor får ansvar for 1990-regnskapene.

Sekretariatet foreslår derfor at det får fullmakter til å iverksette Representantskapets vedtak.

Svein-Erik Oxholm tok opp Sekretariatets forslag til ny § 13.

Dirigenten spurte om noen forlangte at innstillingen ble lest opp. Ingen forlangte dette.

DEBATTEN:

Trygve Johnsen, Fellesforbundet: På vårt forbunds representantskapsmøte i fjor ble det vedtatt at vi skulle rette en henvendelse til LO med forespørsel om å få gå ut av LOs revisjonsordning. Vi ønsket å få regnskapene revidert av en statsautorisert revisor. Vi ønsket å ha en revisjon som var fri og uavhengig av LO. Vi fremmet forslag om dette på kongressen. Som dere vil erindre ble det vedtatt at det skulle nedsettes en gruppe som skulle se nærmere på disse tingene. Bakgrunnen for vårt ønskemål hadde sammenheng med at vi hadde lagt om, eller var i ferd med å skulle legge om, regnskapene og kontrollrutinene, under henvisning til regnskapsloven. Vi følte at vi også måtte, under henvisning til loven, forholde oss til kontrollmekanismene slik det var nedfelt der, selv om vi i utgangspunktet ikke hadde plikt. På samme måte som Svein-Erik har redegjort for tidligere i dag, har jo også LO lagt seg på det prinsipp at man skal følge regnskapslovens regler. Selv om det nå var andre som spilte inn på banen når det gjaldt spørsmålet om revisjon, er vi selvfølgelig glad for at man også i LO velger denne innfallsvinkelen. Vi har i forbindelse med vår forretningsmessige virksomhet, vært nødt for å være henvist til annen revisjon enn LOs revisjonsvirksomhet. Vi mener at for vårt forbundsområde har det vært en meget god løsning. Det vi reagerer på i forslaget til vedtektsformulering, er at vi igjen skal bindes opp til å bruke det samme revisjonsfirma som LO. Vi synes ikke det harmonerer særlig når vi ellers forholder oss til regnskapslovens prinsipper, for de som da gjør det. Jeg går ut fra at kanskje flere etter vært finner ut at det kan være formålstjenlig. Vi har ikke til hensikt og skjule noe over-

for LO, dersom det er informasjon innenfor regnskap som LO vil ha rede på. Vi ønsker å velge et revisjonsfirma, frittstående gjennom våre besluttende organer, som har den nødvendige høye faglige kompetanse, som også LO stiller til sine regnskaper. Dette med forretningssiden er den ene grunnen for dette valget, og den andre er selvfølgelig også den omsetningen som vi representerer i forbundet. Vi synes derfor det er rimelige og helt naturlig, at vi sjøl får anledning til gjennom våre besluttende organer å forestå valg av revisjonsfirma. Imidlertid er vi inneforstått med at vi også må underlegge oss visse retningslinjer og rammebetingelser, og er selvfølgelig innstilt på at det revisjonsselskapet vi velger, er underlagt den godkjenningsprosedyre på lik linje med eventuelt andre forbund, dersom dette skulle få gjennomslag.

Når det gjelder forholdet til de ansatte på revisjonskontoret, mener vi det er rimelige godt ivarettatt gjennom de forutsetninger som LO nå har lagt til grunn for drøftelser med et statsautorisert selskap slik Svein-Erik har redegjort for.

På bakgrunn av det synspunktet jeg her har tilkjennegitt, foreslår vi følgende endringer til forslaget.

Siste setning i pkt 1 går ut, hvor det står at LO og forbundene skal ha samme revisjonsselskap.

At vi får inn et nytt pkt 2 hvor vi sier

«Representantskapet skal forestå valg av revisor i LO. LOs Sekretariat fremsetter forslag til valg. I forbundene tilsluttet LO velger de enkelte forbundenes respektive organer revisorer. Dette valget skal godkjennes av LOs Representantskap. LOs Representantskap godkjenner det enkelte forbunds vedtekter vedrørende revisjon. Videre godkjenner LOs representantskap de retningslinjer og forskrifter som revisor i de tilsluttende forbund skal arbeide etter. Revisors godtgjørelse godkjennes av Sekretariatet for LOs vedkommende, og av de enkelte forbundsstyrene for de enkelte forbunds vedkommende.»

Jeg håper på tilslutning til denne endringen.

Eystein Gaare, NFATF: Det jeg lurte på i forhold til det som siste taler var innom, nemlig omlegging i forhold til det fremlagte forslag er: Hva denne omleggingen betyr i forhold til LOs Revisjonskontor? Jeg har vært borti et par slike omlegginger før, i en del andre sammenhenger som ikke har hatt så mye med LO å gjøre, hvor den type omlegginger vi nå snakker om har ført til at en del av

de som har hatt ansvar for revisjonen har vært uten jobb. Hvis det er det som er tilfelle her, så betyr det forslaget som nå er reist, at vi fraskriver oss forpliktelsene i forhold til de personene. Det vil jeg gjerne ha en nærmere redegjørelse for fra hovedkassereren.

Poenget er at vi skal ha uavhengige revisjonsfolk til å se gjennom regnskapene både for forbundene og LO. Ikke minst av hensyn til lover og regler på dette området. Hvis mine antagelser er riktige, så betyr det også at vi har en forpliktelse i forhold disse menneskene. I så tilfelle kan jeg ikke være med på å følge forslaget, men hvis det ikke har slike forpliktelser, så får vi vurdere det.

Ingen fler ønsket ordet, og dirigenten ga ordet til *Svein-Erik Oxholm*.

Først en kommentar til det forslag som Trygve Johnsen fremmet på vegne av Fellesforbundet. LOs vedtekter omhandler LO og fagforbundene og vår organisasjonsmessige virksomhet. Der, slik Sekretariatet har foreslått det, legges det opp til samme eksternrevisor. LOs vedtekter binder ikke opp revisjonen i forretningsforetak som måtte være helt eller delvis eid av forbund. Den biten kan ethvert forbund som driver forretningsvirksomhet velge revisor. Vi har sett det i diskusjonen som veldig viktig å ha en felles revisor. Ikke minst ut i fra det forhold som Eystein Gaare tok opp, nemlig forholdet til LOs Revisjonskontor. Revisjonskontoret skal videreføres som internrevisjon, internkontroll, og til de organisasjonsmessige spesialoppdragene som dere som forbund og vi som LO måtte be revisjonskontoret gjøre for oss.

Problemet vi kan få ved vårt revisjonskontor er, hvis vi ikke får til en skikkelig avtale med eksternrevisor, å få beholde, for ikke å si å rekruttere, medarbeidere som enten har eller ønsker å skaffe seg utdanning - praksis- som gir autorisasjon. Vi mener, ut fra de diskusjonene vi har hatt så langt, at vi gjennom avtale med eksternrevisor også skal søke å ivareta det hensynet.

Jeg kan selvfølgelig ikke garantere for at vi i fremtida har like mange internrevisorer som vi har i dag. I dag har vi sju. Det er ikke lagt opp til at man gjennom etablering med eksternrevisor skal komme med oppsigelser i forhold til de som jobber på Revisjonskontoret i dag.

Saken ble tatt opp til votering.

Dirigenten forslår at Trygve Johnsens forslag til pkt 1 settes alternativt opp mot pkt 1 i Sekretariatets innstilling, og forslag til nytt pkt 2 settes opp mot Sekretariatets pkt 2.

Representantskapet aksepterte en slik voteringsform.

VEDTAK: Sekretariatets innstilling pkt 1 ble vedtatt mot 19 stemmer.

Sekretariatets innstilling pkt 2 ble vedtatt mot 19 stemmer.

Hele innstillingen til ny § 13 ble tatt under avstemming.

VEDTAK: Sekretariatets innstilling ble vedtatt mot 3 stemmer.

Saklistas punkt 7:

Tariffrevisjonen 1990

Dirigenten ga ordet til *LOs leder Yngve Hågensen*.

LOs Representantskap, med andre ord dette organet, vedtok 13 februar retningslinjene for tariffrevisjonen 1990 for våre medlemmer på avtaler i privat- statlig- og kommunal sektor.

Samtidig vedtok Representantskapet en konkret uttalelse vedrørende sysselsettingen rettet til Stortinget.

På basis av det vedtak Representantskapet gjorde, og hvor det i vedtaket også lå at de endelige krav skulle utformes av Sekretariatet, ble forhandlingene i privat sektor med Næringslivets Hovedorganisasjon startet 2 mars, og forhandlingene ble kort tid etter tatt opp for stat- og kommunesidens vedkommende.

I forholdet LO/NHO forelå det et anbefalt forhandlingsforslag i en protokoll datert 15 mars. Vi kjenner til at i den protokollen lå det etterfølgende forbundsvise tilpassningsforhandlinger og lokale forhandlinger som skulle sluttføres innen 1 juni.

Kommunal og statlig sektor kom i forhandlingsposisjon litt senere i mars måned, fikk etter en tid ordinært brudd i forhandlingene og kom i meglingsposisjon.

Vi husker alle at på morgensiden og dels på formiddagen 1 mai kom man fram til anbefalte meglingsforslag, først i statssektoren og senere i kommunesektoren.

I de etterfølgende uravstemninger ble forslagene i stat og kommune vedtatt av medlemmene med god margin, selv om oppslutningen i uravstemningen ikke var slik vedtektene forskriver for bindende uravstemning, og de ble derfor godkjent i Sekretariatet.

For avtalene i privat sektor, med Næringslivets Hovedorganisasjon var avstemningen satt til 18 juni, og da opptellingen fant sted

hadde medlemmene i flertall sagt nei. Det endte i at vi kom i meglingsposisjon for avtalen med Næringslivets Hovedorganisasjon i det samordnede oppgjøret, og det forelå et anbefalt meglingsforslag på morgenen 3 juli med en svarfrist gjennom den etterfølgende uravstemning til 24 august.

Det innebærer at vi gjorde unna den runden i Sekretariatet for ca 75 timer siden, og vi vet at den runden innebar at Sekretariatet godkjente forslaget etter at 66,28% hadde deltatt i uravstemningen og 74,05% av medlemmene som deltok hadde sagt ja.

Jeg tror ikke jeg blir misforstått av noen, når jeg sier at uansett hva jeg mener om tariffoppgjøret 1990, så er jeg egentlig glad det er ferdig.

I Landsorganisasjonen har vi fulgt et mønster i forbindelse med tariffrevisjonen og avslutningen av den, uavhengig av om vi har hatt forbundsvis eller samordnede oppgjør. Etter at oppgjøret er over, og som regel har det vært ferdig på vårparten, har Landsorganisasjonen innkalt samtlige forbundsledere til en første erfaringsrunde om oppgjøret vi da har lagt bak oss. Det har vært en erfaringsrunde vi i de senere år har hatt på Sørmarka, hvor man har drøftet erfaringene fra oppgjøret en har bak seg for det ene, og for det andre, hatt en første diskusjon om de hovedsaker en ønsker å sette i fokus ved det oppgjøret en står foran. I de etterfølgende erfaringsdrøftinger som har funnet sted i de respektive fagforbund og deres organer, og på samme grunnlag erfaringen med oppgjøret vi har bak oss for det første og for det andre de hovedsaker en ønsker å fokusere ved oppgjøret en står foran. De samme drøftinger har vi tilrettelagt de senere år i Landsorganisasjonens samarbeidsorganer i fylkene, og grunnorganisasjonene har vært invitert til å delta i den samme debatten. Representantskapet har kommet inn i sluttfasen, hvor en har oppsummert det hele vedrørende de erfaringsdiskusjoner som har funnet sted i våre ulike organisasjonsledd, og så lagt grunnlaget for de drøftinger og de krav en skal gjøre gjeldende ved forestående oppgjør. Det er veldig kort den prosess vi ordinært har hatt i fagbevegelsen knyttet til erfaringer ved oppgjør vi har lagt bak oss.

Jeg er klar over, når det gjelder oppgjøret i 1990 har mange gitt uttrykk for behovet for å komme i gang med erfaringsdrøftinger så raskt som mulig. Mange har sett fram til en slik debatt. La meg understreke det. Vi skal stimulere til en slik debatt. Det er viktig at vi får drøftet tariffpolitikken i en situasjon hvor alle føler og mener noe om det, og det er viktig at vi greier å sette det på dagsorden på en slik måte at vi tar med oss erfaringene av to år med lønnslov og tariffrevisjonen 1990. At vi får en helhetsdebatt basert på ulike

erfaringer hele denne tidsperioden har gitt oss, fordi sammenhengen i tariffpolitikken er så klart knyttet til denne helheten jeg her forsøker å referere til. Det er også viktig, synes vi i Landsorganisasjonens administrasjon, at vi angriper dette riktig. At alle organer innenfor vår organisasjon må få sin rolle, få sin plass i den debatten vi skal tilrettelegge, slik at vi får størst mulig oppslutning, størst mulig deltagelse fra flest mulig.

Representantskapets jobb blir da å oppsummere debatten etter at denne prosessen er over, og trekke de konklusjoner vi i fellesskap skal stå sammen om når vi skal tilrettelegge den aktuelle tariffpolitikken foran et bestemt oppgjør. Når jeg presiserer det siste, så er det fordi at Representantskapet i henhold til LOs vedtekter foran hvert oppgjør, og på selvstendig grunnlag, ut i fra den virkeligheten som da foreligger, skal trekke opp retningslinjene og gjøre vedtak om både form og innhold til det forestående oppgjør.

Det er Sekretariatets håp at vi gjennom en bredest mulig debatt greier å skape en stor oppslutning om denne prosessen, som grunnlag for de tariffpolitiske holdninger og målsetninger vi i fagbevegelsen skal stå sammen om.

Jeg sa innledningsvis at Representantskapet også gjorde vedtak om en uttalelse om sysselsettingssituasjonen rettet mot Stortinget. Dere husker hvorfor vi valgte den formen. Vi gjorde det fordi at vi etter Kongressen i oktober 1989, og foran Representantskapet 13 februar 1990, hadde en rekke møter med landets politiske myndigheter for å få dem på banen. Dere husker at vi på Representantskapsmøtet konstaterte at det hadde ikke vært mulig å få Regjeringen til å ta det ansvaret, og at vi derfor formulerte våre krav til Stortinget, i håp om at landets myndigheter skulle sørge for at de i sitt etterfølgende arbeid, f.eks. foran revidert nasjonalbudsjett i mai måned, skulle innta andre holdninger i Stortinget enn det som kom fram fra Regjeringen på det tidspunkt jeg refererer til. Sekretariatet vil derfor invitere Representantskapet til å følge opp våre forutsetninger til tariffoppgjøret 1990, ved å vedta det forslag til uttalelse vi har lagt fram for Representantskapet, og som lyder som følger:

«Med sitt ja til årets tariffoppgjør har fagbevegelsen gjennom de tre siste år aktivt medvirket til en inntektsutvikling i samsvar med myndighetenes ønsker i den økonomiske politikken. Både i 1988 og 1989 aksepterte vi en sterk samfunnsmessig styring av inntektsutviklingen. For 1990 har vi nå kommet fram til et resultat innenfor rammer som alle – også myndighetene – har karakterisert som meget ansvarlige.

Bakgrunnen for den inntektspolitiske linje som har vært fulgt fra LOs side, har vært skiftende regjeringers sterke understrekning av at moderat lønnsutvikling var av avgjørende betydning for det overordnede mål om full sysselsetting. LO må også konstatere at den kurs inntektsutviklingen har tatt har gitt klare forbedringer i norsk økonomi. Prisstigningen er for første gang på meget lenge brakt betydelig under det vi finner i utlandet. Konkurransesevnen er bedret og utenriksøkonomien er i en helt annen stilling enn forut for «snu-operasjonen». Det aller viktigste mangler imidlertid fortsatt. Utviklingen på arbeidsmarkedet har stadig gått i gal retning og de siste ledighetstallene viser at forverringen fortsetter.

LO må derfor nok en gang understreke det manglende samsvar mellom den virkelighet vi står oppe i, og det som tilsynelatende har vært alle parter forutsetning for det løpet som er lagt. Det blir stadig vanskeligere å forklare LOs medlemmer, at den oppskrift ikke minst myndighetene har gitt, for å løse sysselsettingsutfordringen fortsatt ikke virker.

Også i et internasjonalt perspektiv er den norske utviklingen foruroligende. Norge har lenge tilhørt gruppen av land som har utmerket seg med en lav arbeidsledighet. Vi er nå i ferd med å forlate denne plasseringen og gå over i gruppen av land med en arbeidsledighet vi tidligere bare betraktet som skremmebilder. Vi har snart tatt igjen både Vest-Tyskland og Storbritannia når det gjelder ledighetens omfang. Mens flere land i det siste har hatt en bedring i sysselsettingssituasjonen, har vi gått i motsatt retning.

Med dette som bakgrunn mener LO det er riktig å stille sterke krav til det statsbudsjett regjeringen nå arbeider med. Situasjonen krever et mer sysselsettingsfremmende økonomisk opplegg enn det vi har måttet leve med det siste året. Vi må også konstatere at vi i mindre grad enn i det siste vil få vekstimpulser til den norske økonomien fra utlandet. Det ventes nå en utflating av den økonomiske oppgangen og utviklingen kan svekkes ytterligere gjennom Irakkrisens virkninger på oljeprisene.

For Norge er det en særlig grunn til å styre unna den tilstramning virkningen av økte oljepriser vil ha i verdensøkonomien. For oss vil økte oljepriser både styrke utenriksøkonomien og de offentlige finanser. Det er således ingen grunn til at økte internasjonale oljepriser hos oss skal gi lavere realinntekter og redusert aktivitet i vår innenlandske økonomi.

LO har ved flere anledninger tidligere pekt på nødvendigheten av en mer sysselsettings- og aktivitetsstimulerende politikk. Det er

nå et enda større behov enn tidligere for å styrke den samlede etterspørsel. Dette må få sitt uttrykk i det kommende statsbudsjett, samtidig som budsjettet får en klar fordelingsprofil. De statlige banker må få større rammer både for å øke investering og å representere et sterkere korrektiv til de private bankers rentepolitikk. Rekordlave tall for boligbyggingen understreker på en dramatisk måte behovet for stimulering av både bygge- og anleggsvirksomhet. Innen samferdsel og energiforsyning står en overfor en rekke prosjekter med en god samfunnsmessig lønnsomhet og gode sysselsettingsvirkninger. Den eksportfremmende innsatsen må styrkes både overfor etablerte markeder og de nye som utvikler seg i Øst-Europa. Politikken overfor offentlig sektor må innrettes slik at den tar sin del av sysselsettingsoppgavene for å imøtekomme sterke behov bl.a. på helse- og omsorgssiden. Særlig er det å styrke utdannings- og forskningsinnsats blitt ennå mer påkrevet enn tidligere.

LO forventer nå at regjeringen tar signalene fra arbeidsmarkedsutviklingen på alvor. Vi er i ferd med å komme over i en ond sirkel med en voksende ledighet som biter seg fast og som etter hvert blir stadig vanskeligere å bygge ned. Vi har vært inne i en fase hvor fagbevegelsen har medvirket til å bryte kappløpet mellom priser og lønninger. Det vil være umulig å føre denne gunstige utvikling videre dersom det ikke kommer synbare resultater av de begrensninger mange grupper har akseptert for å ta sin del av sysselsettingsutfordringen.»

Når vi har gjennomført dette Representantskapet, og gjort vedtak om en sysselsettingsuttalelse, er det LO-ledelsens oppfatning at dette må følges opp utover det å vedta uttalelsen, offentliggjøre den og sende den til regjeringen.

Ved første anledning vil vi legge fram for Sekretariatet et forslag om å følge opp dette, etter at statsbudsjettet er lagt fram 4 oktober. Gjennomføre seks regionale sysselsettingskonferanser, der vi vil invitere representanter fra Regjeringen, Stortinget, opposisjonen, næringslivsledere, kommune- og fylkespolitikere og ikke minst våre egne lokale tillitsvalgte i regionene. Vi skal konfrontere Regjeringen med statsbudsjettet i forhold til de uttalelser og krav vi har lagt fram.

Når vi gjør dette, så gjør vi det på et tidspunkt hvor Regjeringens budsjettforslag ligger til behandling i Stortinget. Da er det med andre ord gjennom dette vedtaket på dette tidspunktet søkt å påvirke Regjeringens statsbudsjett. Når Stortinget utover høsten til slutt gjør endelig vedtak om statsbudsjettet 1991, og skulle det skje, at de krav vi har reist ikke er imøtekommet på en tilfredsstillende

lende måte, vil det være grunnlaget Sekretariatet i første omgang, i neste omgang LOs Representantskap, har å holde seg til når man skal tilrettelegge grunnlaget for annet avtaleår 1991. Det er på denne basis man må se den arbeidsform som Sekretariatet har forsøkt å tilrettelegge. Vi ber gjennom dette om en tilslutning både til håndtering og prosess når det gjelder erfaringer og drøftinger i oppgjøret vi har bak oss, og i neste omgang få tilslutning til uttalelsen vi har lagt fram, og den oppfølgingen jeg har skissert.

Jeg skal avrunde det hele med å slå fast at vi nøye har gjennomgått situasjonen vi er i. Vi har nøye gjennomgått hvordan vi på best mulig måte kan sørge for at alle våre medlemmer og tillitsvalgte får adgang til å være med å drøfte erfaringene i full bredde fra tariffoppgjørene de senere årene, inklusive tariffoppgjøret 1990. Vi vil tilrettelegge en prosess slik at alle ledd i organisasjonen får være med å ta sin plass og sitt ansvar. Det er det vi ber Representantskapets tilslutning til, og jeg tar herved opp Sekretariatets forslag til uttalelse.

Dirigenten: Dere har hørt lederens orientering om framdriften når det gjelder diskusjon om tariffoppgjøret 1990, knyttet til den vanlige framgangsmåten.

Kan lederens orientering tas til etterretning? Det er selvfølgelig adgang til å ha både synspunkter og kommentarer til uttalelsen.

Kan Representantskapet akseptere en slik framdrift?

Sidsel Bauck, Sekretariatet: Jeg vet ikke hva som ligger i det dirigenten foreslo. Jeg tar gjerne gode ting som er sagt til etterretning, men jeg har synspunkter til den måten vi bør samle inn erfaringer på.

Jeg spør dirigenten om det passer at jeg holder innlegget nå, eller om dirigenten vil komme tilbake til det.

Dirigenten: Jeg har spurt salen, og vil fortsatt gjøre det, til vi får det spørsmålet avklart, og hvis salen treffer en eller annen beslutning som gjør at det er rimelig at du holder det innlegget, skal du ha ordet først.

Jeg spurte salen, om en kan ta lederens orientering om den faktiske diskusjon knyttet til lønnsoppgjøret med en samling med alle forbundsledere, prosess i forbundene, prosess i fylkesorganene m.v. og at Representantskapet inviteres til, ved neste korsvei, å diskutere både erfaringene fra tariffoppgjøret 1990 og planene for tariffoppgjøret 1991.

Kan Representantskapet slutte seg til en slik framgangsmåte?

Det ble stemt over dirigentens forslag:

VEDTAK: Dirigentens forslag ble enstemmig godkjent.

Dirigenten: I den forsatte debatt vil det dreie seg om uttalelsen om sysselsettingen som foreligger.

DEBATTEN

Leif Sande, NOPEF: Det var ikke akkurat dette jeg hadde forbedret meg på, men jeg skal respektere det vedtaket som ble fattet om hva som skal diskuteres, og jeg skal holde meg til det som angår sysselsettingssituasjonen. Med å ta utgangspunkt i den prosedyren vi nå har lagt opp til, og på et representantskapsmøte til neste lønnsoppgjør fatte vedtak med bakgrunn i det som myndighetene til den tid har gjort, er akkurat det samme som vi har lurt oss på flere ganger. Det var akkurat det samme som skjedde i forbindelse med årets oppgjør. Syse skulle på banen, Syse kom ikke på banen, likevel gikk vi inn i et moderasjonsoppgjør. Jeg tror ikke disse truslene skremmer så veldig mange lenger. Jeg tror at mange har innsett at selv om vi går ut og skriker høyt, så er vi ikke alltid like flinke til å følge opp disse truslene.

Jeg vil kommentere et par ting i tilknytning til uttalelsen. Der hvor det står om forbedringene i den økonomiske utviklingen. Det er klart at de tallverdiene har forbedret seg, og samtidig har vi fått, det som mange andre land har fått når de samme tallverdiene har utviklet seg i riktig retning, stor arbeidsledighet.

Det er som vi har sagt til alle andre når det har skjedd med dem, at de bruker arbeidsledigheten som et virkemiddel i den økonomiske politikken, og man har sagt at det er galt. Det har norske myndigheter også gjort, og det gjør de fremdeles.

Jeg vil derfor foreslå at det i tilknytning til tredje avsnitt kommer inn en setning som lyder:

«LO tar sterk avstand fra at myndighetene fortsatt bruker arbeidsledigheten som et virkemiddel i den økonomiske politikken».

Jeg har også en kommentar til avsnittet som begynner «LO har ved flere anledninger tidligere pekt på nødvendigheten av en mer sysselsettings- og aktivitetsstimulerende politikk. Det er nå et

enda større behov enn tidligere for å styrke den samlede etterspørsel». Det er jo akkurat det mange av oss har påpekt, når vi har sagt at man ikke kan gå inn i et altfor moderat lønnsoppgjør. Det hadde heller vært sunt med at vi fikk litt fart i hjulene ved å ikke være så veldig moderate, nemlig, vi ville styrke den samlede etterspørsel. Det vil jeg ikke, men jeg vil at staten skal gjøre det. Det synes jeg forsåvidt er greit, men hva ligger det i dette her? Det kan vel ikke være meningen at vi skal styrke den samlede etterspørsel, f.eks. gjennom at staten gir store skattelettelser, og på den måten redusere det offentlige aktivitetsnivået.

Jeg fremmer følgende forslag til tredje avsnitt, tillegg til setningen «... samtidig som budsjettet får en klar fordelingsprofil» og uten at statens inntekter reduseres.

Jardar Hendricksen, Østfold fylke: Jeg må si at jeg føler meg kraftig lurt i utgangspunktet. Når vi har vært igjennom et tariffoppgjør, og ikke er villig til å trekke en del konklusjoner i dette Representantskapsmøte om oppgjøret. Det er veldig svakt, men det er vi selv som har skyld i at det ble nedstemt. Jeg er enig i at vi bør ha en gjennomgående diskusjon på temaet. Når det gjelder uttalelsen, så har jeg ikke noen tro på den. Hvor mange uttalelser har vi fattet i den samme sammenheng i forbindelse med de oppgjørene vi har vært igjennom? Resultatet står jo her klart og tydelig: «Utviklingen på arbeidsmarkedet har stadig gått i gal retning, og de siste ledighetstallene viser at forverringen fortsetter». Det er jo helt korrekt, og på nytt skal vi fatte en uttalelse og overlevere de samme menneskene, som ikke har noen som helst følelse for arbeidsledighetsproblematikken. Jeg tror vi må bruke helt andre virkemidler. Det er å gå til aksjoner og se å få «velva» dem vekk fra «stolen» og ta fra dem den tilliten som de egentlig har fått av mennesker de ikke fortjener den av. Ser vi på skolepolitikken blir en litt ironisk innimellom, når en tenker på hvem det er som har vært med på å plassere disse menneskene i regjeringssposisjon. Det er en masse yngre mennesker, som i dag går arbeidsledige eller ikke har skoleplass. De har gitt dem tillit, og dette er svaret de har fått. Samtidig synes jeg det er veldig rart at Arbeiderpartiet i denne situasjonen virker temmelig lavmelte. Jeg kan ikke si jeg har registrert noen særlige høylydte uttalelser, eller aksjoner, fra deres side i den politiske debatten den senere tiden. Det er mulig de ligger i startgropa, men da bør de snart komme seg ut på banen. Det er virkelig frustrerende i industrien i disse dager, hvor vi blir styrt av Høyrepolitikere og av arbeidsgivermotparten NHO, som også skulle vist ansvar i dette tariffoppgjøret. Hva har de gjort? De har lagt på sine egne lønninger vesentlig og de gir blaffen i å styrke sysselsettingen.

De etablerer seg utenlands. Det som vi er utsatt for, er at på grunn av budsjetter så regulerer de bemanningen og sier opp ungdom på grunn av ansiennitetsbestemmelser. På toppen av det hele får vi et regjeringsoppnevnt utvalg som skal prøve å forhindre oss i å ha mulighet til å utnytte den fordelen at menensker som er nedslitte kan gå av med førtidspensjon. Jeg vet snart ikke hvor grensen går. De til og med uttaler at de vil føre uføretrygdene tilbake til arbeidslivet igjen. Hvor skal disse plasseres? Det er ikke arbeidsplasser å oppdrive, og miljøet i en industribedrift i dag er så tøft at det er vanskelig å følge med etter fylte 60 år. Det er noen som vil ha det til at når vi bruker førtidspensjonsordning, er det for å skvise ut eldre folk. Det er bare tull i utgangspunktet. Normalt har vi flere som ønsker å slippe – å få fri – i en alder hvor de er noenlunde spreke, og la ungdommene få jobbene. Vi får så høy gjennomsnittsalder rundt på bedriftene at det begynner å bli et problem. Det svekker også situasjonen på den enkelte bedrift.

Jeg vil spørre Yngve, om han har hørt noe mer om opplegget mellom LO, NHO og EB om å få til at de trekker tilbake utspillet vedrørende førtidspensjonsordningen?

Jeg er ikke innstilt på å stemme for uttalelsen som foreligger, for jeg har ingen tro på at det hjelper. Jeg vil heller foretrekke at vi anbefaler medlemmene å gå til «sit down» aksjoner, slik at vi rammer både arbeidsgiveren og myndighetene, så de forstår at nå har de gått for langt når det gjelder sysselsettingsspørsmålet.

Eystein Gaare, NNN: Jeg er enig med første taler som sa at vi endelig har fått inn de momentene som flere av oss har påpekt til dels ganske høyrosten, ikke minst på det siste Representantskapsmøte, når vi diskuterte tariffoppgjøret 1990. Det er jeg fornøyd med i forhold til det som uttalelsen tar opp. Skal vi si noe, må vi si dette og vi må sørge for at det blir fulgt opp. Jeg synes det mangler noe. Uttalelsen går i hovedsak på de politiske myndigheter. Det er greit nok, men det er ikke bare det at de politiske myndigheter alene ikke kan ordne opp i sysselsettingssituasjonen. Hva med næringslivet, og aktørene i næringslivet? Er det ikke på tide at vi begynner å stille faktiske krav og gjøre det klart for næringslivet, at de er nødt til å følge opp sin del av forpliktelsene i forhold til det LOs medlemmer har dratt på seg, enten vi nå har stemt for eller imot oppgjørsformen. Det må snart være på tide at lederene begynner å bruke sine stadig økende overskudd til å investere i ny virksomhet, som skaper arbeidsplasser, og ikke bare med oppkjøp av andre for å legge ned og foreta omstruktureringer i norsk næringsliv. Det er snart slik at de har omstrukturert oss ihjel. Vi som sitter her og de vi representerer. Vi er nødt til å begynne å gi dem beskjed

om at det er grenser for hvor langt vi kan akseptere dette. Det siste utviklingstrekket som nå kommer for fullt, er utflaggingen til andre land av norske arbeidsplasser. Det er slik at når det legges ned 25 – 30 arbeidsplasser i Aurskog-Høland som driver med næringsmiddelproduksjon til EF-land, til Danmark, så synes jeg det er veldig bra for Danmark, men det er bare det at vi får alvorlige problemer i regioner hvor det ikke finnes alternative arbeidsplasser. Dette for å tjene noen få tusenlapper mer på et driftsbudsjett. Det er klart at vi er nødt til å finne en politikk i forhold til dette. Det foreligger forslag fra de ansatte innenfor Helly-Hansen-systemet som kunne ha berget en del arbeidsplasser, men i den hemmelige innstillingen som skal behandles i styremøte i Nora Industrier onsdag vil forslagene ikke bli tatt hensyn til. Jeg anmoder om at vi også må begynne å «skyte» på næringslivet, og få dem på banen. De er nødt til å være med skal vi kunne klare å fikse denne arbeidsledighetshistorien.

Henrik Ravndal, NNN, Jeg er redd for at jeg kommer til å trække i salaten, for jeg er redd jeg er overkjørt med den avstemningen. Når det angår uttalelsen har jeg ingen bemerkninger til den.

Det er arbeidsmåten på å få analysert hva som eventuelt gikk galt eller hva som var rett ved dette lønnsoppgjøret, jeg vil kommentere. Jeg har veldig lyst til å si noe, men hvis jeg er avskåret fra det, vil jeg gjerne bli gjort oppmerksom på det slik at jeg ikke står her og opptar tid.

Nå er lønnsoppgjøret i havn etter veldig mye om og men. Vi har hatt en deltagelsesprosent i begge avstemningene som bør gi oss signaler om at vi må spørre medlemmene om hva som er galt. Jeg synes det er betenkelig med en deltagelsesprosent på noen og femti i den første avstemningen og noen og seksti i den andre. Det gir grunnlag for en analyse, og jeg må si fra denne talerstol at den analysen må foregå nede på golvet hos de vanlige medlemmene. Vi har fått uttalt oss i så mange retninger, at vi er faktisk talt inhabile i en videre objektiv vurdering av dette lønnsoppgjøret.

Dirigenten; Vi må nå prøve å forholde oss til det vi vedtok. Representantskapet har vedtatt at vi skal komme tilbake til, og evaluere de problemstillinger som du reiser. Hvis du vil være vennlig å forholde deg til uttalelsen, så vil det også ha betydning for den videre debatten.

Dette var greit for taleren.

John Stene, Sekretariatet: Når jeg tar ordet til uttalelsen, så henger det kanskje sammen med noe som ble sagt innledningsvis i dette Representantskapsmøte, og som peker på vår egen tro til å nå fram til politikere med det budskapet vi kommer med på papir. Det er flere av de som har hatt ordet som har understreket at de ikke har noen tro på forholdet til at de budskapene som bæres fram av norsk fagbevegelse gjennom uttalelser fra Landsorganisasjonens Representantskap, fra forbundsstyrer, landsmøter i organisasjonene bærer frukt. Jeg tror også det er en del av den analysen som vi skal gjøre ved dette tariffoppgjøret. Fordi det er ikke bare, og jeg finner grunn til å understreke dette i Representantskapet, det er ikke bare i regjeringsskretser som dette ikke er god latin. Når man sier noe om at det er rom for å sette inn virkemidler for å stimulere den innenlandske etterspørselen, så betyr ikke dette det samme som om at man slipper karusellen løs på nytt. Det er spørsmål om å styre virkemidler inn som gir effekter i samfunnet på sysselsettingen. Jeg kan ikke gå forbi dette Representantskapsmøte uten å minne om at det første som en av nestlederne i Arbeiderpartiet sa etter at denne forferdelige krisen i østen kom, og råoljeprisen gikk i været, var å advare mot å bruke disse ekstraintektene i Norge. De ble anbefalt brukt ute eller satt i oljefond. Det viser at vi også har et behov for å vurdere hele det politiske spekteret av virkemidler. Jeg tror det vil være riktig ikke bare å konstatere at vi skal kjøre konferansene regionalt, for det skal man gjøre. Men jeg tror også at politikerne som skal vurdere det framlagte statsbudsjettet trenger å bli minnet om hvilke utfordringer og hvilke muligheter de har for å bidra til endring i samfunnet. LO skal også sørge for å adressere delegasjon etter delegasjon inn på områder etter områder der vi har organisasjonsinteresser.

En liten ting, som kanskje noen av oss er klar over, men som andre kanskje ikke er klar over, er at vi har vært opptatt av 80 ukers regelen i forholdet til å få overgangen fra sosialkontoret og komme inn igjen på nytt, men vi har kanskje glemt litt av de beløpene man egentlig får. De som kommer og får arbeidsløshetsstrygden har noen å ta vare på. Dagpengesatsen for barn for de som er forsørgere står fremdeles på 6 kroner. Kan dere gjette når det beløpet ble fastlagt for å være med å hjelpe de arbeidsløse? Oppgavene er mange.

Tore Gulbrandsen, Tele og Dataforbundet, En skal kanskje ikke flikke på ordlyder i en slik uttalelse, men i tredje avsnitt står det: «Det blir stadig vanskeligere å forklare LOs medlemmer at den oppskrift ikke minst myndighetene har gitt for å løse sysselsetting-

sutfordringen fortsatt ikke virker». Jeg forstår nesten ikke sammenhengen der. Jeg ville heller si det omvendt. Det blir stadig enklere å forklare LOs medlemmer at den oppskrift som myndighetene har gitt ikke virker. Det har jeg et endringsforslag på.

Elvy Fedje, Handel og Kontor: Jeg tar ordet til det en tidligere pekte på, og som vi ikke har diskutert, og det er det med lederskapet.

Da vi behandlet tariffoppgjøret da Gro og Haraldseth spilte på lag, tok jeg opp noe som sto i Arbeiderpressen som gikk på det som en leder eller en direktør for et japansk bilfirma hadde uttalt at «den leder som skylder på en arbeider for at en bedrift går dårlig, han er ikke verd å inneha den stillingen». Dette har jeg tenkt mye på, for det vi opplever i dag er at det å være leder har en oppgave. Det er å rasjonalisere flest mulig arbeidsplasser, og for det får han en stor premiering på opptil flere millioner kroner.

LO har vedtatt nye veier og nye mål, og da synes jeg ikke at vi skal henge oss på denne gamle trenden ved å sitte ned og ville ikke mer. Det tror jeg ikke at det er så mange på grasrota i dag som er med på heller. Vi har et hus fullt av eksperter, og det er mange som er flinke til å regne og det er avdelinger på alt mulig.

Nå synes jeg at LOs Representantskap kan forlange at de kan finne ut nye måter å tenke og gjøre tingene på også fra LOs side.

Jeg tror grunnplanet etterlyser det.

En sa til meg når det gjelder 1 mai. Hva tror du, er det noe håp for fremtiden? Har de tro på fanen? Det er ikke noe felles mål å gå under. Det er det vi opplever nå. Vi har alt for mange særinteresser. Det er ikke noe som binder oss sammen slik som før. Jeg tror Yngve klarer å samle oss. Om vi er sinte på hverandre innad, og sier det vi mener. Det var en som sa at vi var ikke tillitsvalgte. Det som jeg alltid har sett som en oppgave, har ikke alltid vært populært. Det å si fra det som medlemmene kommer og sier til meg. Det er jeg valgt for å bringe fram i denne forsamlingen. Om det er populært eller ikke, bryr jeg meg ikke om, for det er først da de som vi har valgt til ledere kan gjøre en god jobb. Da spiller vi et ærlig spill. Det gir også trygghet til de som sitter i lederskapet, og vite at vi er med dem og ikke mot dem. Når det gjelder de regionale konferansene, sto det i avisene, dessverre, at disse var holdt for lukkede dører osv. Det var noe som telte til vår uheld. Derfor har jeg lyst til å spørre om de kommende regionale konferansene blir for åpne eller lukkede dører?

Kjell Sørensen, Fellesforbundet: – Skal jeg komme hjem til mitt distrikt og fortelle: vi går inn for moderasjon for å berge arbeids-

plassene? Det er det vi har sagt til medlemmene. Skal jeg nå komme tilbake og si at hvis ikke Regjeringen har skjønt dette, skal vi slutte med moderasjon så får vi større arbeidsledighet. Dette henger ikke på greip.

Nå har vi laget en ny uttalelse om arbeidsledighet, og så truer vi med at ledigheten skal øke hvis vi ikke får det som vi vil.

Jeg har et forslag som vi diskuterte for noen år siden i forbindelse med en aksjon som het «Ja til arbeid». Kanskje det hadde vært en ide å sende noen andre på Stortinget enn tillitsvalgte. Kanskje er de tillitsvalgte blitt for dyktige, for interessert i å snakke med politikere. Kanskje vi skulle sende konene til de arbeidsledige på Stortinget. Hun sier rett ut at min mann skal ha arbeid. Hvis det er konen som er ledig, sier mannen det samme. Helt uinteressant for vedkommende hva som er årsaken til denne ledigheten. Jeg tror det er på tide at vi etterhvert tar en annen holdning overfor politikere, for vi er litt for politisk infisert hele butikken som sitter her. Jeg tror det er på tide vi gjør noe med dette, og holdingen vi har til disse spørsmålene. Vi er for grepet av ansvar vi som er her, og spesielt i denne situasjon. Jeg synes også at det som nå skjer i Irak illustrerer en annen ting. Vi snakker om 40 milliarder kroner i ekstraintekter til den norske stat hvis dette fortsetter. Det eneste politikerne er opptatt av er å finne muligheter til at vi ikke skal bruke disse pengene. De 160 000 som er arbeidsledige forstår ikke dette. De skjønner det bare ikke, for de føler at de er en de kan bruke disse pengene på, men det er det ikke en politiker som diskuterer. Dette bør vi også fokusere på. De eldre politikerne har stjålet pengene fra Folketrygden, og de kan godt putte noe tilbake igjen. Det er penger nok.

Jeg er også tilhenger av det som Sande tok opp, at dette er en bevisst politikk, og jeg tror det må inn i uttalelsen. Det som jeg er redd for, og jeg tør å si det fra denne talerstolen, selv om det er å banne i kirken, at hadde det vært den forrige regjeringen så hadde det aldri gått igjennom. Jeg tror det går igjennom i dag.

Dirigenten: Vi har nå inntegnet 7 talere, en for annen gang. Kan jeg be om at de som ønsker ordet tegner seg og at strek dermed er satt.

Får jeg tilslutning til det spurte dirigenten. Dirigenten fikk tilslutning til dette.

Olav Lindrupsen, Fellesforbundet: Vi er igjen blitt invitert til å vedta en uttalelse til våre politiske myndigheter. Myndigheter som burde være lesekyndige, men de tar i så tilfelle ikke hensyn til det vi skriver. Etter mitt skjønn er de i allefall historieløse. Myndighe-

tene i Norge styrer etter de samme retningslinjer som andre konservative i Europa. Dersom de hadde kjent historien og visst at den andre verdenskrig egentlig startet på grunn av arbeidsledighet, ville de ikke ha styrt etter en slik kurs.

Det som er betenkelig, og som også står i uttalelsen, er at vi i LO har godtatt de samme økonomers foreskriving av hva som er god medisin for å få ned arbeidsledigheten. Hvis LO ikke skal være tafatt, burde vi i samsvar med den evalueringen vi skal ha, også diskutere en endring av vår egen politikk, og kanskje ikke minst hvilke aksjonsformer vi nå skal gjøre for at vi skal kunne sette noe makt bak kravene om å endre den politikken, og prøve å få myndighetene til å forstå. Det ser ut til at det trengs et annet språk, enn bare resolusjonsspråket for å forstå. Det er kommet en del synspunkter, og jeg ser fram til at kanskje noe av dette blir endret. Jeg vil anbefale i forbindelse med regionskonferansene, den totale evaluering som vi skal ha av dette, også begynner å diskutere alvorlig om LO fortsatt skal være en kamporganisasjon, og om vi skal ha noen sterkere virkemidler enn bare å vedta resolusjoner. Om ikke vi vet det, så vet iallfall de at dette ikke virker på dagens myndigheter. Vi bør diskutere en kraftigere medisin enn dette.

Sidsel Bauck, Sekretariatet: Det er vel et gammelt ord, eller i allfall en god vane, at hvis en kommer galt ut fra hoppet så skal en prøve igjen med en gang. Jeg beklager at jeg ikke tok meg raskt nok inn igjen, men jeg ble så forbauset over det som foregikk at jeg måtte komme meg igjen.

Landsstyret i Handel og Kontor har drøftet, ikke bare erfaringene fra tariffoppgjøret, men også sysselsettingen. Da vårt landsstyre for en ukes tid siden tok meglingsresultatet til etterretning, var det nettopp med den begrunnelse at krefter og ressurser må settes inn for å legge et kraftig press på Regjering og Storting, som nok en gang har sviktet fullstendig både i kampen mot arbeidsløsheten og i kampen for et rentenivå som vanlig folk kan leve med. Det er vel riktig som mange sier, at det hjelper ikke å vedta uttalelse etter uttalelse, men det er klart at etterhvert som vi konkretiserer og får frem enda klarere hva det er vi står for, og gjør det med en kraft og tyngde hvor vi får markert at hele fagbevegelsen står bak dette, da tror jeg kanskje, eller jeg håper, og vi må klare det. Jeg synes det som er lansert fra LO-lederens side om regionale konferanser er en fin sak. På samme måte som de regionale erfaringskonferansene som en også snakker om nå. Jeg tror det er veldig viktig det som Elvy Fedje var noe inne på, at når en snakker om den typen konferanser, det være seg om tariffoppgjøret eller om sysselset-

ting, så bør vi legge det opp slik at flest mulig kan komme på konferansene. Det er klart at det ønsker en vel alltid, men det er vel noen av oss som synes at det kom veldig uheldig og absolutt ikke tilsiktet, for det tror jeg slett ikke. Men de konferansene var noe for snevre i innspurten foran den siste uravstemningen. Jeg tror det er veldig viktig, og da vil jeg understreke det jeg synes å huske at LO-lederen nettopp sa, at vi skal legge det opp så bredt som mulig, vi skal få medlemmer og tillitsvalgte på alle plan, hele organisasjonen inn i bildet. Det er veldig viktig å ta vare på.

Videre ble det i vårt landsstyre drøftet, og jeg ble så og si pålagt å ta det med meg hit, at vi nå må arbeide for, at det er klart at det er siste gang LO er innstilt på å vise moderasjon ved lønnsoppgjørene, hvis ikke myndighetene tar sysselsettingsproblemene på alvor. Jeg synes at i uttalelsen som foreligger, er det mye konkret, mye bra, men det er noe som bør strammes inn. Jeg slutter meg til det som er sagt generelt. John Stene var vel spesielt inne på dette med lærlinger, utdanning, skolepolitikk i tilknytning til det som står her om både boligbygging med fordelingsprofil osv. En må konkretisere og skjerpe en del der.

Et konkret forslag, til det aller siste avsnittet, den siste setningen hvor det står «Det vil være umulig å føre denne gunstige utviklingen videre osv» synes jeg det bør stå:

«Fagbevegelsen vil ikke føre denne gunstige utvikling videre dersom det ikke kommer . . .»

Jeg tror det er viktig å si fra at her har vi ikke noe å gå på. Nå har vi gang på gang, noen sier 3 og noen sier 4 ganger, men i allefall nok ganger, vist den moderasjonen som gjør at vi er nødt til å si at nå er det slutt med det, hvis det ikke er noe helt konkret. For et par år siden sa vi at vi trodde at vi hadde klare forpliktelser fra Regjeringen. Så skiftet vi regjering, og det blir bare verre og verre. Det er helt klart at både LO-ledelsen og andre har gjort stor innsats for å kunne klare å få til noe, men nå er det viktig at også Representantskapet som organ sier helt klart fra om dette.

Vi har også et annet forslag som vi skulle tatt med oss, eller gjort mere med fra landsstyret. Det var at Handel og Kontor må utarbeide og fremme et konkret forslag om at LO iverksetter en intens og vedvarende kampanje for å tvinge Regjering og Storting til en mer aktiv innsats for full sysselsetting. Det rakk vi ikke å arbeide så mye med i løpet av den uken som er gått, men vi skal fortsette arbeidet, og jeg går uten videre ut fra at når vi har fullført det arbeidet, er vi hjertelig velkommen til å sende det til LO og

behandling i Sekretariatet, og slik som det ligger an, kan vel kanskje den behandlingsformen være like god som en annen.

Marie Wille, Finnmark fylke: Jeg skulle vel ikke tatt ordet, fordi dette møtet har skremt meg en del, for jeg har aldri vært her, men når man blir forbannet så må man bare si noe.

Uttalelsen til LO-ledelsen er veldig svak, men jeg synes at LO-ledelsen er litt diplomatisk også, fordi når en har gitt sjansen til Arbeiderparti-regjeringen i sin tid, må en også gi sjanser til den borgerlige regjeringen. Nå må LO begynne å forlange. Fagbevegelsen har lenge vært svak. Det finnes ikke styring i vårt land, overhode ikke når man tenker over det. Bedrifter flagger ut, vi kjøper Ecco-sko, som er produsert i Portugal, til sekshundrekroner i Norge. Hva får de folkene som jobber der? Jeg har hørt fire kroner pr par. Jeg vet ikke om det er tilfelle. Hvorfor er de da så dyre, og hvorfor forteller industrien at vi må flagge ut for det lønner seg ikke å produsere i Norge? Når varene kommer hit, er de dyrere enn om de hadde blitt produsert i Norge.

Jeg kjøpte en stekepanne som var produsert i Italia. Den var litt billigere enn de andre stekepannene som var produsert i Norge. Det var Kielland som hadde fabrikk i Italia. Jeg lurte på hva de får for timen når stekepannen var nesten like dyr som de norske stekepannene. Jeg synes at de folkene som går arbeidsledig må le av oss som står her, og jeg må spørre: Er det noen her som er arbeidsledig? Jeg tror ikke det. Jeg tror også det er veldig vanskelig for folk som er høyt lønte å gå foran som gode eksempler og jobbe for de arbeidsledige. Hvem er det for eks. som er på Stortinget? Jo der finner vi professorer, universitetslektorer, advokater, studenter, folk som er fjernet fra den virkelig hverdag. Til og med i LO har vi fått folk som har fjernet seg fra virkelighetens verden. Hvordan skal dette livet da bli bedre for de folkene som virkelig trenger det?

Vi i fagbevegelsen må komme ut så både ungdom og det vanlige menneske og arbeidsledige forstår hva vi mener. Det er for svakt når man i årevis allerede har flagget ut bedrifter. Hvordan kan man tillate det? Er det ikke noen styring lenger i Norge? Kan bare bedriftsledere, industrien, virkelig gjøre som de selv vil med et LO i Norge som egentlig skulle være virkelig dyktig?

Hvem har den gavnet den fiskeripolitikken som har blitt ført? Ingen. Vi står til de grader ribbet. Hva har LO gjort? Vi har sendt ut den ene uttalelsen etter den andre.

Myndighetene har ikke brydd seg fem øre om de uttalelsene. Verken Arbeiderparti-regjeringen, og slettes ikke den nåværende regjeringen. Da er det for LO å forlange at de ihvertfall skal høre på oss, og da er det LO som skal være med i styringen, og ikke bare si

det og komme med uttalelser, og si at vi skal være med å styre, og så gjør man det ikke. Nå må vi ta skjeen i en annen hånd og gjøre noe.

Olav Støylen, Kjemisk: I forbindelse med analysen som LO legger opp til, vil jo også den knytte seg til sysselsettingseffekten og hvilken virkning det har hatt gjennom 80-årene og i forbindelse med det siste oppgjøret. Vi har lojalt arbeidet for de vedtakene som er gjort i LOs organer. Det kommer vi fortsatt til å gjøre. Men vi føler på mange måter at vi får vanskeligheter når vi kommer inn på de månedlige ledighetstall, når vi fører dialoger med våre avdelinger. Det tror jeg at vi på et eller annet tidspunkt blir stilt til vegg med, og det vil klart ha sammenheng med hvilken måte de tariffpolitiske sider skal kunne utvikle seg framover. Jeg tror at hele LOs apparat, og da regner jeg ikke med bare LO-ledelsen, men også forbundene, må vie sin tid i tiden framover mot statsbudsjettet og myndighetene. Vi har her en jobb å gjøre i felleskap, og vi må organisere oss slik at det er den samlede tyngden som kommer til uttrykk. Vi er enige i at uttalelsen på enkelte områder må kunne skjerpes litt.

Vi har et endringsforslag. I første linje side 2 står det «Med dette som bakgrunn mener LO det er riktig å stille sterke krav til det statsbudsjett regjeringen nå arbeider med».

Vi mener at det er en plikt å stille krav til statsbudsjettet, og vi foreslår følgende forandring:

«Med dette som bakgrunn *må* LO stille sterke krav . . .

Videre står det «Rekordlave tall for boligbyggingen understreker på en dramatisk måte behovet for stimulering av både bygg- og anleggsvirksomhet. Innen samferdsel og energiforsyning står en overfor en rekke prosjekter med en god samfunnsmessig lønnsomhet og gode sysselsettingsevner».

Når LO skriver dette, så mener en at det finnes prosjekter, det finnes aktivitetsområder, som burde kunne settes igang. Det er vi enig i, og vi fra Kjemisk har ikke tenkt å ta inn egne sektorer i uttalelsen, men som eksempel vil jeg jo si at Hydro Aluminium har et prosjekt på beddingen, for å bruke et slikt uttrykk, på 12 milliarder kroner, og det vil ha sysselsettingseffekt distriktsmessig innenfor en rekke bransjer. Både innenfor metallsektoren, bygg- og anlegg, elektronikken og til syvende og sist vil det ha effekt innenfor produksjonen. Men vi mangler å få til beslutninger, og det ligger på politisk plan. Jeg tror det er viktig for oss som organisasjon, at hvis vi mener, og når vi har prosjekter, at vi kan få dem på banen.

Det finnes noen industriledere som har benyttet moderasjonslinjen til å planlegge og komme med prosjekter, hvor vi nå har muligheter til å se investeringene, men det krever beslutninger. Her har vi en jobb å gjøre i fellesskap, og vi vil ha en endring på det punktet som går på beslutningsbiten.

I siste avsnitt har vi en kosmetisk endring, den samme som Handel og Kontor var innom. Vi har en annen formulering. Nå står det «Det vil være umulig å føre denne gunstige utvikling videre . . .» Vi vil si det er umulig å føre denne gunstige utvikling videre.

Med den siste kosmetiske endringen, så anbefaler vi disse.

Arnulf Ingvaldsen, Hordaland fylke: Jeg kommer på salige Kekkonen i Finland. Han var president og ikke så veldig god i engelsk. Han hadde besøk av en internasjonal delegasjon, og startet foredraget sitt med å si «very glad to see so many impotent person her». Det er vel det som er vårt problem i LO også. Vi er vel litt politisk impotente. Det er mange ting å ta fatt i. En ting som jeg mener LO kan gjøre, er å gjøre informasjonen til medlemmene om ting som skjer i den økonomiske politikken litt mer lettfattelig. Litt mindre faguttrykk og litt mer folkelig så vil vi kanskje få litt engasjement fra grasrota også. Det er klart at vi som tillitsmenn, og spesielt de som sitter sentralt, snakker over hodet på folk.

Skipsrederne får 20 – 30 milliarder i året fra den norske staten. Det er penger de investerer for ute. Samtlige av de skattekrone de får, går ut av Norge. De jager nordmennene hjem, med konkurransen, de har overinvestert, og de blir flagget hjem til Norge. Regningene for miserene og pengene som de får fritt, kommer tilbake til oss i form av gebyr, høyere rente osv.

Jeg mener at lønnsutviklingen sett i forhold til våre konkurrenter ute ikke er urovekkende for vår del. Vi har ikke hatt en dårlig utvikling, men kostnadssiden i Norge, på grunn av manglende politisk vilje og evne, har økt. Det er for mange ledige, og det er for mange bedrifter som kunne hatt vekstmuligheter som er revet ned. Jeg har ingen tro på at ved å øke innenlands etterspørsel setter hjulene i sving. Her i Trondheim er det sikkert en 20 – 30 butikker som står tomme. Tror noen det er mulig å betale de som selger manufaktur i Trondheim så mye at de butikkene blir fulle med enda mer manufaktur. Det tror jeg ikke. De må være selektive. Du må velge hvilke områder du vil stimulere. Det har vært nevnt bygg. Det er klart at får vi større låneramme i Husbanken og billigere rente, så får vi fart i byggingen. Men det offentlige må også sette igang en del prosjekter som ligger og hviler. Det var en som sa tidligere at offentlig sektor følger privat. Er det høykonjunktur så byg-

ger det offentlige også. Blir det lavkonjunktur, så ligger det offentlige på is i lag med det private.

Uttalelsen som sådan er helt i orden. Det skulle bare mangle om vi ikke skulle uttale oss. Jeg er ikke enig med de som mener at det er noe tull å sette ting på papiret. Men det er klart at kontakt med politikerne er viktig. Vi har hatt kontakt i tusenvis av ting. Tilbakemeldingene har vært dårlige, og vi har fått liten respons på det vi har sagt. Ting som ligger helt i dagen for vanlige folk. Dette kan LO være med å forsterke ved informasjon. Vi har fagbladene, LO-Aktuelt, sirkulærer osv.

Kanskje det blir et folkekrav fra grasrota om en dags politisk streik mot et impotent politisk system.

Aud Marit Pettersen, Hedmark fylke: Når en er så langt ut i talerekken er mye av det en hadde tenkt å si sagt, men det er noe jeg har lyst til å si likevel. Jeg kommer ikke til å forklare medlemmene mine hvorfor de skal vise moderasjon. De vet at det ikke hjelper å vise moderasjon. Vi får ikke flere jobber for det.

Jeg har en familie der alle tre er arbeidsledige. Det er hverdagen for de som bor i distriktene. De tror ikke på å vise moderasjon lenger. Den dagen da du mister plattformen din, og du ikke har noe arbeid lenger, mister du en del av selvrespekten. Den diskusjonen som føres, ofte på et høyere plan, eller høyere nivå, forsvinner over hodet på de som er rammet. Det når ikke helt fram. Diskusjonen blir teoretisk, og den praktiske biten har lett for å bli borte.

Uttalelsen som vi skal forholde oss til nå, skal jeg støtte, for vi må ha den til regjeringen vår, og vi kan også ha den til NHO. Vi kan ha den til partiene, og ikke minst kan vi ha den til alle lokallagene i partiene våre, og be dem diskutere hva de skal gjøre for å demme opp så ikke bedriftene blir borte, istedet for å diskutere avgiftsøkninger. Det er det mye bedre at vi gjør.

Jeg skal ta opp noen eksempler. Arbeid for trygd. Da har en et arbeid å gå til for en viss periode, men en har ingen trygghet. Det er også meg fortalt at om en har et arbeid et halvt år, bruker du likevel opp av sine 80 uker. Får en selvrespekt da? Det er slike ting som en kan tenke på. I distriktene mister vi mange arbeidsplasser. Jeg skulle ønske at Representantskapet kunne ha vært med på å utforme en uttalelse som gikk på at store konserner ikke skulle ha lov til å slås sammen til enda større. Det er et av de største truslene som er for distriktene. Dette skjer, og det er derfor det blir mye arbeidsledighet ute. DU-ordningen vår er egentlig tragisk. Det er en så sen behandling i de organene, at bedriftene ikke har tid eller

råd til å vente. Går de til utlandet, har de det nesten på bordet den dagen en kommer, og da med større støtteordninger enn Norge gir. I et distrikt med 7% arbeidsledighet, har vi 15% i DU-støtte. Det er mange andre som har arbeidsledighet på samme størrelsen, men de har 30 – 35%. Jeg vet ikke hvor forskjellen ligger. Dette er noe av det som vi i distriktene er opptatt av. Nedleggelse av arbeidsplasser er noe av det verste som skjer oss.

Jardar Hendricksen, Østfold fylke: Jeg kan ikke reise hjem fra dette representantskapsmøtet med en ny uttalelse i forbindelse med den politikken som blir ført.

Derfor fremmer jeg forslag om at

«Representantskapet pålegger Sekretariatet å legge forholdene til rette for en 2 dagers generalstreik i protest mot Regjeringens manglende sysselsettingspolitikk, NHOs manglende industripolitikk og bankenes rentepolitikk.

Godtar dere den, har dere ihvertfall gjort en skikkelig jobb, og kan reise hjem med hevet hode og møte medlemmene og gi dem litt inspirasjon i motløsheten de føler i disse dager.

Det er ingen signaler og ingen tegn i nåværende situasjon som sier at vi skal få noen bedre situasjon sysselsettingsmessig hvis ikke noe blir gjort. Det er nok av oppgaver, men det er viljen det mangler på, både fra myndighetenes side og fra NHOs side til å bruke penger og satse i Norge, til å gjøre noe. Isteden bruker de pengene utenlands.

Kjell Jamne, Norsk Kommuneforbund: Til uttalelsen som er lagt fram, har jeg kun kosmetiske endringer. Siden vi nå er inne i et ordskifte som dreier seg om noe mer, vil jeg peke på at problemene vi diskuterer er å sammenligne med den situasjon at du på forhånd gjør en avtale med Metreologisk Institutt om hvordan skiføre skal bli i kommende påske. Når en går inn på et tariffpolitisk oppgjør av den typen vi har hatt, og som vi ville ha, ligger det i sakens natur at motparten aldri vil garantere en del av avtalen. De vil ikke engang kunne det, fordi motparten er fordelt på politiske instanser, på regjering, Storting og næringslivet. De vil alltid kunne si etterpå at forutsetningene endret seg.

Høytrykket kom fra en annen kant enn der man hadde ventet det. Derfor vil det i denne typen oppgjør være innebygd den form for situasjon som fører til den frustrasjon som jeg nå har gitt uttrykk for. Jeg tror ikke at det å holde fram den linjen fra nå av vil ha noen

annen virkning enn at motparten trekker den slutning at vi vil følge med på lasset uansett. Jeg tror derfor at de signalene, jeg vil ikke sette det fram som et forslag, denne forsamlingen må gi den øverste ledelsen, er at moderasjonslinjen fra og med dette møtet er opphevet, og at den ikke blir innført igjen uten at det kommer konkrete resultater. Når en krever konkrete resultater fra politiske styresmakter, skal en også være klar over at Norge er et land som i dag er uten planøkonomi. Det vil derfor være begrenset hvor store politiske resultater en kan forvente å få, og det som er verre, er at det er et flertall i befolkningen og blant de arbeidsledige som ønsker en sammensetning på Stortinget som ikke vil ha planøkonomien. Det er et nytt dilemma. Jeg tror derfor at alle krav i en uttalelse som denne, som er generelle, vil få generelle svar. Jeg synes opplegget til videre behandling og debatt, analyse, som ble skissert før vi gikk over på dette ordskiftet var et godt opplegg, men vi kan ikke lenger stille generelle krav i retning av statsbudsjettet. De må konkretiseres. På side 2, første avsnitt, er inne på en del eksempler. Her er nevnt Husbanken, en del investeringer og tiltak i det en kan kalle infrastruktur, og en må nå ikke være redd for å ta denne tyren ved hornet og si at vi kommer med konkrete forslag for å bevise at det er mulig gjennom politiske vedtak å bruke penger slik at det blir en sysselsettingseffekt av det.

Jeg er personlig ikke fornærmet om en velger alle de konkrete eksemplene utenfor offentlig sektor, der jeg selv arbeider.

På side 1, 3. avsnitt er det en formulering som jeg gjerne vil ha endret.

Det står «LO må derfor nok en gang understreke det manglende samsvar mellom den virkelighet vi står oppe i, og det som tilsynelatende har vært alle parter forutsetning for det løpet som er lagt».

Jeg synes ikke det har vært tilsynelatende alle parter forutsetninger, og forslår en forandring som sier:

«LO må nok en gang understreke det manglende samsvar mellom den virkelighet vi står oppe i, og at det burde være alle parter forutsetninger for det løpet som er lagt».

Det er en liten detalj som kan virke som flisespikkeri, men jeg leverer det likevel inn.

Eystein Gaare, NNN: Jeg hadde egentlig bare tenkt å ta opp et ønske i forbindelse med de konferansene som skal komme i kjøl-

vannet av oppsummeringen og analysen av tariffoppgjøret i 1990, og hva vi skal foreta oss framover. Jeg er enig med sistnevnte taler som sa at vi snart må sørge for å komme med en del konkrete krav, konkrete forslag til hvordan vi ønsker at utviklingen skal foregå, gjerne om hva som skal til, for å få økt sysselsettingen i Norge.

Det jeg oppfatter som et problem er at næringslivet, industrien, eller hvem det nå måtte være, de kommer i framtiden ikke til å være arbeidskraftskrevende. Den tiden er forbi. Den forsvant i 50 og 60 årene. Det å sitte her å kreve at vi skal få arbeidskraftkrevende industri på det vi har, er nyttesløst. Det hjelper heller ikke å sette ned lønningene 10%, for det skaffer ikke noen flere arbeidsplasser. Det skaffer bare mer penger til arbeidsgiverne. Dette gjør at vi må stille krav som fører til at vi får en ny type industri, nye typer arbeidsplasser inn i landet, som konkurrer på andre områder enn det vi driver med i dag. Det er det vi nå må sørge for å ta tak i, få konkretisert og få gjort noe med. Det er politiske beslutninger i forhold til den type utvikling som må til for å få økt sysselsettingen i Norge.

Jeg skal være veldig kort. Det er mulig at jeg er en del på «hæla» i forhold til forretningsorden, men et lite hjertesukk. Det er kommet så mange endringsforslag og innspill fra talerstolen i løpet av dette punktet på dagsorden, at jeg ville satt pris på om det er mulig at en tok med seg uttalelsen på «baklomma» og «sneka» litt på den i løpet av kvelden, og fikk med seg litt om norsk næringsliv, og at vi tar opp uttalelsen i morgen tidlig ved møtets start.

Walter Kolstad, Sekretariatet: La meg med en gang si at jeg har ikke noe imot det forslag til uttalelse som foreligger, selv om også jeg kanskje hadde ønsket det noe skarpere i kantene. Men det er et eller annet jeg synes mangler i uttalelsen.

Yngve hadde en god innledning om alle evalueringsplanene, og det skal vi ta med oss. Det var et opplegg slik at vi skal få diskutert alle deler av den. Når jeg tenker tilbake på tidligere møter i Representantskapet, og alle de krav og de intensjoner som vi har gjort for oppleggene til senere års tariffrevisjoner, begynner jeg å lure. Jeg bare nevner sysselsettingen og hvilke krav vi skulle fremme der; lavere renter for boliger, økonomisk grunnlag for å få større fart på industrien. Vi skulle heller ikke være med å tillate at bedriftene flyttet ut av landet. Jeg kunne ramse opp en rekke slike ting. Vi vet at det hittil bare er fagbevegelsen som har vist måtehold. De andre partene, såvel myndigheter som arbeidsgivere, kjører fortsatt på den harde profitlinjen uten hensyn til sysselsettingen i vårt land. Naturlig, kanskje for den regjering som vi har i dag, men vi behøver

vel ikke bare lage resolusjoner som mottiltak. Vi bør også gi sterkere signaler om hvordan vi vil tilpasse LOs politikk i forhold til det som skjer fra våre motparter og fra myndighetene.

Konklusjonen min må da bli at vi i sterkere grad enn hva uttalelsen inneholder bør markere at vi er på vei til å gjøre mottiltak.

På dette grunnlag vil jeg foreslå følgende tillegg til den uttalelsen som foreligger.

«LOs neste representantskapsmøte vil under sin oppsummering av den evalueringsprosess som nå skal igangsettes i forbindelse med de siste års tariffrevisjoner, legge særlig vekt på myndighetenes og arbeidsgivernes oppfyllelse av de krav og intensjoner som ligger bak våre krav foran de avsluttende oppgjør. Med dette som bakgrunn vil vedtak om opplegg til neste tariffoppgjør bli lagt opp.»

Dirigenten ga ordet til LO-leder *Yngve Hågensen* for oppsummering av debatten:

Yngve Hågensen: La meg starte med konklusjonen i forhold til den debatten vi har hatt om det framlagte forslag til uttalelse. Før Eystein hadde ordet annen gang, var vi i administrasjonen allerede enige om at vi skulle be Representantskapet om fullmakt til å benytte ettermiddagen, eventuelt nattetimer, til å se på uttalelsen, med basis i den diskusjon vi har hatt, og komme tilbake i morgen med forslag, hvor administrasjonen har forsøkt å hensynta debatten vi har hatt. Det vil vi gjerne gjøre, men vi hadde vel kanskje sett i den sammenheng at ikke Representantskapet gjorde vedtak om at det skulle skje klokken 09,00, men at dirigenten, sammen med Representantskapet blir enige om når vi skal håndtere den i morgen.

En del av forslagene som har fremkommet går på å forsterke uttalelsen, skjerpe den om en vil, og la meg gjerne starte med første innlegget til Leif. De to forslagene han hadde vil ikke administrasjonen ha noen innvendinger til, når det gjelder å tilpasse det i forslaget vi hadde. La meg ta utgangspunkt i det. Mange andre forslag kan håndteres på samme måte, men det er også fremmet forslag som jeg oppfatter ikke har noe med uttalelsen å gjøre.

Jeg registrerer at Representantskapet er frustrert over den situasjon vi er i når det gjelder sysselsettingen. Jeg registrerer, og er ikke overrasket over det, at Representantskapet også er frustrert over regjeringen. Men jeg er overrasket, hvis vi er overrasket over at en borgerlig regjering fører borgerlig politikk. Det jeg reagerer sterkest på, og jeg ber om forståelse for å si det slik, er den oppgitthet

som er kommet fram i en del av innleggene. I noen av innleggene er det blitt sagt at vi ikke skal uttale oss. Vi skal gi opp. Ja, da vil jeg tro at mange hjerter vil glede seg. Hvis norsk fagbevegelse, som mange andre fagbevegelser i andre land har gjort hva angår ledigheten, har gitt opp fordi de ikke har greid å snu en situasjon som vi er inne. Underveis i den ledighetsutvikling vi har hatt, så har de fleste av oss vært ute og pekt på et bilde av hvordan utviklingstrekkende av ledigheten vil føre til at folk etterhvert aksepterer ledigheten som en realitet det ikke er noe å gjøre med. Jeg sitter nesten med følelsen av at vi kan komme i samme situasjon, hvis vi mener at vi i et demokrati ikke skal bruke alle de muligheter som ligger i demokratiets navn til å påvirke den politikken de til enhver tid sittende myndigheter fører. Dere kan ikke mene at vi som fagbevegelse skal slutte å kreve av regjeringen fordi de ikke hører på oss.

Jeg er overbevist om at dere ikke mener det. Jeg er sikker på at dette organet mener at vi skal bruke hele LOs styrke i kampen mot ledigheten uansett regjeringens farge.

Det er en del av den demokratiske prosess som er forankret som grunnlag for vår virksomhet. Hva sier vi i LOs formålsparagraf? Vi sier at vi skal videreføre rettssamfunnet. Vi skal videreføre demokratiet.

Vi må ikke gi opp fordi vi har politiske myndigheter som ikke er i allianser. Jeg må si at jeg blir skremt når en sammenligner Syse-regjeringen med regjeringen Gro Harlem Brundtland.

Det er ikke slik at vi til enhver tid er imponert over den politikk en regjering fra Arbeiderpartiet fører, uansett hva de gjør. Det skulle dere vite.

Når Stortinget har behandlet A-regjeringens forslag som direkte og indirekte har med sysselsettingen å gjøre, så har Arbeiderpartiet kommet i mindretall i Stortinget. Deres forslag er forkastet.

Greier ikke vi i dette Representantskapet å se forskjell på en Syse-regjeringens politikk og en politikk ført av vår egen regjering, ja da er jeg enig, da er det ikke mye vits i å bråke for oss om arbeidsledigheten. Da har vi ingen allianser.

Men, jeg er sikker på at dere er enige i at en A-regjering profilerer sin politikk på en for fagbevegelsen bedre måte.

Jeg er enig med de som sier at vi ikke bare skal ta for oss regjeringen. Vi skal ta for oss Næringslivets Hovedorganisasjon også, men kanskje aller mest næringslivets ledere og eiere.

La meg minne Representantskapet om at det var derfor vi hadde 17 av de største næringslivsledere samlet i LO for å reise våre krav overfor dem. Vi skal følge opp dette gjennom sysselsettingskonferanser, som jeg skjønner det er oppslutning om, hvor vi ikke bare

inviterer Regjeringen og Stortinget, men også næringslivsledere, og stille de til ansvar. Der har vi faktisk forsøkt en ny vei det siste året. Jeg må minne om det.

Det er gitt en del synspunkter i debatten på det som har med industripolitikk å gjøre. En del med industripolitiske virkeligheter, internasjonalisering osv. Jeg minner om at det er adgang til å komme tilbake til noe av det i morgen. Da skal vi snakke om Europa, om EØS, og en del som naturlig nok har med de problemstillinger som i så måte ble reist her i dag.

Jeg skal passe meg vel for ikke å få klubba fra dirigenten i hue jeg også, men jeg må minne om at dirigenten i så måte har fulgt opp det vedtaket Representantskapet gjorde om hva som skal være tema. Når noen sa at de på en måte var skuffet over at de ikke fikk drøftet det her og nå, og på en annen side at det er ute drøftingene skal foregå. Da må jeg si at det er derfor vi inviterte til det vedtaket vi gjorde. Vi skal ha hele apparatet ute med på de erfaringsdrøftinger etter tariffoppgjøret 1990 og de senere tariffoppgjør som grunnlag for vår videre håndtering. Jeg tror det hadde blitt litt galt forstått hvis Representantskapet på en side hadde invitert til debatt, og på en annen side hadde startet debatten og gjort en konklusjon før debatten begynte ute. Jeg tror ikke det hadde blitt forstått. Derfor var det vi la prosessen som vi gjorde.

Regionkonferansene skal være åpne i den forstand at vi skal invitere alle jeg ga uttrykk for, pluss våre egne tillitsvalgte. Vi snakker om ca 150 personer i hver av de 6 regionene. Det er den forskjell på disse konferansene og de informasjonskonferansene vi gjennomførte i august i forbindelse med tariffoppgjøret i privat sektor, at det var for fastlønte tillitsvalgte i arbeiderbevegelsen, og det er klart at når vi gir det som grunnlag for innkallingen, så blir den begrenset til det.

Jeg vil si til Kjell Sørensen, hvis jeg oppfattet ham rett, når det gjelder siste linjen i forslag til uttalelse, som du konstaterte var en trussel, og reiste spørsmålet om den ville sett slik ut med en annen regjering. Gjennom det jeg har sagt kan jeg bekrefte det. Vi sa det også før valget.

Det er reist forslag om at vi skal ha en debatt om hvilket LO vi skal ha. Det kan vi gjerne ha, men jeg vil minne om at det ikke er lenger enn oktober 1989 vi hadde kongress. Der vedtok vi et handlingsprogram, vi vedtok en tariffpolitisk uttalelse om tariffoppgjøret 1990. Den har i seg de sammenhenger vi i dag drøfter, og de ble nærmest enstemmig vedtatt. Det er LOs høyeste organ. Det kan vi gjøre noe med hvis vi vil på neste kongress, men frustrasjonen må ikke gå så langt at vi glemmer helt elementære ting i organisasjonen, og som det er vår plikt å ha en holdning til, hvis vi skal bli

respektert. Vi skal imøtese utspillet fra Handel og Kontor vedrørende et kraftig press til Regjering og Storting osv. vedrørende sysselsettingen og slike ting. Vi har bruk for mange impulser til hvordan vi skal håndtere den aktuelle situasjon.

Jeg tror jeg skal avrunde her i denne omgang, i det jeg allerede har sagt at vi er innstilt på å be om Representantskapets fullmakt til å komme tilbake til morgendagensmøte med en ny uttalelse, hvor vi skal ta med oss den debatten som har vært, og forsøke å se sammenheng mellom uttalelsen som foreligger og den debatten som har vært.

Dirigenten: Lederen har nå bedt om fullmakt til å overføre en del forslag til administrasjonen for å forsøke å få dette innarbeidet i uttalelsen, men av formelle grunner finner jeg det riktig å gjennomgå forslagsstillernes navn slik at man er oppmerksom på at de er på plass.

Det forslag fra:

Leif Sande til 2. avsnitt i uttalelsen.

Fra Tore Gulbrandsen til 3. avsnitt.

Fra Sidsel Bauck, siste setning.

Fra Olav Støylen til 2 avsnitt.

Fra Kjell Jamne på ett avsnitt.

Jeg finner det ikke hensiktsmessig å gå inn i detaljene, men jeg har oppfattet forsamlingen dithen at administrasjonen har fullmakt til å overta forslagene, og i den utstrekning det lar seg gjøre, innarbeide disse i uttalelsen, som legges fram på et passende tidspunkt under morgendagens møte.

Ingen hadde bemerkninger til dette.

Forslag fra Jardar Hendrichsen, Østfold fylke, som lyder:

«Representantskapet pålegger Sekretariatet å legge forholdene til rette for å avholde en 2 dagers generalstreik i protest mot Regjeringens manglende sysselsettingspolitikk, NHOs manglende industripolitikk og bankenes rentepolitikk».

Dirigenten forslår dette oversendt Sekretariatet.

Dirigentens forslag ble enstemmig vedtatt.

Foreligger forslag fra Walter Kolstad, Sekretariatet som lyder:

«LOs neste representantskapsmøte vil under sin oppsummering av den evalueringsprosess som nå skal igangsettes i forbindelse med de siste års tariffrevisjoner, legge særlig vekt på myndighetenes og arbeidsgivernes oppfyllelse av de krav og intensjoner som ligger bak våre krav foran de avsluttede oppgjør. Med dette som bakgrunn vil vedtak om opplegg til neste tariffoppgjør bli lagt opp».

Dette passer jo, som en kan registrere, ikke inn i uttalelsen, men er en henstilling, til Sekretariatet, og med den bakgrunn foreslår jeg forslaget oversendt Sekretariatet.

Dirigentens forslag enstemmig vedtatt.

Tirsdag 28/8

Dirigenten åpnet møtet med å takke for hyggelig samvær på Munkeholmen, mandag kveld.

Saklista punkt 8: EØS-forhandlingene

LOs leder holdt følgende innledning:

La meg med en gang slå fast det opplagte – som samtidig er det sentrale: Europa er nå inne i en helt grunnleggende endringsprosess.

Ingen av oss kan si hvor djup og gjennomgripende disse endringene vil bli. Men det er en realitet at alle land og hver og en av oss, i vår del av verden, blir berørt av det som nå skjer.

Det er et annet Europa vi nå forholder oss til enn sist vi diskuterte vår tilknytning til Europa.

Ut fra våre faglige og politiske mål, og vårt verdigrunnlag, er det vår plikt å kjempe for arbeidsfolks rettigheter og interesser. Vi må velge våpen og påvirkningskanaler ut fra det som situasjonen krever.

Vi vil være med å styre framtida. Vi kan ikke godta at endringene skaper nye klasseskiller, – når andre murer og stengsler rives ned.

Klarere enn tidligere ser vi nå hvordan endringene i Europa påvirker oss alle. Når det gjelder å forsvare arbeidstakernes inter-

esser, ser vi at det er klare fellesinteresser over landegrensene. Det må vi forholde oss til, – og organisere oss deretter.

Fellesinteressene gjelder – for det første – at det må skapes et freds- og sikkerhetssystem i Europa som gir fred og trygghet for alle land. Det må gi mulighet til fredelig løsning av tvister, åpenhet over grensene, demokrati og menneskerettigheter. Vi ser fram mot et Europa betydelig nedrustet og uten atomvåpen.

For det andre: Det er i arbeidstakernes fellesinteresse i Europa at det utvikles et samarbeid for full sysselsetting, høye arbeidsmiljøstandarder, en bærekraftig utvikling og for et økonomisk og sosialt system hvor hver enkelt kan føle trygghet – i ulike livsfaser.

Medbestemmelse for arbeidstakerne er en forutsetning. Samarbeidet mellom EFTA og EF om marked, teknologi, industri og kommunikasjoner må ha denne dimensjon. Det samme må gjelde for samarbeidet mellom Vest- og Øst-Europa. De vil nærme seg hverandre. Denne *sosiale dimensjon* må være mål og målestokk til samme tid.

Vi er – med andre ord – inne i et tidsskille. Kommunikasjoner, handel, miljø, teknologi og nye våpen gir landegrensene nytt innhold. De viskes delvis ut. Behovet for systematisert og forpliktende samarbeid er blitt livsviktig, både om fred, om miljø og om økonomi og sosialoppgavene. Forpliktende samarbeid er i internasjonal, europeisk og norsk arbeiderbevegelses interesse.

Endringene kommer til uttrykk på *mange* måter. NATO skifter karakter og Warszawapakten forsvinner. Konferansen om europeisk sikkerhet og samarbeid i Europa (KSSE) er nå fellesforumet for fred. Forhandlingene om nedbygging av konvensjonelle styrker i Europa gir nå resultater. Nye små kjernevåpen blir ikke ført inn i Sentral-Europa og det er mulighet for total fjerning av kjernevåpene. Seierherrene fra den annen verdenskrig har gjort opp med Tyskland. Shevardnadze besøker NATO og generalsekretæren i NATO Moskva. Bare i nord er nedrustningsarbeidet kommet kort, men åpenhetsprosessen er i full gang der også.

Vi konstaterer at de to deler av Tyskland forenes. Vi hilser foreningen velkommen. Det er til beste for det tyske folk, for det tyske demokrati og for det internasjonale samfunn. Vi ser rivingen av muren som trygging av freden. Samtidig er grensen til Polen garantert. Det nye Tyskland integreres i sin helhet i NATO, og i samarbeidet i Det europeiske fellesskapet. Dette er betryggende.

Det er ingen tilfeldighet at Tysklands integrasjon i EF-fellesskapet ønskes velkommen av hele Europa, også av Sovjetunionen, og at EF samtidig integrerer tettere. Men den nye politikken til Sovjetunionen har ikke bare ført til at Tyskland forenes. Sovjetisk tropper trekkes ut av Øst-Europa, og USA og Storbritannia planlegger reduksjon av sine styrker på det europeiske kontinent, uten at *det* svekker forholdet mellom USA og Europa. Vi ser, på samme tid, svære samfunnsomveltninger i Øst-Europa og en generell framheving og styrking av Europas rolle og funksjon.

Frigjøringen av og demokratiseringen i Øst-Europa gir spennende visjoner. Omfattende politiske og økonomiske endringer foregår. Men det medfører også stor belastning og usikkerhet for den enkelte arbeidstaker. Vi vet ikke hvilket økonomisk system som kommer. Vi *frykter* at en hardkapitalisme er på vei. Det er derfor helt nødvendig å støtte demokratiske fagorganisasjoner i Øst-Europa for å beskytte arbeidstakerne. Vi må bidra til at en blandingsøkonomi med deltakelse fra arbeidstakerne får vokse fram. Det må være en økonomi som integreres i den totale europeiske økonomi, ikke bare med den tyske, og ikke med tyngdepunkt i japanske eller amerikanske selskaper.

De østeuropeiske land orienterer seg sikkerhetspolitisk til KSSE-systemet. Menneskerettslig søker de til Europarådet, og økonomisk og samfunnspolitisk ser de til Det europeiske fellesskap, delvis til EFTA. I denne sammenheng er det interessant at hjelpevirksomheten til Øst-Europa koordineres gjennom EF.

Jeg vil her også kort minne om at norsk fagbevegelse deltar med styrke i arbeidet for å støtte frie og demokratiske fagorganisasjoner i Øst-Europa. Vi har en egen aksjon – «Ett demokratisk Europa» – som koordineres gjennom AIS. Det er fortsatt plass til mer penger på den kontoen!

Utbyggingen av samarbeidet i EF er en av de sentrale drivkreftene i endringsprosessen i Europa. De 12 nasjonene har slått seg sammen i et forpliktende samarbeid, et samarbeid som stadig blir tettere. De tolv EF-land sikter på å skape et enhetsmarked for varer og produksjon. De vil skape ett fellesområde for kapital og for finans- og forsikringstjenester. Og de vil åpne for fri bevegelse for personer som ønsker å ta og kan få arbeid i andre EF-land. Dette kalles de fire friheter. De fjerner reguleringer mellom landene og skaper fellesregler over dem.

Men, ideologien og planene om integrasjon, samarbeid og fellesskap i EF går lenger, selv om det er uenighet om tempo og innhold. Den virkelighet EFTA-landene står overfor er at EF forbereder et nært samarbeid om økonomisk politikk, med en monetær og økonomisk union som mål. EF-landene tar sikte på et tettere *politisk* samarbeid, både i utenrikspolitikken og i selve samfunnspolitikken. Det samarbeides om overføringer til bøndene, om overføringer til distriktene og om overføringer til områder og bedrifter som er under omstrukturering. De samvirker om fusjonskontroll og mot kartelldannelser, om kapitalbestemmelser for banker og om forbrukerbeskyttelse i forsikring, om teknologiprogrammer, utdanning og gjensidig godkjenning av yrkesbevis. Lista er lenger: De samarbeider om yrkesopplæring, ungdomsutveksling, universitetsutveksling, jernbane- og veitransport, utviklingshjelp, støtte til Øst-Europa, det ytre miljø og arbeidsmiljø. På noen felter er de kommet langt, på noen kort. Den sosiale dimensjon er tatt opp i EF for alvor gjennom et felles sosialcharter og et handlingsprogram for sosiale rettigheter som er under forberedelse. I utenrikspolitikken er samarbeidet forlenget en realitet.

I bedømmelsen av den totale Europaprosess må vi derfor merke oss at EF-samarbeidet ikke bare er et rent markedssamarbeid. Det europeiske fellesskap har en *politisk* dimensjon om et dypere samarbeid mellom de europeiske nasjonalsamfunn. De taler da også om å skape en politisk union, et uklart begrep, med sterkere fellesdemokratiske kontrollorganer i EF-parlamentet og fellesutøvende organer i EF-Kommisjonen i tillegg til det felles Ministerråd. De har i prinsippet akseptert ordningen om flertallsavgjørelser, når en unntar finanser og traktatendringer. Dette er *overnasjonalitet*, satt inn for å hindre at ett land gjennom veto skal stoppe samarbeidet.

Samtidig er den samfunnspolitiske retningen ikke fastlagt. Den politiske kampen om framtidens Europa står mellom fagbevegelse/sosialdemokrater på den ene siden og kapitalkreftene og de konservative på den andre. Utfallet av denne kampen vil få virkninger for hele Europa, og det sier seg sjøl at norsk og nordisk arbeiderbevegelse, uansett forholdet til EF, bør støtte meningsfellene innenfor Europa.

Jeg trekker opp dette bildet av endringene i Europa av flere grunner. Vi ser at EØS-forhandlingene mellom EF og EFTA er ledd i et arbeid med å knytte EFTA-landene til Europaprosessen. Norge deltar i Europaprosessen i KSSE, i Europarådet, i NATO, i EFTA

og nå i EØS-forhandlingene. Fagbevegelsen i Norge og Norden er med i prosessen, bl.a. gjennom EURO-LO og Nordens Faglige Samorganisasjon. Bildet forteller at situasjonen allerede er forandret siden LO-kongressen i 1989. Vi ser hvor dyptgående og omfattende endringene i all-Europa er, økonomisk, politisk og sikkerhetspolitisk. Ikke minst er det viktig at Det europeiske fellesskap er mer enn markedssamarbeid og bygger på en politisk dimensjon om enhet.

Hva så med EØS-forhandlingene i dette bildet?

Det er allerede en frihandelsordning mellom de enkelte EFTA-landene og EF. Ingen er tjent med at det oppstår økonomisk splittelse mellom de to grupper. Flertallet av EFTA-landene ønsker ikke medlemskap i EF. Østerrike kommer ikke inn foreløpig. Men samtlige regjeringer i EFTA ønsker et nært forhold til EF og det samarbeid som utvikler seg der. De fleste av EFTA-landenes regjeringer innser samtidig at det er et politisk perspektiv i Europasamarbeidet som en ikke må miste. EFTA-landene tilhører Europa. Løsningen av fellesoppgaver som f.eks. det ytre miljø, felles høye arbeidsmiljøstandarder, full sysselsetting gjennom økonomisk-politisk samarbeid, foruten markedssammenknytningen, er ikke bare en EF-sak. Det er en EFTA/EF-sak, på sikt en all-europeisk sak.

Slik jeg ser det, var dette sentrale elementer bak Oslo-erklæringen som EFTAs statsministre vedtok i mars 1989. Både Euro-LO, NFS og fagorganisasjonene i EFTA-landene støttet erklæringen, under forutsetning av at arbeidstakerinteressene ble fremmet under forhandlingene. Etter behandling i et felles utenriksministermøte i desember 1989 og forberedelse i vår, ble forhandlingene mellom EFTA og EF om et nærmere og strukturert samarbeid som kjent innledet i juni i år.

LO-kongressen gjorde flere viktige vedtak. Ett av dem var uttalen om forhandlingene mellom EFTA og EF. Kongressen støttet forhandlingene, men under klare forutsetninger. Kongressen fastslo nødvendigheten av å ta en offensiv holdning til Europaprosessen. Kongressen *kravde* adgang for et samlet norsk næringsliv til et vesteuropeisk enhetsmarked og støttet prosessen om et europeisk økonomisk samarbeidsområde. Men kongressen *forutsatte* at forhandlingene skulle fremme sysselsetting, velferd og velferdsstaten, sikre norske høye miljøstandarder, og trygge medvirkning for arbeidstakerne i samarbeidet.

Vi varslet at LO skulle vurdere forhandlingsresultatet samlet når det foreligger. Det gjelder sjølsagt fortsatt. Når det er sagt, må vi ha klart for oss at bordet kan fange. Når forhandlingsresultatet ligger på bordet, kan situasjonen være at vi må velge enten å si ja eller nei til avtalen som helhet.

Derfor har det fra vår side hele tida vært klart at det er avgjørende å nå fram med synspunkter og påvirkning under selve forhandlingsprosessen. Det er nå enda viktigere enn tidligere. Kongressen gjorde også klart at LO ønsket informasjon om forhandlingsprosessen, og konsultasjon med Regjeringen om standpunkter. Alt skulle på bordet, var uttrykket vi brukte. Det gjelder fortsatt.

Til dette siste, om informasjon fra Regjeringen, må jeg si at myndighetene til å begynne med ikke var særlig informative. De holdt liten eller ingen kontakt. Men det har bedret seg, ikke minst etter press fra LO. Det er nå kontakt gjennom Regjeringens EF-utvalg for nærings- og arbeidslivet, og mellom Regjeringen og de norske organisasjonene i EFTAs Konsultative Komite. Kontakt om forhandlingsbildet er det også gjennom deltakelsen i EFTAs Konsultative Komite i Geneve og gjennom Euro-LO og delegasjonen i Brussel. Administrasjonen i LO vurderer nå også forslag for Sekretariatet om snarlig tilsetting av en representant i Brussel for å følge prosessen på nært hold.

Forhandlingene er hittil bare *innledet*, etter forberedende arbeid fra embetsmenn. Vi vet de ikke blir enkle. Vi regner med at tyngre spørsmål kommer på bordet i løpet av høsten. Jeg kommer tilbake til noen av disse spørsmål.

Jeg har i denne innledningen understreket at situasjonen i Europa har forandret seg sterkt siden kongressen. Lista over nye trekk i situasjonen er lang. I lys av disse endringene er det all grunn til fortsatt å støtte forhandlingene om en EØS-avtale. «Norge som industrinasjon» med mulighet til økt verdiskapning til fordel for velferds- og solidaritetssamfunnet, forutsetter stadig at vi deltar i et samlet vesteuropeisk marked. Nødvendigheten av å videreutvikle norsk næringsliv, og behovet for å stoppe utflagging, tilsier at forhandlingene må gjennomføres med et godt resultat. Mer enn det, en bærekraftig utvikling i Europa forutsetter et strukturert samarbeid mellom EF-landene og EFTA-landene, med senere skrittvis tilknytning fra øst-europeiske land. Men, vi stiller ikke bare forutsetninger for at vi skal anse forhandlingsresultatet som

vellykket. Vi stiller også *krav* til forhandlingene, ut fra vårt verdigrunnlag. De skal jeg komme tilbake til. Først vil jeg si litt om enkelte av de spørsmål som er fremme i forhandlingene.

Blant de tunge sakene er spørsmålet om en ordning for fellesbeslutninger i EØS. Tilsvarende vanskelig er spørsmålet om et system i EFTA eller i EØS for håndheving av en EØS-avtale og spørsmålet om en domstol som kan ta stilling til klager på avvik fra avtalebestemmelsene, særlig når det gjelder konkurransereglene. Når det gjelder en håndhevingsordning i EFTA og EØS og en tvistedomstol, kommer spørsmålet om flertallsavgjørelser opp. Jeg tror vi bør vurdere tanken om avveide avstemninger på disse to punkter. Håndheving forutsetter også en styrking av EFTA, som en pillar i systemet. Når det gjelder fellesvedtak i besluttede organer bygger EFTA for sin del på konsensus, enstemmighet og veto. Et spørsmål som oppstår er hvordan EFTA-landene best kan øve innflytelse i EF. Det er her forhandlingene må gi resultat med hensyn til innsyn og konsultasjon under EFs beslutningsprosess og mulighet til medvirkning.

LOs prinsipielle holdning er naturligvis at det er nødvendig for EFTA å ha en reell medvirkning i beslutningsprosessen eller at beslutninger i EØS må være reelle, slik at vi ikke bare må føye oss etter EFs beslutninger. Dette er et av spørsmålene hvor det er vanskelig for LO å ta standpunkt *før* vi ser forhandlingsresultatet og som LOs organer skal ta stilling til.

Konsesjonsordningen er også en tung sak i forhandlingene. Sjelve retten til konsesjonsordninger er ikke til diskusjon, det har alle land. Men i forhandlingene vil EF stille krav om at vi i norsk lovgivning fjerner bestemmelsene om diskriminering av borgere fra EØS.

Jeg har forstått at konsesjonsbestemmelsene vedrørende jordbruket ikke blir ansett som noe problem i forhandlingene, bl.a. på grunn av kravet om bo- og driveplikt i Norge, og at kjøp av sommer eiendommer sjølsagt må kunne reguleres. Naturressurser er nasjonal eiendom. Forvaltningen av naturressursene er norske myndigheters ansvar. Konsesjonslovene må fortsatt sikre norske myndigheters muligheter til å styre i næringspolitikken. Men det heter at når det gjelder retten til investeringer og eierskap i aksjeselskaper kan en ikke diskriminere mot borgere fra EØS, og at de andre 18 land ikke kan diskriminere mot Norge. Etter min oppfatning kan en løsning være å begrense antall aksjer på antall eiere, og

kontrollere på den måten. Det kan godt være at andre sentrale sider ved konsesjonsordningene bør tas opp, som for eksempel allmenhetens interesser i forhold til kapitalens interesser. Det er også spørsmål om å bruke konsesjonsordningen mer aktivt. Jeg minner om at det er det endelige, balanserte forhandlingsresultat vi skal ta stilling til.

Jeg innser at spørsmålet om åpenhet for anbud på offentlige innkjøp kan bli en vanskelig sak. Saken gjelder i første omgang åpenhet i EØS-området for anbud på innkjøp til den offentlige sektor over en viss størrelsesorden, de såkalte terskelverdier, som generelt er på ca. 1,5 millioner NOK for kjøp av varer og ca. 38 millioner NOK for bygg- og anleggsarbeider. (Andre felter forbedres, som telekommunikasjonsutstyr, transportutstyr og utstyr til energiproduksjon). I dette spørsmålet gjelder igjen at en må veie ulike hensyn mot hverandre. Åpenhet for offentlige anbud kan totalt i Europa og for de enkelte land bety betydelige innsparinger for det offentlige og større rom for offentlig innsats på andre områder. På den annen side vil åpne anbud i Europa for visse felter innebære at en ikke kan begunstige norske leverandører eller produsenter. Det må være en forutsetning for å godta en slik ordning at *alle* EØS-land gjør ordningen reell.

Dersom en på norsk side *overhode* skal vurdere åpenhet for anbud for leveringer til og arbeid på norsk sokkel, må den *britiske* sokkel stilles *helt* åpen for leveringer også fra norske produsenter og leverandører. Nå hindres dette ved sinnrike ordninger som det er *umulig* å trenge gjennom. Det sier seg sjøl at vi krever norske selskapers interesser fullt ut ivaretatt i forhandlingene når det gjelder kontinentalsokkelen. Norske myndigheter må fortsatt ha styring i offshoresektoren. Konsesjonstildelinger må fortsatt foregå ut fra samfunnsmessige interesser. Mulige regler for åpne anbud innen EØS for leveringer til og arbeid på den norske sokkel må ivareta norske samfunnsinteresser og sikre norske lønns- og arbeidsvilkår.

Vi er samtidig klar over at energispørsmålet stadig blir viktigere i EF, at forslag til en samlet energiplan drøftes og at energisamarbeid kan bli aktualisert i EØS-forhandlingene. Jeg ser dette prinsipielt som fordelaktig for Norge. La meg her uttrykke håp om at Regjeringen anvender dette kort i forhandlingene. Vi er oppmerksomme på at Regjeringen nå spesielt vurderer energispørsmålet, ut fra et samlet syn.

Spørsmålet om lettelse for import av bearbeidede landbruksprodukter må vi ta stilling til når vi ser hva Regjeringen kan by av resultater. Jeg minner om at større åpenhet i handel med landbruksprodukter er en GATT-sak og behandles i disse forhandlingene. Vi er klar over at søreuropeiske land presser på for innpass på EFTA-markedet for landbruksvarer, og at dette kommer fram i EF-Kommisjonens forhandlingsmandat – som motkrav til vårt krav om adgang til enhetsmarkedet for norske varer. Jeg minner om at en ikke kan få noe uten å gi noe tilbake. Det er meget oppmuntrende at en del produsenter i landbrukssektoren nå tar Europa som en utfordring, ikke som en trussel. Jeg tror også vi har noe å tilby på denne sektoren, bl.a. reinere produkter.

Forhandlingsmandatet fra EFs side ble oppfattet som uventet hardt. Jeg tror hardheten både er reell og taktisk. Noe er forhandlingsmonn. Men EF gir *ikke* fra seg sin autonome beslutningsprosess og avviser innblanding. De krever at tidligere vedtak og gjeldende regler skal godtas av EFTA, en meget uoversiktlig sak. De krever adgang til fiskeressurser dersom tollene på norske bearbeidede fiskeprodukter skal reduseres og adgangen til enhetsmarkedet utvides. De har ikke sagt at de vil la dumpingsklausulen falle, noe som muliggjør klager fra EF-selskaper mot norske varer som selges til konkurransepriser. Slike klager hindrer norsk eksport til EF-markedet. Å forhandle fram felles konkurranseregler blir derfor viktig. Det bringer fram spørsmålet om avvikling av statlig støtte til industri i produksjon i hele Europa. Jeg understreker at dette ikke gjelder overføringer i distriktpolitikk og til forskning, ei heller statlige investeringer.

Det teller for EFTA i forhandlingene at en ordning mellom EFTA og EF nå *må* sikres som del av utformingen av den totale europeiske ordning. Det europeiske fellesskap ønsker en snarlig ordning med EFTA slik at de kan ta for seg for dem viktigere saker. Slike saker er forholdet til Øst-Europa samlet og til de enkelte østeuropeiske land, integreringen av Øst-Tyskland i EF, og forbedelsen av to store konferanser om revisjon av Roma-avtalen og Enhetsakten. Disse skal behandle monetær- og valutasamarbeidet, politisk samarbeid og antakelig den sosiale dimensjon. Personlig mener jeg at det teller for Norge i forhandlingene at vårt land står med store energireserver som har Europa som marked. Dette er et kort som er blitt stekere på grunn av farlige kjernekraftanlegg i østeuropeiske land, på grunn av miljøfaren ved bruk av brunkull til varmekraftverk, og nå sist på grunn av situasjonen i Den persiske Golf. Det er spørsmål om ikke utviklingen i Gulven

bringer statene i EF ytterligere sammen politisk og energipolitisk. Norges *utenrikspolitiske* forhold til EF fokuseres av dette.

Kongressen stilte *forutsetninger* for støtten til å åpne forhandlingene. I kontakten med Regjeringen har vi ført fram og understreket våre holdninger. I brev til Regjeringen har vi krevd opprettholdelse av høye norske arbeidsmiljøstandarder, merkingsrettigheter og totoalforbudet mot asbest. Vi konstaterer at Regjeringen har tatt hensyn til dette og har ført kravet opp som et spørsmål av fundamental nasjonal interesse. Dette er uttrykket som nå brukes om krav på varige unntaksordninger eller overgangsordninger i vente på høyere EØS-standarder.

Arbeidsmiljøkravene er en *god sak*. Regjeringen bør bruke den for å føre an i arbeidsmiljøaken i Europa og for å støtte våre meningsfeller i EF som ønsker å fremme arbeidsmiljøet i EF og Europa generelt. For det andre er en rekke forslag om arbeidsmiljø på gang i EF, bl.a. forslag om totalforbud mot asbest. Der er muligheter. LOs press bør fortsette når det gjelder å få Regjeringen til å bruke EØS-forhandlingene til å fremme arbeidsmiljøaken generelt i Europa.

Regjeringen har også reagert på vårt krav om sikring av norske lønns- og avtalerregler ved arbeid i Norge for EØS-bedrifter og EØS-arbeidstakere. Forslag er på gang i EF om at lønns- og avtaleforhold i mottakerlandet skal gjelde for fremmede arbeidstakere. En kjennelse ved EF-domstolen har bekreftet dette. Det vil også måtte gjelde i en EØS-avtale, det vil si at vertslandets vilkår må gjelde som minimum.

Regjeringen har også krevd unntak dersom spesielle situasjoner med innvandring av arbeidstakere fra andre EØS-land skulle oppstå. Når det gjelder faren for stor innvandring av EØS-arbeidskraft til Norge, minner jeg om at nordiske arbeidstakere ikke har vist særlig interesse for Norge i det felles nordiske arbeidsmarkedet vi har hatt. Vi bør derfor ikke overdrive frykten for omfattende innvandring fra resten av EØS etter en inngåelse av en avtale. En helt annen sak er den utfordring som ligger i forskjellene mellom et EFTA-EF i sterk vekst og nære fattigere områder som Øst-Europa, Tyrkia og Nord-Afrika. Både disse spørsmål og forholdet mellom et EØS og utviklingslandene må bli stilt i fokus etterhvert.

I våre henvendelser til Regjeringen har vi naturligvis framholdt kravet om trygging av velferdsstaten og muligheten til å følge opp

norsk trygde- og sosialpolitikk. For egen del vil jeg advare mot skrekkbilder om lavere skatteinntekter på grunn av et EØS eller trusler mot trygdeordningene. Spørsmålet om tilnærming av moms og særavgifter er ikke oppe i EØS-forhandlingene. I EF er det en langsiktig og kronglete vei. Behovet for skatteinntekter for å sikre den offentlige sektor er der for alle regjeringer i Europa.

Når det gjelder velferdsordninger, har vi nordmenn bare til dels grunn til å sette oss på vår høye hest. Vi er ikke best i alt, som for eksempel i barnehagedekning, ferie, arbeidstid, tannlegeordninger, pensjonsalder. Egentlig bør en jo her søke europeiske tilnærminger som tar det beste fra alle systemer eller akseptere og innse nasjonale variasjoner.

Når dette er sagt, må jeg understreke at vi er i tvil om hvorvidt Regjeringen sterkt nok har ført fram den sosiale dimensjon i EØS-forhandlingene. De krav vi foreslår at Representantskapet skal stille til Regjeringen i denne fase, har sin bestemte årsak i at Regjeringen *ikke* kjører saker som hører innen den sosiale dimensjon *hardt nok*.

Jeg minner også om at vi har satt fram krav om styrking av EFTA. Vi mener det er nødvendig dersom EFTA-landenes interesser skal kunne ivaretas i forhold til EF. Det er nødvendig for å gjøre EFTA til en pillar i systemet som kan møte de utfordringene som kreves. Saksbehandlerkapasitet og oversetterkapasitet i EFTA-organisasjonen må styrkes nå. De politiske ministerråd må utvikle et tettere samarbeid på ulike fagområder, gjerne også ved toppmøter. Vi mener generalsekretærens stilling må styrkes. Beslutningssystemet må moderniseres. Vi bør vurdere tanken om flertallsavgjørelser i EFTA. Fagbevegelsen kan i lengden ikke godta at konservative grupper og kapitalkrefter blokkerer vedtak som vil fremme sosialdimensjonen, medbestemmelse eller vedtak som vil trygge mot kapitalflukt og skattesvik. En må også rette opp det uakseptable forhold at nordisk språk ikke kan nyttes i EFTA-organisasjonen, mens sveitsere og østerikere kan tale sine morsmål. Det er positivt at Regjeringen har tatt dette opp i EFTA.

EFTA-landenes fagorganisasjoner har satt fram krav om samarbeid med EFTA-ministrene om forhandlingene. Dette er avvist av EFTA-ministrene som en særordning, men lederen av Ministerrådet til juli i år, Anita Gradin, organiserte likevel et særmøte med landsorganisasjonenes ledere før EFTA-møtene i Göteborg i juni. Spørsmålet er om den sveitsiske formann vil gjøre det samme.

Hovedkrav fra EFTA-organisasjonene, som er en forutsetning for støtten til forhandlingene, er at det i et EØS sikres medbestemmelse i europeiske selskaper og rett til konsernfaglig samarbeid, og at den sosiale dimensjon gjøres til en del av avtalekomplekset. Sikrer ikke forhandlingsresultatet konsernfaglige rettigheter i EØS-området og faglig innflytelse i EØS-systemet, vil det ikke være mulig for fagorganisasjonen i EFTA å godta en EØS-avtale.

Dette knytter seg til det bredere og viktige spørsmål om LOs mulighet til å delta i og påvirke beslutningene i selve EØS-systemet, og til å påvirke den norske regjering i deres forberedelse av standpunkter i EØS. Når det gjelder medvirkning i beslutninger i et EØS-system, har både EFTA og EF i forhandlingsmandatene gitt grunnlag for ordninger. Vi jobber med dette både overfor Regjeringen, gjennom EFTAs konsultative komité, i Euro-LO og i kontakt med EFs økonomiske og sosiale komité. Når det gjelder innflytelse på den norske regjeringens forberedelser til standpunkter i EØS, må en kontinuerlig og effektiv hørings- og medbestemmesordning for fagorganisasjonene utvikles. Det er en forutsetning for at vi fortsatt skal anse Norge som et demokrati i internasjonaliserings epoke.

EØS-forhandlingene – som en del av den europeiske prosessen – har begynt. De vil både gi problemer og muligheter. Det er *forhandlinger*.

Vi får en debatt om EØS-forhandlingene. Myndighetene har hovedansvaret for spredning av informasjon om EØS-forhandlingene og må gripe saken an aktivt. Men LO vil drive sin informasjon. Vi planlegger og vil støtte konferanser i distriktene, i våre grunnorganisasjoner om EØS-forhandlingene i månedene som kommer, fram til forhandlingsslutt som er antatt å være ved påsketider. I neste omgang legger vi opp til en bred Europadebatt basert på et rådslag som FAFO og AOF tar hand om, slik kongressen 1989 gjorde vedtak om at vi skulle gjøre.

Jeg har prøvd å gi et bredt bilde av situasjonen i Europa, om EØS-forhandlingene og om enkelte tunge spørsmål i forhandlingene. På kongressen stilte vi opp *forutsetninger* for støtte til selve forhandlingene. Hva er våre *krav til resultatet av forhandlingene*?

Vi følger opp dette gjennom forslag til uttalelse Sekretariatet har lagt fram for Representantskapet. Jeg forutsetter at dirigenten etter at jeg er ferdig går igjennom og refererer forslaget i sin helhet

som konkluderer med 15 punkter, som er de krav og forutsetninger som nå er avgjørende for oss å få fram i den videre prosess.

Vi ser fram til den debatten vi skal ha om disse spørsmålene, men jeg forutsetter at kongressen 1989 gjorde vedtak om, at vi skulle si ja til å gå inn i EØS-prosessen eller være med å støtte EØS-prosessen, ikke er til behandling i dag. Det kongressvedtaket står ved lag. Det som er viktig er at Representantskapet gjennom debatten følger opp de forutsetninger og krav kongressen sa vi skulle stille, og ser disse kravene også i forhold til de mange og store utviklingstrekk vi har hatt etter oktober 1989. I den debatten vil vi registrere at i spørsmål av denne karakter vil det være flere meninger, og vi vil ha meningsbrytninger. Det skal vi ikke være lei oss for. Det er viktig at vi ved debatten får fram alle synspunkter, og at vi greier å bre den debatten på en slik måte at vi gir tillitsvalgte og medlemmer ikke bare adgang til å være med, men gi dem innsyn og informasjon som gjør det mulig å være med. Samtidig tør jeg minne Representantskapet om at det handler om et tema, som førte til en folkeavstemming i 1972 og som vi tok stilling til i sak. Nei til medlemskap i EF, og det nei et står der til en eventuell ny folkeavstemning gir grunnlag for noe annet. Men det skapte også en annen situasjon. Det skapte en situasjon hvor vi gjennom debatten greide å splitte både fagbevegelsen og norsk arbeiderbevegelse. Min apell, kjære kamerater, er når vi nå skal ut i en debatt, så la oss føre den debatten på en slik måte at uansett det resultatet en måtte komme fram til, uansett det resultat Norge som nasjon måtte komme fram til, så står vi igjen med en samlet og sterk arbeiderbevegelse. Først da har vi innflytelse i vårt samfunn. Først da kan vi være med å ha innflytelse også i det framtidige Europa. Det er en utfordring som går til oss. Det er det vi som har innflytelse på.

Når jeg tar opp Sekretariatets forslag til Representantskapet, så vil jeg samtidig uttrykke håp om at vi også har den dimensjon med oss, ikke bare i dagens debatt, men også i den debatten vi skal føre i årene framover.

Dirigenten takket Yngve Hågensen for innledningen.

Dirigenten refererte Sekretariatets forslag til uttalelse.

«Landsorganisasjonen i Norge støtter fortsatt forhandlingene om et europeisk økonomisk samarbeidsområde (EØS). LO ønsker en bredest mulig avtale der hovedmålet er å sikre full sysselsetting og en bærekraftig utvikling. I et framtidig EØS må full sysselsetting ha samme plass som «de fire friheter» har i Romatraktaten.

Det er viktig at norsk næringsliv får likeverdig adgang til det europeiske enhetsmarked for å trygge grunnlaget for det norske velferdsamfunn. Samtidig må den sosiale dimensjon i EØS sikres. Det er viktig at forhandlingene om EØS trygger den offentlige sektors rammevilkår, og legger grunnlaget for fortsatt styrking av fellesgodene.

Representantskapet er ikke overbevist om at den norske regjering har ført den sosiale dimensjon fram i forhandlingene med tilstrekkelig tyngde. Utviklingen i forhandlingene viser derfor at det er spesielt viktig å vektlegge faglige rettigheter, høye arbeidsmiljøstandarder, felles vern av det ytre miljø og forbrukerinteresser. Innflytelse på det europeiske standardiseringsarbeid for produkter og miljø er nødvendig. Samarbeidet må også omfatte områder som forskning, teknologi, utdanning og energi.

En hovedsak for fagbevegelsen er at konsernfaglige rettigheter over landegrensene og faglig medbestemmelse i europeiske selskaper trygges. Fagbevegelsen i Norge og i Europa godtar ikke et EØS som ikke sikrer dette hovedkrav.

Forvaltningen av naturressursene er norske myndigheters ansvar. Konsesjonslovene må fortsatt sikre norske myndigheters muligheter til å styre i næringspolitikken. Konsesjonslovene må i lys av EØS-forhandlingene utbygges slik at samfunnsmessige interesser trygges i forhold til kapital og ved omstillinger i næringslivet. Adgang til antall aksjer på en hand må kontrolleres av norske myndigheter. Loven må gi konsernfaglige rettigheter og sette opp regler som i størst mulig grad gir myndighetene innflytelse over eierstrukturen i næringslivet.

Norske myndigheter må fortsatt ha styring i offshoresektoren. Naturressursene er nasjonale. Konsesjonstildelinger må fortsatt foregå ut fra samfunnsmessige interesser. Mulige regler for åpne anbud innen EØS for leveringer til og arbeid på den norske sokkel må ivareta norske samfunnsinteresser, sikre norske lønns- og arbeidsvilkår og hindre utbytting. EØS-forhandlingene må føre til åpning av den britiske sokkel. Dette er viktig for norsk næringsliv samtidig som det er en forutsetning for at en ordning med åpne anbud kan innføres i et EØS.

Styrking av EFTA er av betydning for etableringen av et reelt samarbeid med Det europeiske fellesskap. EØS-forhandlingene dreier seg også om å sikre EFTA-landenes medvirkning i utformin-

gen av det nye Europa. Beslutningsprosessen i EFTA må effektiviseres. EFTA må settes i stand til å behandle bredden av de spørsmål som kommer for å kunne fremme våre lands interesser i forhold til EF. Nordisk språk må innføres i EFTA.

EFTA-fagorganisasjonenes uttrykte vilje til samråd med EFTAs Ministerråd om forhandlingene må tas til følge. Kommunikasjon med arbeidslivets parter om forhandlingene er en forutsetning for at forhandlingene med EF skal lykkes og resultatet aksepteres. Det må skapes ordninger for arbeidstakerinnflytelse på beslutningsprosessen i EØS. Det er i Norge tradisjon for faglig innflytelse på regjering og Storting. I pakt med denne tradisjon må norsk fagbevegelse i framtida ha innflytelse på standpunkter som norske myndigheter skal ta i EØS.

Representantskapet i LO forutsetter at den norske regjering slutter opp om og stiller følgende fundamentale krav i EØS-forhandlingene:

1. Samarbeid om økonomisk politikk for full sysselsetting må bli en del av EØS-samarbeidet.
2. EØS-samarbeidet må omfatte den sosiale dimensjon med et forpliktende handlingsprogram for å sikre samfunnsmedlemmenes grunnleggende rettigheter.
3. Retten til konsernfaglig samarbeid og medbestemmelse må sikres i EØS-avtalen.
4. Arbeidstakerne må sikres medbestemmelse i EØS-prosessen.
5. Norsk næringsliv må ha adgang til enhetsmarkedet. Det gjelder også for bearbejdede fiskeprodukter.
6. Arbeidsmiljøreglene må tilnærmes oppover, de må ligge høyt og sanksjonsmuligheter må traktatfestes. Norske regler for helsefarlige stoffer og asbestforbudet må gjelde inntil tilsvarende regler er innført i hele EØS. Norge må fortsatt kunne iverksette strengere miljøregler enn det andre EØS-land har.
7. EFTA-landene må sikres full deltakelse i EFs miljøsamarbeid. Samarbeidet må åpnes for østeuropeiske land.
8. Forvaltningen av naturressursene forblir nasjonal med muligheter til samfunnsmessig styring for å realisere viktige

mål. Konsesjonslovene må fortsatt trygge statsstyring i næringspolitikken, fremme samfunnsinteressene og sikre statlig innflytelse på eierstrukturen i næringslivet. De må åpne for konsernfaglig virksomhet.

9. Norske myndigheter skal ha styring med virksomheten på den norske kontinentalsokkel og samfunnsinteressene skal fortsatt ligge til grunn for utdeling av rettigheter. Forhandlingene må ikke føre til en liberalisering av norsk offshorepolitikk med tap for norsk næringsliv. Full åpenhet ved anbud på den norske sokkel forutsetter norske vilkår for lønn, avtaler og faglig organisasjonsrett, og at den britiske sokkel åpnes tilsvarende.
10. Norske avtale- og lønnsforhold må gjelde for arbeid i Norge. Vertslandets regler må gjelde som minimum for arbeid i andre EØS-land.
11. Ved fri bevegelse for personer må nasjonale myndigheter ha adgang til tiltak mot store forstyrrelser på arbeidsmarkedet. Myndighetene må sørge for at uhemmet innføring av anbudsprinsippet og privatisering ikke gjør faste arbeidsplasser utrygge. Fagbevegelsen må ha rett til å inngå kontrollavtaler for å sikre norske avtale-, lønns- og miljøforhold.
12. Ved fri bevegelse av kapital må grunnlaget for innsyn bedres og tiltak treffes for å unngå skatteunndragelser.
13. Maksimal deltakelse i EFs programmer for forskning, teknologi og utdanning må sikres.
14. Forbrukerinteresser må trygges gjennom samarbeidet i EØS.
15. EØS-samarbeidet må ikke svekke mulighetene til offentlige løsninger av fellesoppgavene i samfunnet, men må fortsatt trygge velferd gjennom en styrket offentlig sektor.

Dirigenten ba de som ønsket ordet i saken om å tegne seg på talelisten. Han henstilte videre til de som hadde forslag til uttalelsen om å levere disse.

Det kom inn 4 forslag og 10 inntegnede talere.

Dirigenten: Forslagsmengden er i og for seg ikke overveldende, men dirigenten har hatt muligheten for å se på det materielle innholdet. Noe er veldig beslektet med uttalelsen slik den er forfattet, men det er også en del rent prinsipielle avvik.

Dirigenten finner det uhensiktsmessig å anbefale en voteringsform som stiller deler av disse forslagene opp mot Sekretariatets forslag, og vil foreslå at vi nedsetter en redaksjonskomite, som med utgangspunkt i Sekretariatets innstilling, får forslagene og prøver å innarbeide dem, slik at vi får et helhetlig produkt tilbake til Representantskapet.

Representantskapet aksepterte en slik arbeidsform.

Dirigenten foreslo følgende som medlemmer av redaksjonskomiteen: Jan Kr. Balstad, LO, formann, John Stene, Sekretariatet, Olav Støylen, Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund, Marthe Kjær Andersen, Norsk Kommuneforbund, Aud Marit Pettersen, Hedmark fylke og Kaare Sandegren LO som sekretær.

Redaksjonskomiteen ble enstemmig valgt.

Dirigenten forutsetter at redaksjonskomiteen kommer snarest mulig i arbeid, i det dirigenten oppfatter det dithen at flere forslag til dette tema ikke vil komme under debatten.

DEBATTEN:

John Stene, Sekretariatet: Denne saken som vi i dag har satt på kartet og debatterer, er selvfølgelig av uhyre stor viktighet for oss i norsk fagbevegelse og for samfunnet vårt.

Jeg synes LOs leder ga en glimrende innledning på dette vanskelige spørsmålet, som vi på ny er nødt til å ta stilling til en eller annen gang lengere fram i tid, men som vi nå er nødt for å diskutere en del av premissene i innholdet til. Det har vært litt av grunnlaget for de diskusjoner som har vært ført i Sekretariatet og som har ført til at det ikke er full og bred enighet om den uttalelsen som ligger på bordet. Det er to elementer sett fra mitt ståsted, og fra Fellesforbundets ståsted, som er av uhyre stor viktighet å ha med i den prosessen som EØS-avklaringene nå skal inn i. Jeg skal søke å konsentrere meg kun om disse to elementene. Det ene er konsesjonslovgivningen, som også i EØS-forhandlingene og avklaringene mellom EFTA-land om hva man skal ha med seg i dette er av stor viktighet, at vi fra norsk side får med oss konsesjonslovgivningen

slik vi har det, og som det virkemiddelet det kan og skal være for politiske myndigheter til å kunne ha styring, insitammenter, overfor næringslivet, både for hvem som skal eie og hvordan utviklingen av dette skal være. Jeg vil nytte høve til å bruke et ferskt og godt eksempel på hvordan konsesjonslovgivning, som for så vidt er bra, kan misbrukes også av politikere. Det jeg da tenker på er en konkret sak som nå foreligger. Det er Anker-Sønnak, hvor man etter vår oppfatning har misbrukt konsesjonslovgivningen til det motsatte av hva det skal være. Derfor er det uhyre viktig for oss å understreke at de konsesjonslovgivninger og det vi har, må vi sette opp slik at vi hindrer at bedrifter blir nedlagt, produksjonsutstyr og teknologi blir ført ut av landet og til utenlandske eiere som får lov til å etablere seg i Norge. Vi er nødt til å beholde konsesjonslovene og ikke gjøre som næringsministeren nå har gjort, forsøke å få alle til å tolke seg bort fra forholdet til bruken av dette, men få dette som det virkemiddel det er, å opprettholde industri i Norge. Jeg tror vi skal være så ærlige at vi sier at det er to årsaker til at utenlandsk næringsliv ønsker å etablere seg i Norge. Det ene er at det finnes et marked for de produktene næringsvirksomheten måtte ha, og det andre er at det finnes kompetanse, teknologi, som er av interesse for utenlandske eiere. Noen andre perspektiver i forhold til å sitte med norsk næringsliv, er det ikke hvis man ikke går inn på energiområdene. Fellesforbundet fremmer et forslag som lyder som følger:

«Konsesjonslovene gir norske myndigheter en påvirkningsmulighet over hvem som skal eie norske næringslivsvirksomheter, samtidig som de bidrar til å sikre norske arbeidstakere mot bedriftsoppkjøp fra utlandet, som tar sikte på å overta norsk teknologi og markedsandeler uten å videreføre produksjonen. Denne muligheten må beholdes i en EØS-avtale.

Den nasjonale styringen med anvendelse av olje- og gassressursene er i stor grad avhengig av det regelverk som ligger i konsesjonslovgivningen på disse områdene. En ensidig tilpasning til det regelverk EF har utviklet vil innebære at viktige deler av norske myndigheters innflytelse over disse naturressursene går tapt. Dette vil innebære et meget stort ensidig tap for Norge.

Dersom ikke EØS-avtalen fortsatt gir norske myndigheter muligheter til å styre norsk oljepolitikk, må Norge ha unntak for offshoresektoren for at norske interesser skal ivaretas».

Vi fremmer også forslag om to strekpunkter i denne forbindelse.

«Forvaltningen av naturressurser forblir nasjonal med muligheter til samfunnsmessig styring for å realisere viktige mål. Konseksjonslovene må beholdes for å sikre myndighetene innflytelse over eierstrukturen i næringslivet og kunne forhindre bedriftsnedleggelse og teknologitap.

Offshoresektoren unntas fra tilpasning dersom EØS ikke gir norske myndigheter tilsvarende styring over sektoren som den har i dag».

For å si litt om det siste. Vi hørte referert fra uttalelsen at det skulle være et forhold for at norsk næringsvirksomhet kunne få innpass på britisk sokkel. Hva er så de faktiske situasjoner innenfor dette EØS-samvirke, disse 18 land. Det er to av disse landene som har noe vi kan kalle en kontinentalsokkel. Det finnes noe «småtter» av dette forholdet også i Danmark, Nederland og Tyskland, men det er England og Norge som har en kontinentalsokkel. Den engelske sokkel har vært lukket for omverden i hele dens eksistens. De har hatt et forhold til noe de kaller Ozokontoret, og jeg tror ingen som har hatt forhold til norske oljemiljøer noen gang har trodd at engelskmennene ville stå i en situasjon der disse skulle bevege seg ut. Vi var trygge i forhold til å ha engelskmennene med sitt ozokontor og som sa nei til dette.

Så kommer EF med direktivet for offshoresektoren, og dette var en dyd av nødvendighet av dette man kaller de ekskluderte sektorer som pr definisjon, også er offentlig sektor, som i regelverket får en spesiell behandling, og der man har frie internasjonale anbud på alle saker som har en større anbudspris enn 38 millioner kroner. Den ekskluderte sektor er offshoresektoren, det er telekommunikasjoner, landtransport og det er vannforsyning. Forholdet for vår del, og som vi er veldig opptatt av, er at vi får plassert vår offshoresektor i dette. For uten tvil er det av disse EØS-landene, Norge som har samfunnsøkonomisk, sysselsettingsmessig, den største avhengigheten av offshoresektoren. EF legger opp til full internasjonal konkurranse for alle leveranser til offentlige etater. Dette er allerede vedtatt generelt for offentlige innkjøp. I løpet av høsten vil også de ekskluderte sektorene som jeg her har nevnt komme med, og offshore betraktet som en offentlig sektor, fordi oljeselskapene må ha en offentlig konsesjon for å drive. For Norge betyr dette i tilfelle følgende: Full tilpasning til direktivet innebærer en avvikling av alle lover og forskrifter som innebærer fordeler for norsk næringsliv. Det betyr at regler om å foretrekke norsk under ellers like forhold må fjernes. Oljeselskapene får ikke lenger anledning til å gi spesiell informasjon til norske bedrifter. Industrisamarbeid

med oljeselskapene må fjernes. Forskningsavtalene må fjernes. EF-kommisjonen eller eventuelt EØS-domstoler e.l. sikrer at det blir full likeverdighet med alle EØS-landene. Det norske markedet for investeringer i denne sektoren er i dag 40 milliarder kroner, og det er ingen overdrivelse, jeg skal ikke bli tatt i det, når jeg sier at halvparten av dette, et marked på 20 milliarder kroner årlig, forsvinner. I teorien kan det kompenseres ved at man får adgang til det britiske markedet. Det forutsetter to ting; at britene unnlater å benytte seg av direktivets unntaksparagraf, og punkt b; at britene etterlever direktivets ånd i praksis. Begge forutsetninger er tvilsomme. For vår del vil jeg kort få lov til å understreke at vi står overfor et valg mellom to onder; full tilpasning til direktivet er en raseriing av leverandørmiljøene i Norge. Hvis vi krever unntaksbestemmelsen i dette direktivet, paragraf 3, så betyr det at i det norske oljemiljøet så vil to av dem raseres. Hydro og Saga vil ikke ha muligheter til å være med i den fortsatte virksomheten på dette området. Det er altså å velge mellom kolera og pest hvis vi ikke sørger for at vi får dette med EØS-avtalen. Det er et av de viktigste forhandlingskortene vi har, og at vi ikke skal ha med dette er etter min forstand uforståelig.

Bjørn Christiansen, Norsk Barnevernspedagogforbund: Hva er fagbevegelsens utfordringer i forbindelse med EØS-forhandlingene? De avgjørende kravene som fagbevegelsen må stille er innflytelse på innholdet i EØS-avtalen, en demorkatisk beslutningsprosess.

Fagbevegelsen må videre stille krav til seg selv, en demokratisk beslutningsprosess, i egne rekke. Det gjelder såvel LO sentralt, som i det enkelte forbund. Diskusjonen og beslutningene kan ikke bare føres i sentrale organer, men også lokalt ettersom resultatene av en EØS-avtale uansett vil få stor innflytelse for enkeltmedlemmene. En viktig del av denne prosessen vil bestå i skoloring og oppdatering. Verden har forandret seg mye siden 1972, og det som så langt har kommet fram om avtalegrunnlag og krav i forbindelse med EØS, er i beste fall utilstrekkelig for å kunne ta selvstendig stilling i saken. LO-kongressen i 89 slo fast at LO og forbundene forplikter seg til å gi en bred informasjon om utviklingen i EF, om forhandlingene mellom EF og EFTA og om konsekvenser og muligheter for norske arbeidstakere. Videre skal LO ta initiativ til et bredt rådslag om Norges forhold til utviklingen i Europa. Med hensyn til selve forhandlingene forlanger LO faglig innflytelse over tilpassningsprosessen. Videre skal LO ta stilling til både forhandlingsgrunnlaget og forhandlingsresultatet av tilpasningen. Alt skal på bordet. Dette må bety en kraftig satsing på EØS-

prosessen fra LO og forbundenes side i løpet av dette året. Vårt spørsmål er: Hvor langt er vi kommet i dette arbeidet, i forbundene, men også i LO sentralt? I hvilken grad er fagbevegelsens grunnplan trukket med i denne prosessen? Jeg har registrert LO-lederens bebudete opplegg, men jeg har også registrert at den tidligere bebudete konferansen ennå ikke er avholdt.

Når vi ser på hvor mye av diskusjonene hittil på det parlamentariske planet har skjedd i lukkede fora, i den utvidede utenrikskomite, blir det særlig viktig at fagbevegelsen forsøker å trekke grunnplanet inn i diskusjonen og i påvirkningsprosessen for de prinsipper som er særlig viktig for oss. Vår nåværende regjering utgangspunkt for forhandlingene er størst mulig tilpassning til det indre markedes fire friheter; fri flyt av kapital, varer, tjenester og personer. Det er svært vanskelig å svare på hva dette betyr, men det vi vet er at forhandlingene i stor grad vil dreie seg om eventuell deltagelse fra EFTAs side i EFs beslutningsprosess, om hvilke unntak som skal gjøres for EFTA-landene fra de fire frihetene.

Diskusjonen så langt gir svært negative signaler på krav om innflytelse i EFs beslutningsprosess. Videre ønsker EF at det skal bli færrest mulig unntak fra de fire frihetene, og at unntakene bare skal gjelde i en begrenset tidsperiode. Dvs. at de bare blir overgangsregler – ikke unntak. Dette har ikke vært forutsetningen fra EFTAs side, som ønsket permanente unntak. LO-kongressen trakk opp en del sentrale krav fra fagbevegelsens side, som gjelder både forholdet til EØS og i forholdet til EF generelt. Målet for enhver tilnærming bilateralt gjennom EFTA er strenge krav til sikkerhet, helse på arbeidsplassen, medbestemmelse i flernasjonale selskaper over landegrensene, bevaring av det ytre miljø, utbygging av helsevesen, skole- og sosiale goder, ingen svekking av norske arbeidsmiljøbestemmelser, sikring av faglige rettigheter, ingen undergraving av lov og avtalefestede lønns- og arbeidsbetingelser, sikre at man tar vare på demokratiske forhandlings- og avtalesystemer i Norden.

Noen vil kanskje si at mange av disse sentrale kravene allerede er ivaretatt, ettersom kravet til standard for helse og sikkerhet er langt på vei minimums- og ikke maksimumsnivå innenfor EF.

Så enkelt er det imidlertid ikke, ettersom tilpasning til de fire frihetene innebærer at det ikke gis anledning til særlig beskyttelsesregler som kunne virke konkurransevridende. Problemene vil oppstå i skjæringspunktet mellom tilnærming til EFs friheter og det enkelte lands regelverk som man ønsker å bevare. Det største problemet med hensyn til standarder er vel likevel faren for en dumpingeffekt som vil føre til at arbeidsplasser forsvinner og et press fra arbeidsgivere om å senke standarder både på velferdsgo-

der generelt, på faglige rettigheter og andre av fagbevegelsens tilkjempede goder. Det er grunn til å føle bekymring overfor utviklingen de kommende måneder. Stortingets flertall har ikke akseptert at det gis noe særskilt forhandlingsmandat for regjeringen i den kommende prosessen. En må fortsatt regne med at diskusjonen vil foregå i lukkede møter i Stortinget. Dette betyr at det stilles særlige krav til fagbevegelsen i påvirkningsarbeidet, og det er liten tid å gjøre det på.

Mitt forbund, Barnevernpedagogforbundet, Sosionomforbundet og Vernepleierforbundet har tatt denne diskusjonen på alvor og vi vil stille følgende spørsmål:

Hva er LO og forbundenes strategi i denne prosessen?

Selv om vi fikk en bekreftelse på at det skal være rådslag, så har jeg levert et forslag som bes oversendt til Sekretariatet og til LOs Rådgivende EF utvalg om at man får litt fart på de diskusjonene og de rådslagene som skal være. Det må prioriteres og ikke utsettes enda en gang.

Når det gjelder forslag til uttalelse, synes jeg at første avsnitt er uklart og tvetydig. Jeg synes det er bedre å slå fast hva vårt utgangspunkt er, og vi har forsøkt å lage et forslag som heter:

«LO-kongressen vedtok å støtte en tilpasning til EF via «EFTA-SPORET».

LO-kongressen krevde at det skal stilles strenge krav til å beholde oppnådde faglige og sosiale rettigheter i Norge. Dette og kravet om full sysselsetting må være grunnlaget for de pågående EØS-forhandlingene».

Arne Grøttum, Sekretariatet: Det finnes de som faktisk ønsker å gjøre forhandlingene EF-EFTA til en debatt om EF-medlemskap. Derfor er det viktig, og framfor alt riktig, at LO holder fast ved at det skal forhandles om et europeisk økonomisk samarbeidsområde. Alle ønsker vi vel en best mulig EØS-avtale der fagbevegelsens krav er nedfelt. Jeg tror vel at det er en stor nok oppgave i tida framover. Det er lite som tyder på at det vi er mest opptatt av har preget forløpet til forhandlingene, og innledningene i EØS-forhandlingene. Derfor er det høyst betimelig at LO gjentar sitt krav til regjeringen, og gjør oppmerksom på at forhandlingene skal følges med argusøyne. Det kan ikke være likegyldig, selv for denne regjeringen, hva landets største arbeidstakerorganisasjon mener om spørsmål som reises i tilknytning til en EØS-avtale. Kommuneforbundet har engasjert seg sterkt i EF/EFTA-spørsmålet og vi tror at Norge i likhet med de øvrige nordiske EFTA-land, må finne sin

tilknytning til det europeiske markedet, og at det bør skje på felles nordisk basis. Det er grunn til å understreke at en felles nordisk opptreden er viktig i denne sammenheng. Jeg tror ikke at vi skal se bort fra at verken Sveits eller Østerrike vil være de som er de drivende krefter i disse forhandlingene, og kanskje de ikke vil stå løpet helt ut. Under enhver omstendighet må EFTA styrkes, og jeg er forundret over at det ikke forlengst er etablert et apparat som i større grad kan følge opp forhandlingene med EF. Særlig den fasen vi nå går inn i, må det være viktig å ha et apparat som kan møte EF på likefot. Yngve nevnte at alle avgjørelser i EFTA skal skje etter det såkalte konsensusprinsippet, alle skal være enig og det skal være en samlet opptreden utad. Det er vedtatt at det fortsatt skal være slik. Jeg tror ikke vi skal se bort fra at det kan bli nødvendig å vurdere kanskje en overnasjonal myndighet på begrensede områder. EF for sin del har jo allerede det på en rekke områder, og for at den såkalte EF-pilaren skal bli reell og likeverdig som motpart, kan det bli nødvendig å vurdere det. Jeg tror ikke vi skal ha for bastante oppfatninger nå i denne sammenheng. Kanskje det viktigste i uttalelsen er kravet om at regjeringen skal bringe den sosiale dimensjon inn i forhandlingene på en helt annen måte enn tilfellet har vært tidligere. EFTA har her en meget viktig oppgave og kan vel presse EF-landene både til å bygge ut det sosiale charter og ikke minst følge opp med et forpliktende handlingsprogram. For oss er det avgjørende at en EØS-avtale ikke må begrense seg til en tilslutning til de fire friheter. Det gjelder å hindre et liberalistisk marked, som ikke tar hensyn til menneskers grunnleggende rettigheter, og enda mindre til arbeidstakernes rettigheter. Uten en sterk sosial dimensjon, vil vi få et slikt marked. Jeg deler også den bekymring i uttalelsen der det i nokså forsiktige ordelag går en anklage til regjeringen for ikke å legge nok vekt på dette. La meg understreke, at en EØS-avtale som ikke sikrer arbeidstakerenes rettigheter og vår alminnelige velferd, vil ikke være noe å legge fram til avgjørelse.

Kommuneforbundet og Statstjenestemannskartellet har sammen tatt initiativ til en utredning om konsekvensen av skatte- og avgiftsharmoniseringen i EF. Vi har delvis fått statlige midler til dette, og det er FAFO som har fått oppdraget. Selv om det er et stykke fram til at skatte- og avgiftsharmonisering er aktuelt så er det nokså klart, synes jeg, at det i sin tur får virkning for oss uansett tilknytningsform. Det er foreløpig ikke noe tema i EØS-forhandlingene, men vil sikkert komme, og det vil ihvertfall berøre oss indirekte. Et velutviklet velferdssamfunn, med en sterk offentlig sektor er sårbar for reduksjon av offentlig inntekter. Relativt

små endringer vil få konsekvenser, og jeg ser ikke bort fra at vi kanskje sjøl også over tid må endre vår skatt- og avgiftspolitik. Det er viktig å klarlegge de skatte- og avgiftsmessige konsekvenser som kan oppstå ved en EØS-avtale. Det vil i høyeste grad påvirke den alminnelige velferd, og vi har ikke noe å gå på verken i offentlig sektor eller i bevegelsen samlet.

Kjell Jamne, Norsk Kommuneforbund: Jeg har en fagforeningsskollega i Haugesund som bruker si: «Det er ikke nødvendig at vi blir enige, når vi bare får det til å fungere». Jeg tror det kan være utgangspunkt for behandlingen av denne sak, og i allefall nå.

Det er sagt at den forrige EF-debatten vi hadde, ikke må repeteres. Jeg er ikke så redd om den blir repitert, men jeg tror vi kan unngå en felle, og det unngår vi best ved å ha den enkle tingen framfor oss at om du er uenig med meg i sak, så er det ikke noe galt med din moral av den grunn. Med det utgangspunkt bør diskusjonen, og, så om det gjelder medlemskap, kunne føres på en ryddig og saklig måte. Denne diskusjonen kan gjøres kort ved bare å knytte en annen til spørsmålet. En vil da oppdage at de aller fleste i hovedsak er enige i innholdet i den. Det bør være en viktig markering om at vi egentlig mener det samme om hvordan vi vil ha Norge og Europa. Hva er vi da uenige om? Hva er vi da usikre på? Vi er usikre på og kanskje uenige om mulighetene av å få dette til. Det vil derfor bli en diskusjon omkring EØS-forhandlingene og det nye Europa. Jeg ber forsamlingen unnskyldte at jeg bruker litt tid på dette. Det en først må gjøre, er å rydde ut en del begreper som bare tjener til å forkvale debatten. Om en står igjen på en perrong når et tog har gått, er det verken godt eller galt før en vet hvor toget går hen. Om en sitter på en gang mens andre sitter inne, er verken godt eller galt før en kjenner de maktkonstellasjonene som sitter i det møtet der inne. Et nytt Europa, ja, men det er noe som skremmer meg med det. Diktaturene faller, men mennesket har en iboende hang til å mene at når noe er galt, så er det motsatte rett. Tendensen til å forelske seg i den superliberalistiske markedsøkonomien skremmer meg.

Det som er nytt, også i Norge, er at de mål vi mener vi har nådd, de må vi i dag forsvare mer enn vi må sikte på nye mål. Vi må i dag forsvare dette mot det som i dag er følgen av det som i noen av dokumentene til dette møtet er kalt «fragmenteringen av arbeiderklassen» der flere og flere ønsker individuelle løsninger, og ikke de kollektive. Dette er farlig i Norge i dag, paret med et Europa som etter mitt skjønn dreier seg i en superliberalistisk retning. Det er sagt at vi skal kreve et Europa som legger hovedvekt på sysselsetting. Ingen klarer å overbevise meg om at kapitalismen

som system, heller ikke noen arbeidsgiver som person og individ, føler noe som helst ansvar for sysselsetting som et samfunnsproblem. En tør minne om Karl Marx sine ord: «For den som er arbeidsgiver og konkurrerer med andre arbeidsgivere er han å sammenligne med en hærfører som drar i felten, men det er den forskjellen, denne hærføreren ønsker framfor alt å ha den minst mulige armeen». Jeg tror at disse motsetningene, og det er disse jeg ser som grunnleggende i Roma-traktaten, de skal det en enorm kraft til å motvirke. Det kan bli vår utfordring å motvirke dem slik som her er skissert, om vi på en eller annen måte blir knyttet til, men det er et åpent spørsmål om det i den totale avveiningen mellom Europa og oss, og de interessene vi ser som de beste blir riktigst av oss å holde lengst mulig. Vi kommer ikke lenger.

Jeg vil bare si til behandlingsmåten, jeg synes den er grei, for hvis en får innbakt i et vedtak, en uttalelse, som den som er lagt fram, så inneholder den så mange reservasjoner i forhold til det jeg frykter, at om dette blir oppfylt, skal jeg åpent erkjenne at jeg har tatt feil. Jeg er redd for at de som har det mest optimistiske syn på dette, kan gjøre den samme erfaringen som den vesle 5 års gutten som hadde flyttet over til bestemor fordi hun skulle være barnevakt mens foreldrene var ute om kvelden. Når det dreide seg utover kvelden merket bestemor at han gikk og tenkte på noe. Han sier ingen ting. Han bare tenker og tenker, og så kom det forsiktig, kan ikke du og jeg bestemor gå på soverommet og legge oss. I vår avanserte tid så sier bestemødre ja til slikt, men hun ble litt undrende når han etter en stund sier – bestemor, kan ikke du ta av deg alle klærne nå. Dette var en særdeles avansert bestemor, så hun tok av seg alle klærne og la seg igjen. Så sier han, kan du ikke snu deg med ryggen til. Hun gjorde tålmodig dette, og det var fremdeles veldig stille, veldig lenge. Guttungen tenkte så det knakte, og så sier han: Du bestemor, mamma og pappa lyver om deg. Lyver de om meg sier bestemor, hva sier de? De sier alltid at du har baken full av penger.

Berit Lynnebakken, Akershus fylke: LO stiller krav til EØS-forhandlingene. Jeg synes at de femten punktene som ligger her er bra. Jeg må si som Kjell Jame, at får vi gjennomslag for det, så kan noe av skepsisen bli borte, kanskje all. Riktignok synes jeg ikke første avsnittet i uttalelsen er helt god. Jeg oppfatter den nærmest som om vi støtter de forhandlingene som foregår nå. Vi vet jo ikke engang hva de forhandler om, eller hva forhandlingene går ut på, så jeg er ikke så sikker på at jeg støtter hva de driver med, men det kom jo et forslag om en liten forandring så jeg går ut fra at redaksjonskomiteen ser på det.

Jeg har lyst til å si litt om arbeidsledighet og full sysselsetting, og

særlig i forhold til kvinner. Den siste arbeidsledighetsstatistikken som kom fra EF, viser at arbeidsledigheten gjennomsnittlig i EF-landene er dobbelt så høy som det vi har i Norge. Arbeidsledigheten for kvinner, og for ungdom, er dobbelt så høy av det igjen. Hvis en ser dette sammenholdt med velferdsordninger, trygdeordninger i EF som stort sett går ut på de som er i arbeid, så kan en jo tenke seg hvem det er som faller utenfor systemet.

Angående sysselsetting, leste jeg noen tall i den siste rapporten fra FAFO, hvor det står, når det gjelder kvinner som er sysselsatt, ca 20% er sysselsatt i Spania og Hellas, ca 40-50% i de øvrige EF-landene og oppunder 80% i Norden. Når vi snakker om den sosiale dimensjon, så er det viktig at vi skal få med den. Jeg har lyst til å sitere noe som sto i LO-info som kommer om EF. «EF sosiale charter er i sin nåværende form helt uforpliktende» skriver bladet Nytt fra Europa, og summerer godt charteret slik:

1. Alle lønnstakere i Europa skal ha det godt.
2. Det er opp til hvert enkelt medlemsland å definere hva det vil si å ha det godt i samarbeid med partene i arbeidslivet.»

I den samme rapporten, som forøvrig heter «Nasjonalstat, velferdspolitik og europeisk integrasjon», står det i en av konklusjonene: «Som nevnt er det foreløpig uklart hva slags overnasjonal velferdspolitik EF til slutt vil iverksette.

Tar vi utgangspunkt i de sosiale standardene som det nåværende sosiale charter inneholder, vil alle ligge under det som er gjeldende rettigheter i Norge i dag».

Jeg vil også referere et sitat fra boken til Truls Frogner – Europa-vei 3 –, jeg sier vel ikke noe galt når jeg sier at Truls Frogner har et meget positivt syn på EF. Han skriver: «Det indre marked blir ingen søndagsskole. EF-frelste med Brussel-blikket glemmer – eller overser – noen skumle utviklingstrekk i Europa. Ideer om borgernes Europa med frihet til å reise, bo og arbeide hvor en vil, kan dekke over at det blir nokså beinhard kamp på dette markedet. Den sosiale dimensjon kan bli et sukkersøtt slør over barske realiteter i en internasjonal markedsøkonomi».

Det er interessant å lese noe av det som kommer, også fra LO, ikke minst rapportene som kommer fra FAFO. Det har blitt sagt at man nå skal komme igang med et rådslag, med en debatt, og det synes jeg er veldig viktig. I Kommuneforbundet har vi kommet i gang for lenge siden. Det synes jeg også er bra. LO-lederen sa avslutningsvis at det måtte ikke bli som i 1972, hvor det ble en splittet arbeiderbevegelse. Vi må få en saklig debatt, og det håper

vi vel alle at vi skal få. Jeg håper at resten av arbeiderbevegelsen kan være med å føre en like saklig debatt som det er lagt opp til her i dag, slik at det ikke bare er noen som skal stå for sakligheten. Jeg venter på flere utspill fra LO for å komme igang med informasjon, om hva som skjer i EØS-forhandlingene, og at de virkelig følger opp og prøver å få gjennomslag for mest mulig av det som vi nå er i ferd med å vedta.

Sidsel Bauck, Sekretariatet: Jeg vil først få takke LO-lederen for en god innledning, og fremfor alt takke for at han gjorde den så lite teknisk. Jeg føler at understrekningen av de faglig/politiske momentene i hele EF-EFTA-EØS-forhandlingene er veldig viktig for oss å forholde oss til nå. LO-kongressen var, som andre har sagt og som vi har presisert gang på gang, offensiv i sine mål og i sine vedtak. Jeg tror det arbeid som ble nedlagt i redaksjonskomiteen på LO-kongressen var vel anvendt jobbing, nettopp for å få et så bredt grunnlag som en kunne gå videre på. LO-kongressen slo ettertrykkelig fast at medlemskap i EF ikke er aktuelt, og vi ønsker ikke en ja/nei-debatt før EØS-forhandlingene er gjennomført. Det er en grei plattform å stå på. Kongressen aksepterte EØS-forhandlinger, men påla oss aktivt å påvirke premissene. Det er der vi er nå – vi skal påvirke premissene for de forhandlingene som er igang. Vi vet jo ikke hvordan det går, og vi kan jo frykte både det ene og det andre ut fra de som nå fører forhandlingene. Kanskje det ikke blir noen avtale i det hele tatt. Det er ting som ligger i framtiden. Med de premissene for et EØS som legges nå, og som vi senere skal si ja eller nei til, er det veldig viktig at vi påvirker maksimalt, og at vi får med det vi som fagbevegelse som norsk LO står for. Da må vi i klartekst presisere hva vi står for og hva som er nødvendig. Det foreliggende forslag til uttalelse er omfattende og tar viktige punkter og viktige forutsetninger. Underveis i det arbeidet som er gjort før forslaget er lagt fram, har Sekretariatet behandlet saken både en og to ganger, så er blant annet punkter som mitt forbund står for, kommet med. Slik sett er vi tilfreds med punktene og uttalelsen. Men det er fremdeles enkelte punkter som bør styrkes, og jeg tror det er veldig viktig at vi nå er lydhøre overfor de tingene som tas opp av respektive forbundsrepresentanter. Det er jo om å gjøre at vi skal få med oss mest mulig i vår brede felles plattform i de kravene vi nå skal stille. Det kan ikke være noen grunn til at vi ikke skal si helt klart og tydelig fra om hvordan vi mener dette skal være. Jeg støtter de forslag John Stene la fram på vegne av Fellesforbundet. Spesielt vil jeg understreke det om konsesjonslovgivningen. Noe står allerede i uttalelsen, men det er nødvendig med klarere pressisering. Vi må få med oss at konsesjonslovgivningen

slik vi har den, må være nødvendig styringsverktøy for myndighetene også i fortsettelsen. Jeg skal ikke i detalj gå inn på de andre tingene, men jeg hadde tenkt å kaste denne utfordringen til Representantskapet om å støtte uttalelsen. Nå vil utfordringen i første omgang gå til redaksjonskomiteen, men det er jo opp til Representantskapet ved votering å finne frem til syvende og sist her.

Jeg vil også si litt om kravende til regjeringen. En kan sikkert drøfte hvor høyt en skal legge listen, og hvor mye en skal gå ut og hvor dumt det er hvis en ikke får det som en vil osv. Det har ikke kommet mange av de tonene i debatten her, men en har hørt det i andre sammenheng. Jeg tror, at hvis vi skal stå til troende som norsk fagbevegelse, som norsk LO, så er det viktig at vi i den fasen vi er inne i nå, er usedvanlig klare og konsise i hva det er vi mener.

Jeg vil til slutt følge opp noe av det Bjørn Chistiansen var inne på, da han påpekte viktigheten av å få grunnplanet skikkelig med.

Det er vel mange av oss som har ventet på det, og som kanskje også føler en viss medskyldighet i at vi ikke riktig har klart å hoppe ned fra gjerdet og kommet i gang med en skikkelig debatt. Jeg tror ikke det er for sent, men jeg tror det er veldig viktig at vi nå kjenner vår besøkelsestid og følger opp skikkelig, blant annet de tingene som Yngve nevnte med det rådslaget som kommer, og jeg er derfor glad for at FAFO gjennom de rapportene som er laget om hele Europa, fagbevegelsen, EFTA, EØS og hva det måtte være, at det nå foreligger skikkelig dokumentasjon som et utgangspunkt. Boka vi fikk tilsendt i tilknytning til dette møte er bra, og gir en saklig og god oversikt, og den faller ikke for ja eller nei-standpunktet, men åpner vel øynene for de brede perspektivene som ikke alle til enhver tid har trukket inn.

Jeg har stor sans for det som er sagt i tidligere innlegg i debatten, og skal ikke gjenta det når det gjelder utviklingen i Øst-Europa, men vil gjerne understreke at den eksplosjonen som har skjedd stiller oss overfor nye utfordringer. Det vi hadde å forholde oss til som kanskje var en slik «nede i Europa» og «oppover» til Norden, den er også plutselig blitt utfordringen som går fra Norden og østover, over de baltiske statene som går inn i Sovjet. Det er noe vi i tilknytning til rådslaget må forholde oss til. Vi har et spesielt ansvar for å følge opp dette og vår skandinaviske modell, som vel er vårt budskap til verden, og hvor vi ved neste korsvei er nødt til å vite at vi her har gjort en skikkelig jobb. Vi har fått gjennomdrøftet det hele. Vi har tatt vare på det som står sterkt i norsk fagbevegelse, og vi vil være internasjonale og dele med våre brødre og søstre i hele verden.

Jardar Hendricksen, Østfold fylke: Jeg har ikke så mange merknader til uttalelsen slik den foreligger, men jeg kan ikke styre meg for å gi noen refleksjoner på hva vi i dagens industri har opplevd, opp i mot debatten EF – EØS. Det spørsmålet jeg stiller meg er: Greier vi ved å stå utenfor å være upåvirket av hva som skjer i Europa? Min erfaring er nei – vi har allerede under nåværende ordninger problemer. Det er direkte relatert til situasjonen i Europa. Jeg er ansatt i EB som ble dannet etter et internasjonalt oppkjøp. Det heter at EB er norsk, men toppledelsen sitter i Zürich. Innflytelsen vi som tillitsvalgte har er illusorisk. Vi har greid å få til konsernordninger i Norge som er tilfredsstillende. Vi har fått til ordninger over landegrensene i Norden, hvilket er problematisk. Vi har fått til en ordning, men vi kommer i en situasjon at den nordiske arbeidsgiverorganisasjonen går ut med en klar advarsel mot det vi prøver å etablere. Der har vi den siden av saken. Den nordiske arbeidsgiverorganisasjonen er imot at vi knytter forbindelser over landegrensene. Om de blir dårligere om vi kommer inn i EF har jeg liten tro på. Vi har fått til en muntlig avtale, men de vil ikke skrive under på avtalen. Slik er det i dag. Samtidig ved slike sammenslåinger så slanker de det eksisterende resultatet av sammenslåingene. Samtidig sier de at vi skal ekspandere. På hvilken måte? Jo, ved å kjøpe opp annen virksomhet. Vi blir stadig mindre og mindre i Norge. Vi var 15 000 ansatte ved sammenslåingen. I dag er vi nede i 10 000. Dette er resultatet av dagens situasjon.

Det blir referert til «den har skrevet det» og «den har skrevet det» og dette tar den enkelte som et sannhetsvitne. Dersom en leser all den litteraturen som er skrevet, kommer det klart fram at det som er skrevet i hovedsak er preget av den enkelte person som skriver det. Hvor nøytrale er våre egne «skrivere» på dette feltet?

Det blir reist advarsler fra motstandsbevegelsen. Personlig har jeg ikke tatt noe standpunkt.

Men vi må peke på den situasjon som vi i dag er oppe i. Det å hevde at vi kan stå i bondelandet vi lever i og tro at vi er verdensmestre i alt, er blankt løgn. I Tyskland har de kortere arbeidstid, de har lengre ferie og de har helt sikkert like gode helsemessige tilbud som vi har i Norge. Det blir hevdet at det er kun de som er i arbeid som nyter godt av det. Hvem er det som nyter godt av det her i landet? Vi har arbeidsledige kamerater som kun eksisterer på bakgrunn av sosialtrygd. Jeg er ikke så skeptisk som en del andre er, men jeg ønsker å sette meg inn i spørsmålet før jeg tar standpunkt, i motsetning til Nei til EF-bevegelsen. En god del av de som tilhører den bevegelsen er ikke industriarbeidere eller andre

arbeidere. En god del er studenter og professorer som tror at de kan leve uten at vi har industri og sysselsetting. Det er det som preger dem mest.

Jeg er fornøyd med at vi har fått en god del materiell på bordet fra LO, slik at vi har mulighet til å sette oss inn i situasjonen. Nå er det oss i lokalmiljøet som må sette dette på kartet.

Jeg regner med at de fleste her har et eller annet ansvarsfullt tillitsverv på hjemstedet, og har muligheten til å legge opp en lokal debatt. Det har vi gjort i Østfold. I samarbeid med LO og NHO legger vi opp til en konferanse om spørsmålet Norge og EF. Den har vi alle muligheter til å følge opp. Jeg tror i utgangspunktet det er viktigere at vi prøver å koordinere kreftene på det feltet, enn at vi krangler på hver vår hest.

I punkt 9 sier vi «full åpenhet ved anbud på den norske sokkel forutsetter norske vilkår for lønn, avtaler og faglig organisasjonsrett, og at den britiske sokkel åpnes tilsvarende».

Jeg vil gjerne at det punktet blir definert mer presist, for her stiller vi spørsmål om det er britiske forhold som skal være grunnlaget eller begge deler.

Jan Bråten, Norges Offisersforbund: Jeg vil først takke Yngve for en meget god innledning. Den var omfattende, men jeg tror den var nødvendig. Han var ikke provoserende, og han hadde en meget god og tankevekkende avslutning og påminnelse om at dette ikke måtte bli en EF-debatt.

Jeg synes selve uttalelsen er god. Grunnen til at jeg synes den er svært god er at den legger vekt på den sosiale dimensjon, sysselsetting, medbestemmelse, miljø, både arbeidsmiljø og ytre miljø, den vektlegger og beholder norske avtaler og lønnsforhold og tar vare på forholdet til offentlig sektor og fellesløsninger.

Men jeg savner et bestemt område, og det skal jeg forsøke å begrunne. Yngve var i sin innledning mye inne på forholdet til nedrustning. Han berørte atomvåpnenes rolle i Europa, nedrustningssavtalene. Han var inne på problemene med østlig teknologi når det gjelder kjernekraft, forholdet til det nye Tyskland, som jeg vil kalle det nye Stor-Tyskland, og Tysklands plass i Europa. I det hele tatt viet han disse forholdene og nedrustningen i Sentral-Europa stor vekt. Han var også inne på at nedrustningen i Sentral-Europa ikke har ført en tilsvarende nedrustning i våre nærområder i nord, og da spesielt Kola. Jeg ser for meg et Europa i framtida hvor EF vil opptre som en fellesnever i slike spørsmål. Jeg ser for meg at den

gledelige utviklingen vi nå har fått i forhold til FN, og hvor en får oppslutning om FNs opptreden i den alvorlige konflikten vi står overfor, som er den alvorligste etter annen verdenskrig. Jeg ser for meg at EF-statene opptrer felles i slike fora, og det er en viss risiko for at en fellesopptreden fra EF og østover fører til at vi blir neglisjert, at man ikke tenker på nord-områdene, og vi kan bli spilt i armene på amerikanerne fordi man også tenker fellesløsninger mot USA, men hvor vi ligger i vårt lille hjørne.

Dette er bakgrunnen for at jeg, med utgangspunkt i det forsvars- og sikkerhetspolitiske område som jeg savner i uttalelsen, har bedt om at det tas inn et nytt punkt hvor det heter:

«Norske myndigheter må sikres medvirkning i utformingen av det europeiske felleskaps felles utenriks- og sikkerhetspolitikk».

Jeg håper at forslaget får tilslutning fra forsamlingen.

Rune Kristiansen, Norsk Grafisk Forbund: Jeg synes EØS-debatter er kompliserte. Jeg synes det ofte er vanskelig å ta et standpunkt til de krav som settes opp fra vår side.

Jeg oppfatter at det er Sekretariatet som legger fram en innstilling for Representantskapet, og jeg må stille spørsmål, siden to av Sekretariatets medlemmer klart har et avvikende syn på uttalelsen, om det er dissens eller ei, for det synes jeg er vesentlig fordi punktet som tas opp er et av kardinalspørsmålene i debatten i forhold til EØS-forhandlingene.

Det som Fellesforbundet legger opp til i forbindelse med konsesjonslovgivningen harmoniserer med mitt syn, men den praktiske realiteten har jeg vanskeligheter med. Den debatten som har vært i de siste ti-årene om internasjonalisering av norsk industri, og det som har skjedd på arbeidsmarkedet i Norge, virker det som om konsesjonslovgivningene ikke har hatt noen særlig virkning.

Det er mulig at det har vært praktisert uten at vi alle kjenner til selve lovdelen om det, eller hvordan det har foregått i den enkelte bedrift. Jeg er veldig usikker, og jeg må stille et spørsmål: Når Fellesforbundet kommer med et forslag på første avsnitt som går på konsesjonslovene når det gjelder hvem som skal eie norsk næringsvirksomhet, og det sies i forslaget at «denne muligheten må beholdes i en EØS-avtale». Vil det bety at dersom vi ikke oppnår det, så må en ta en vurdering om man vil ha en avtale eller ikke?

Punkt to med konsesjonslovgivning er, og jeg stiller spørsmålet til LO-ledelsen: Vil ikke, hvis vi skulle få igjennom et slikt forslag, noe jeg ikke har særlig tro på, innebære at vi sier til norske bedrif-

ter at dere får bli i norske dalfører, at man i realiteten ikke har Europa som marked, selv om vi har fått storbedrifter. Jeg tenker i første rekke på de som har signalisert offentlig at de vil ut og etablere seg; Statoil og Hydro. Et så vesentlig punkt som konsekvenslovgivningen og holdninger til den, bør drøftes.

Eystein Gaare, NNN: Jeg skal slutte meg til det Christiansen har sagt, for det var halvparten av innlegget jeg skulle holde.

Det spørsmålet som jeg synes er viktig når denne debatten avsluttes, er hvordan vi skal klare å følge opp alle de gode momentene som er tatt med i uttalelsen. Jeg synes det er bra, og jeg synes det er på tide at vi har fått på bordet, hva norsk LO skal stå for i diskusjonen omkring EØS og vårt forhold til EF. Det er det det handler om, uansett om en vil ha en EF-debatt eller ikke. Det er vårt forhold til EF det dreier seg om. Hvis vi ikke sørger for å få klarert hvordan vi skal «fikse» dette i praksis, påvirke det i den retningen vi vil, så blir LO-lederens ypperlige innledningen den reneste 17. mai tale. Vi må gjøre ett eller annet for å få fulgt opp dette. Det som jeg også synes er viktig å få klarlagt i langt større grad enn det som er kommet fram til nå, er egentlig hva som blir igjen etter at de fire frihetene er innført gjennom en EØS-avtale.

Det er helt åpenbart at disse tingene kommer til å påvirke oss temmelig kraftig, uansett hva vi måtte mene om vern av Norge og norske særinteresser.

Jeg har oppfattet det slik at det er nærmest umulig for Stortinget å få greie på hva damen fra Bærum holder på med i Brussel.

Hvordan skal da norsk LO kunne få være med å legge en klam hånd om de forhandlingene som skal foregå, og få våre synspunkter fram? Hvilke kontaktmuligheter har vi i forhold til de fora som avgjør sluttresultatet? Jeg vil tro at de øvrige EFTA-landene har en del synspunkter på disse tingene som kanskje ikke stemmer overens med de norske synspunktene, og hva blir da et forhandlingsutgangspunkt, og hva blir da resultatet av forhandlingene?

Jeg har i et halvt år prøvd å få avtale med den norske EF-delegasjon om et delegasjonsbesøk i Brussel, for å få klarlagt en del vesentlige spørsmål for oss innenfor næringsmiddelindustrien. Jeg har blitt oppholdt med prat. Forhåpentligvis kan vi få en avtale i slutten av denne uken, som gjør at vi en eller annen gang i framtiden kan komme til EF å få svar på de spørsmålene. Svensk LO har opprettet et kontor. De befinner seg fysisk på plass i Brussel. De ordner og fikser og får svenske fagforeningsfolk inn på de kontorene hvor de skal når de har spørsmål å stille.

Har man vurdert tilsvarende fra LO, eventuelt i samarbeid med andre EFTA-land? Jeg oppfatter det som ganske viktig å få profesjonell hjelp til å komme inn dit vi skal når vi har spørsmål som er forutsetning å få svar på for å ta stilling til hele saken.

Debatten avsluttet

Yngve Hågensen oppsummerte debatten slik:

Representantskapet har selv medvirket til en arbeidsform for håndteringen av denne konkrete saken, som gjør at jeg i min oppsummering må hensynte noen virkeligheter.

Den virkelighet som ligger i at de fremlagte forslag til endringer av Sekretariatets forslag til uttalelse, nå er gjenstand for behandling i en redaksjonskomite, som dette Representantskap selv har valgt. Arbeidsformen har selvfølgelig bakgrunn i ønsket om, gjennom denne redaksjonskomiteens drøftinger, å komme fram til et resultat som i størst mulig grad er omforenet for det vi sammen kan stå for.

Jeg synes det er riktig og korrekt av meg å ikke kommentere de forslagene som foreligger, men avvente, som Representantskapet gjør, det arbeid redaksjonskomiteen skal gjøre. Dermed gjelder også det de spørsmålene som kom avslutningsvis fra Jardar, Jan og Rune hva angår realitet. Det er opplagt at LOs ledelse har en oppfatning om det, akkurat som Sekretariatet har, men det er like klart at det er flere oppfatninger. Da vil ikke jeg forlenge denne debatten med å understreke hvorfor vi har lagt fram vår uttalelse, men håper at redaksjonskomiteen greier den jobben, som vi alle har ønske om at de skal lykkes med. Jeg går derfor ikke inn på realiteten i den diskusjonen som vil være en naturlig følge av at det er ulike forslag.

Jeg synes vi har hatt en ryddig debatt. I debatten har det kommet fram en rekke synspunkter som gjør det riktig av meg, mulig at den oppfatningen ikke deles av alle, å minne om debatten i går. Debatten i går fortalte at vi er ikke storfornøyd med alt som skjer i Norge. Debatten i går fortalte at vi har mange problemer hjemme. Gårsdagens debatt forteller egentlig at en del av de problemer som vi registrerer og har sterke oppfatninger om i Europa, også er våre problemer. Våre nasjonale problemer. Jeg føler et visst behov for å minne om det, koblet til gårsdagens diskusjon. Argumentene for å reise spørsmålet om dette med ambisjonsnivå kan selvfølgelig ha sammenheng med hva fallhøyden for oss blir, hvis vi ikke står i nærheten en gang av de krav vi reiser.

Hva er alternativet hvis man gjennom EØS-forhandlingene ikke

når fram til en avtale? På en annen side synes jeg det er viktig for oss å reise følgende spørsmål: Hva er fagbevegelsens rolle og oppgave i den situasjon vi nå er i? Hvem skal være spydspiss og pådriver på fundamentale krav, knyttet til det verdigrunnlaget vi står sammen om, hvis det ikke nettopp er Landsorganisasjonen? Med andre ord: Vi skal ikke bare, hvis noen stiller spørsmålet om mulighetene til å nå fram med alt vi krever, bedømme det med utgangspunktet i om vi skulle ha sitteplassen vår i Brussel eller i andre av EFs hovedstader, eller for den saks skyld i Regjeringen Syse. Vi skal være veldig var det som er vår rolle i denne sammenheng. Riktignok skal også vi ha et øye til det som har med realiteter å gjøre, selvfølgelig, men skal noen være spydspiss ved å reise krav og være pådriver så må det være oss, og det synes jeg også er viktig å ta med oss i den jobben vi her står foran.

Når det gjelder punktet som går på informasjon, har vi i LO notert oss en rekke ting som er kommet fram, og som vi skal forsøke å følge opp. Helt konkret ble det reist spørsmål om debattopplegget slik kongressen vedtok, og jeg vil gjerne si det her og nå, vi har vært veldig bevisst at det opplegget skal vi følge opp, og det skal vi gjøre skikkelig. Men vi har vel trodd og oppfattet kongressen ifjor dithen at vi skulle gjøre unna EØS-prosessen før vi gikk ut og laget en debatt om Norge og Europa i full bredde. At det ikke var riktig å stokke disse tingene i hverandre, slik at vi fikk en debatt hvor tingene var koblet sammen og umuliggjorde for våre å gå inn i det på en skikkelig måte. Det har vi tatt hensyn til, når det gjelder vår prosess. Først EØS-forhandlingene, så en debatt om vårt forhold til det framtidige Europa, og det ligger der som grunnlag for den framdriften vi har valgt.

Vi skal bruke FAFO i utarbeidelsen av debattopplegget. FAFO er både akseptert og anerkjent som et selvstendig institutt, som gjør en god jobb. Gjennom tidsskrifter har de allerede dokumentert at de har innsikt og kunnskap.

Gjennomføringen av debatten, rent teknisk organisasjonsmessig var det vår tanke å benytte AOF. Opplegget vi her skal fram til skal vi håndtere utover høsten/våren, og ha det klart på et tidspunkt som gjør at vi kan få det vedtatt i de organer som skal håndtere det, og sette startskuddet for den debatten som jeg håper skal engasjere mange.

I den mellomliggende tid skal vi sørge for å sette opp farten i det som har med informasjonsarbeid i LO å gjøre, og jeg er sikker på at forbundene vil gjøre det samme.

Når det etterlyses konferanser som skulle vært avholdt, er det en

realitet at vi hadde f.eks. satt opp en stor EF-konferanse i Folkets Hus i Oslo 15 mars, men da satt mange fra LO og forbundene i forhandlinger. Jeg tror ikke medlemmene hadde fått tak i at vi hadde tatt forhandlingsbrudd fordi vi skulle ha en EF-konferanse. Det er slike praktiske hensyn vi må ta. Jeg har håp om forståelse når jeg sier at vi ikke har fått aktivisert oss slik vi ville i dette halvåret, i dette spørsmålet nettopp fordi at halvåret i alle sektorene har vært preget av tarifforhandlinger.

Vi skal i det etterfølgende, under EØS-prosessen, sørge for å få ut enda mer informasjon enn vi har gjort, og vi skal inspirere til å være med å medvirke til konferanser sentralt, men ikke minst også i distriktene og lokalt. Vi skal stille opp når vi blir bedt om det, og vi skal mer enn det. Vi skal prøve å påvirke til at det blir flere konferanser, mange steder, og at det gjøres rimelig systematisk. I den skrevne informasjon har vi hatt det klart for oss, at den jobben skal vi i størst mulig grad gjøre på LOs eget grunnlag. Vi har vært veldig vare for å blande oss for mye bort i andre når det gjelder dette spørsmålet. Vi vet at vi må gjøre det på egen basis. Det kan være unntak for det i noen sammenheng, men hovedregelen vil være det.

Det er slik, Berit Lynnebakken, at Truls Frogner jobber i LO, og han har gitt ut en bok, men det er ikke det samme som om at LO har gjort det. Vi har ikke slike ansettelsesvilkår i LO. Det har dere sikkert ikke i Kommuneforbundet heller, – at de ikke har lov å skrive bøker selv om de er ansatt hos dere.

Jeg avrunder det hele med å uttrykke håp om at redaksjonskomiteen har greid å nå fram på en slik måte at vi kan forenes i en felles uttalelse. Greier vi ikke det, håper jeg likevel at vi får vedtak som vi kan håndtere i fellesskap som grunnlag for den jobben vi skal gjøre framover. Påvirke myndighetene som i denne sammenheng er de helt sentrale i disse forhandlingene. Informere ute både gjennom skrift og tale på en slik måte at medlemmene er klar over viktigheten i det vi nå står foran.

Takk for en fin debatt sa *Yngve Hågensen*.

Dirigenten minnet om at det forelå tre forslag til uttalelsen. Fra henholdsvis Bjørn Christiansen, John Stene og Jan Bråten og at disse var sendt over til redaksjonskomiteen.

Dirigenten refererte forslaget fra Bjørn Christiansen:

Forslag som bes oversendt LOs Sekretariat, LOs Rådgivende EF-utvalg:

«LOs Representantskap ber om en snarlig effektivering av kongressens vedtak om at det skal være et bredt rådslag i LO om utviklingen i Europa».

Forslagsstilleren henstiller om at forslaget oversendes Sekretariatet og EF-utvalget, og dirigenten foreslår at Representantskapet slutter seg til dette.

Enstemmig godkjent.

Saklistas punkt 9:

Privatisering

LOs nestleder; Esther Kostøl holdt følgende innledning:

Bakgrunnen for å sette temaet om privatisering og offentlig styring på dagsorden til dette Representantskapsmøtet har flere årsaker.

Vi har i fellesskap behov for å vurdere en utvikling som har foregått over noen år.

Regjeringen er i ferd med å utarbeide forslag som kan få ganske vidtrekkende konsekvenser, når det gjelder en del sentrale statlige etater og offentlige tjenester.

Det er selvsagt svært viktig at fagbevegelsen følger denne prosessen, og har en løpende diskusjon om hvordan vi best kan bekjempe de negative konsekvensene en privatisering kan innebære. Samtidig bør vi ha en konstruktiv debatt om hvordan vi kan medvirke til at offentlig sektor fornyes og blir mest mulig slagkraftig.

Vi må stille oss spørsmålet: Hvorfor har vi en offentlig sektor?

Jeg drister meg til et svar. Selvfølgelig fordi vår, arbeiderbevegelsens, målsetting har vært å bygge opp et samfunn hvor likhet og trygghet for alle har vært bærebjelken i vår ideologi.

Det det nå handler om er hvordan samfunnet videre skal organiseres, for å utnytte våre felles ressurser, og videreutvikle og sikre et velferdssamfunn vi er stolte av å ha bygget opp. Noe som gjør det vanskelig å forholde seg til en del av privatiseringsprosessen, er at den tar så mange ulike former. Vi opplever også at begrunnelse og hensikter kan være sterkt varierende. Vi står overfor forskjellige situasjoner og problemer i ulike deler av offentlig sektor.

Det vi ofte framstiller som privatisering kan grupperes i flere former. En er at virksomhet som hittil har vært offentlig rett og slett overlates til nye eiere. En annen type privatisering står vi overfor når private driftsformer i økende grad kommer inn på områder som har vært dominert av det offentlige. Barnehager, privat kringkasting og i noe mindre grad helseinstitusjoner kan være sentrale eksempler.

En tredje form – eller årsak om en vil – er at det blir bedrevet budsjettmessig sulteforing. For eksempel at det nå er bebudet at ingen stillinger som blir ledige skal besettes. Helt planløs politikk, som kan resultere i at de offentlige tjenester blir så dårlige, eller vanskelig tilgjengelig, at private løsninger tvinger seg fram. Jeg tror ikke det er mulig å møte alle former for privatisering med ett standard svar på alle de områder som kan gjøre seg gjeldende. Det skal jeg komme tilbake til.

Så til hensikten og drivkreftene bak privatiseringsframstøtene. Jeg tror vi må ta utgangspunkt i at ny organisering av offentlig virksomhet, er en prosess som foregår med større eller mindre tyngde i de fleste vestlige land. Dette er tegn på at det er meget sterke krefter som ligger bak. Det betyr også at det stilles store krav til oss, dersom vi ønsker å øve innflytelse på utviklingen.

For å kunne gjøre det, er det viktig å skille det som måtte være av saklige hensikter fra de framstøt som først og fremst har med konservativ ideologi å gjøre, og som er et ønske om å gi private interesser større markeder og innflytelse i samfunnsutviklingen. Etter mitt syn, er det et legitimt behov for å sikre en best mulig bruk av fellesskapets midler. Det må bety at eksisterende virksomheter skal drives mest mulig effektivt, og uten unødig byråkrati og regelverk. Derfor stiller fagbevegelsen i utgangspunktet seg positivt til fornyelse og omstilling i offentlig sektor. Det er jo vår felles virksomhet, og vi må sørge for at den er best mulig, selvfølgelig tilpasset brukernes behov. Kommuneforbundet, Statstjenestemannskartellet og statsforbundene har vært viktige aktører i en omstillingsprosess i flere år nå. Ingen bør være i tvil om det. Jeg liker ikke å bruke tall i en slik innledning, men jeg drister meg likevel til et eksempel, det som har skjedd innenfor Televerket. Fra 1980 til 1990 steg konsumprisindeksen ca 110%.

Teletakstene steg i samme tidspunkt med 37%. En realnedgang på 52% innenfor Televerket. Samme tid økte produktiviteten hvert år med over 5%, og samtidig reduserte man antall ansatte med ca 2 000. Jeg bruker det som ett eksempel på hva som har skjedd, og det er tilfelle innenfor mange etater. Det at man er positive aktører i en slik prosess er et langt skritt fra det å akseptere privatisering

som et sentralt ledd i den samme prosessen. Det er overhode ikke grunnlag for å si at privatisering generelt bidrar til større effektivitet, og ikke minst er det viktig at alle spare- og effektiviserings tiltak også må bli vurdert ut fra virkninger de vil få for fordelingen i samfunnet og oppgaveløsningen. Man kan ikke erstatte mennesker med maskiner eller ny teknologi innenfor viktige områder i offentlig sektor, som for eksempel helse og omsorg. En annen type mekanisme bak privatiseringen er at det på en del områder er behov for å supplere den offentlige virksomhet der oppgaveløsningen er for dårlig eller ufullstendig. På felt som for eksempel barnehager må en betrakte private innslag som nødvendige tillegg, i hvertfall for en overgangsperiode. Men et absolutt krav må være at denne type tjenester ikke skal underlegges profittmotiv. Vi må hele tiden ha for øye, at et slikt supplement til det offentlige må være for å bygge opp nye og nødvendig velferdsordninger, ikke for å rive ned. Vi ønsker å skape like muligheter, ikke øke forskjeller. Samtidig er det viktig å unngå at stramme budsjetter brukes bevisst for å gi økt plass til private løsninger, slik vi nå ser tendenser til i en del kommuner. Det er jo en snedig teknikk, først kutte budsjettene og deretter si at private må komme inn fordi det offentlige driver dårlig.

Andre skremmende signaler er utredningene om privatisering av monopolet. Ta som eksempel Vinmonopolet og Medisinaldepoet. Vi har disse monopolene som resultat av en klar politisk holdning. Vi vil ha styring og kontroll over kjøp og salg av visse varer og tjenester i det norske samfunn. Skal myndighetene gi fra seg det styringsredskapet? Det er like klart at det er begrenset hva en kan få til av reell konkurranse innenfor en del andre monopolområder. Her vil private gjerne inn og skumme fløten. Skal imidlertid det offentlige ha ansvar for et landsdekkende tilbud, må de også få ta hånd om det som er forretningsmessig lønnsomt, og ikke bare de tunge kostnadskrevene områdene.

Den mest uakseptable form for privatisering er den som primært har med høyereorientert ideologi å gjøre. Den tar sikte på å gi private økonomiske interesser nye markeder og større innflytelse i samfunnsstyringen. Med andre ord, et tungt angrep på vårt sosiale nettverk. Det er opplagt at mye av de privatiseringsframstøt vi har sett i utlandet, og som vi nå ser tendensene til hos oss, slett ikke bare har med hvordan oppgavene skal løses praktisk. Framstøtene er i høy grad en del av den politiske kampen, hvor det blant annet er tale om balansen mellom det vi kan kalle en kommersiell kultur, og det vi kan kalle fellesskapskultur. Et meget alvorlig eksempel er det som nå kan skje med Statkraft. Våre felles naturressurser opp-

fattes tydeligvis som en gullkantet pengebinge som nå skal åpnes for private interesser. Vi må ikke tillate at myndighetene gir fra seg styring og kontroll av slike viktige felles ressurser.

Ser vi på det som skjer og har skjedd i forhold til næringslivet, er det ikke bagateller. Jeg nevner utviklingen i Norsk Jernholding, usikkerheten om Syd-Varanger, en slakk oppfølging av Mo i Rana. Problemene på Hinnaverket fordi man ikke hadde brukt de nødvendige ressurser for å foreta langsiktige analyser av hva som ville skje ved privatisering av Norsk Jernholding. Jeg nevner videre stikkordsmessig Olevin Gruver, Kongsberg, Raufoss, Anker Batterier. Vi har i dag fagstatsråder som innfører en helt ny form for saksbehandling. Næringsminister Thomassen har innført prinsippet om å kaste styrer med en klar målsetting, å privatisere uten at det foreligger saklig analyse og argumentasjon for et slikt framstøt. Arbeidsformer fra privat næringsliv sprøytes nå inn som politisk ideologi i statsforvaltningen, i statseide selskaper.

Konsekvensene er vanskelige å forutse. På to år har det skjedd mer i norsk næringsliv enn på to generasjoner. Fortsetter trenden i privatiseringen i de påfølgende to år, vil man oppleve et offentlig apparat der privatiseringsprinsippet har gått så langt at finansgegnier har byttet ut hensyn til lojalitet og sikre arbeidsplasser med altoverskyggende mål, maksimal, kortsiktig profitt. Drivkraften i denne sammenheng er privatiseringstanken som politisk ideologi. Jeg vil si det så sterkt, at dagens næringsminister, dagens norske regjering, vil møte hverdagen når alle disse verdiene er gitt bort. Neste generasjon vil aldri kunne tilgi at verdiene som samfunnet hadde plassert gjennom generasjoner, ble tatt ut for å skaffe høyere profitt til noen få på bekostning av samfunnet som helhet.

Når vi skal forholde oss til presset for privatisering, mener jeg fagbevegelsen må basere sin holdning på et hovedsyn på velferdstaten som en sentral pilar i det samfunnet vi ønsker.

Det igjen utløser klart behov for folkevalgt og samfunnsmessig styring på sentrale samfunnsområder. Vi må videre ta hensyn til hvordan vi mener balansen bør være mellom de mer forretningspregede krefter i samfunnet, og det en kan kalle fellesskapskultur. Vi må også klart fokusere på behovet for en godt utbygget infrastruktur, hvor offentlig virksomhet er virkemiddel i næringsutviklingen.

Når jeg snakker om velferdsstaten, tenker jeg på to hovedbestanddeler. Det er for det første den service det offentlig gir befolkningen i forbindelse med utdanning, helse og omsorg. Dernest de

overføringer som ytes av særlig betydning for enkeltes livsstandard ved sykdom, alderdom, arbeidsledighet eller sosiale problemer.

Når det gjelder tjenesteyting, blir kommunene viktige, faktisk den viktigste delen av velferdsstaten. De står totalt for ca 2/3 av den samlede offentlige service. Kommunene er de som skal stå befolkningen nærmest. Det er de som utgjør tjenesteytingen i lokalsamfunnet.

Jeg synes det er verd å stoppe opp ved å understreke hva den offentlige sektor er. Det er på moten i visse kretser å snakke nedsettende om de offentlige utgifter. Enkelte kan jo få ordet offentlige utgifter til å lyde som den forferdigste smitte eller sykdom. Men offentlige utgifter er det som må til for å skape en velferdsstat. Den erkjennelsen forhindrer selvsagt ikke at disse uttellingene må benyttes på best mulig måte. Det betyr heller ikke at det totale omfanget kan vokse over alle grenser.

Hva er det så som utgjør disse offentlige utgiftene? Ser vi på den virksomhet og tjenesteyting som foregår i offentlig regi, er det to sektorer som dominerer. Det er helse- og sosialsektoren med ca 30% av den offentlige sysselsetting, og undervisningssektoren som står for ca 20%. Helse- og sosial og utdanning utgjør halvparten av den offentlige virksomhet. Som vi kjenner til, og som jeg nettopp var inne på, er det kommunene som er de viktigste aktørene på disse feltene, og som forklarer kommunesektorens dominerende del i den tjenesteytende del i velferdsstaten. Det offentlige forbruket er ikke spesielt høyt i Norge. Det ligger på ca 20%, f.eks. langt under Sverige som bruker nær 30% av brutto nasjonalprodukt på fellesgodene.

Når det gjelder den andre delen, overføringene for å sikre trygghet for inntekt i faser av livet hvor en ikke er så produktiv, er også det en stor del av de offentlige utgifter. De står for rundt 1/3 av totalutgiftene, med pensjoner ved alderdom og uførhet som den desidert største enkeltposten. Resten av overføringene går i vesentlig grad til næringer som jordbruk og fiske, men også til noe annen næringsvirksomhet. Det er viktig at vi nyanserer oss når vi snakker om hvor kostbar offentlig sektor er.

Velferdsstaten er etter min mening et middel til å sikre og videreutvikle velferdssamfunnet.

I LOs handlingsprogram for kongressperioden 90 – 93 framhever vi basisgodene i velferdssamfunnet til å være trygghet for arbeid og inntekt, rett til bolig, rett til utdanning og rett til sosial omsorg.

Vi ser velferdssamfunnet som en samfunnsform og et sosialt system, som det er verdt å sloss for, bygd opp omkring verdier som solidaritet, fellesskap og ansvar for hverandre.

Velferdsstaten møter i dag mange motkrefter. Det gjelder både den velferdsstaten vi allerede har, og den del vi bør få mer av.

Vi har for det første den økonomiske klemmen. Budsjettene er allerede trange. Vi kan sannsynligvis ikke regne med stor økning gjennom økonomisk vekst, og det er ikke de beste utsikter til å få aksept på økte skatteinntekter. Dernest ser vi at det er mange som kjenner sin besøkelsestid. Det er de med penger som synes at de må kunne ordne opp ved å betale for de tjenestene de trenger. Dernest er det næringsinteresser som leter etter nye markeder, og endelig er det de som gjerne ser at private initiativ skal få vise sin styrke.

Når det gjelder å sikre velferdsstaten i tiden framover, mener jeg vi bør mobilisere en kombinasjon av følgende tre typer innsatser:

- vi skal forsvare de viktige ordninger og skanser som er vunnet
- vi skal stadig fornye og effektivisere de etablerte løsninger –
- vi skal bygge ut og videreutvikle innsatsen der vi i dag er kommet for kort.

Som jeg nevnte tidligere, representerer sosialsektoren og undervisningssektoren halvparten av den offentlige tjenesteyting. Her er det viktig å minne hverandre om at resultatene ikke er vunnet en gang for alltid. Vi har kommet langt når det gjelder utbygging av skoler og sykehus i dette landet. Etter min mening er det en av de viktigste kvalitetene ved det norske samfunn at våre tilbud, til tross for sine mangler, når ut til alle og fordeles på en demokratisk måte. Det er et viktig gode ved vårt samfunn at vi alle, uansett sosial og økonomisk status, går på de samme skolene og ligger på de samme sykehusene. Samfunnet ville vært fattigere uten denne ordningen, og ville antagelig hatt enda lettere for å utvikle sosiale forskjeller og konflikter dersom dette hadde vært annerledes.

At denne ordningen har vokst i samfunnet ikke er noen selvfølge, erkjenner vi fort når vi ser på andre land hvor klasseskille i så vel skole som sykehus er ganske vanlig. Vi ser også hos oss visse tendenser som kan sette vår orden i fare. Det høres så tilforlatelig ut når enkelte tar til orde for private sykehus og private skoler, som supplement som det heter, for å skape større mangfold. Jeg tror vi skal være på vakt overfor slike tendenser. De første tilforlatelige skritt kan på lang sikt føre oss et sted de færreste av oss egentlig ønsker. Ringsentret er, som andre har sagt, ikke problemet. Det er ringvirkningene som kan bli utålelige.

I tillegg til at den offentlige innsats er nødvendig for å sikre en velferdssat, er de offentlige tjenester av helt sentral betydning for å gi bedrifter og samfunnet ellers den livskraft vi ønsker.

Hva slags Norge ville vi hatt uten et postverk som sikret kommunikasjon til alle deler av vårt vidstrakte land?

Hva ville vi vært uten et televerk som sikrer telefon og kringkasting til enhver del av landet? Hva hadde vi fått til uten fellesskaps dominerende innsats i energiforsyning, veier, jernbane og annen samfunnsstruktur? Det er faktisk disse helt grunnleggende tjenestene, både på samfunnets effektivitet og mulighetene til et fullverdig liv i alle deler av landet høyrekreftene nå driver og tukler med.

De kanskje mest vidtrekkende omorganiseringsideene står en overfor når det gjelder de store statlige serviceetatene, postverk, televerk, NSB og Statkraft. Av disse er det bare NSB som delvis belastes statsbudsjettet. De øvrige finansierer seg selv gjennom sine priser. Alle disse etatene er kontinuerlig underlagt behovet for fornyelse og effektivisering. Men det er en betydelig fare for at Syse-regjeringens ideer er et første skritt mot senere privatisering. Det er fort gjort å selge andeler når nye selskaper først er etablert. Senere skal private interesser få ta seg av de lukrative og lønnsomme områder, mens det offentlige skal bli sittende med det som er tungt og vanskelig, slik vi har sett tendensen til innenfor blant annet helsevesenet. Etter mitt syn reiser etableringen og oppdelingen i egne selskaper viktige motforestillinger. Det gjør veien meget kort til en senere privatisering, som særlig vil gå ut over Distrikts-Norge. Den selvstendighet som selskapsformen er ment å gi virksomhetene, kan langt på vei oppnås innenfor den eksisterende forvaltningsbedriftsformen. Dette er verken forsøkt eller utredet skikkelig.

Et siste viktig aspekt som vi er opptatt av, er at det bidrar til mer kaotiske forhold på arbeidsmarkedet. Husforeninger og profesjonsgrupper drives fram i et slikt system. Det er også organisasjonspolitisk grunn til å stille spørsmål.

Regjeringens planer for nyorganisering av statlige finansinstitusjoner må dels ses på som middel for å bygge ned statlig innsats. Men det er nok også for å svekke brysomme konkurrenter til det private finansvesen. Næringsministerens utspill om å erstatte de statlige institusjoner med investeringsselskaper, vil svekke myndighetenes mulighet for å drive næringspolitikk. Stikk i strid med LOs krav. Forslaget om å omorganisere Postsparebanken til et A/S

og fristillingen av Industribanken, må jo være løsninger skreddersydd for Den norske Bankforening.

Postsparebanken har klart seg bedre enn de andre bankene. Da virker det nokså bakvendt at den for framtiden skal gjøres mest mulig lik alle de andre, som i større eller mindre grad har mislykkes.

Postsparebanken bør absolutt få større rammer og større selvstendighet for å være et korrektiv til det private bankvesen. Det må den kunne få innenfor den eksisterende organisasjonsformen. Etter mitt syn, må de statlige etatene omstille seg og effektiviseres. Dette kan gjøres uten å omdanne dem til egne selskaper. Det må skje ved at de får økte fullmakter, både når det gjelder økonomi, personell og annen ressursdisponering. Forretningsetatene må slippe å være underlagt den årlige budsjettbehandling med den lange saksgang det innebærer. Overgang til flerårige budsjetter er en vei å gå. En annen er å gi forvaltningsbedriftene adgang til å lånefinansiere sine investeringer.

Det er ganske klart at noe av presset for privatisering har sammenheng med at de offentlige løsninger ikke er gode nok. Vi må erkjenne at dette på en lang rekke felt er tilfelle. Nå overdrives det riktignok en god del. De offentlige tjenestene er mye mer utsatt for kritikk enn hva størsteparten av kommersiell virksomhet er. Der er det ingen offentlighetslov som gjelder. Pressen er langt mindre på vakt overfor faderer i privat sektor.

Vårt sikreste forsvar mot privatisering og forsøk på å svekke de offentlige løsninger, er ganske enkelt å gjøre tingene bedre enn vi gjør det i dag.

Hvordan gjør vi så dette? Jeg tror ikke det finnes noen enkel standardoppskrift. Det er imidlertid positivt når de ansattes organisasjoner kan gå i bresjen for dette. De ansatte som jobber innenfor offentlig virksomhet sitter med ekspertise, de vet hvor skoen trykker. En hovedregel må alltid være å bidra til at tjenestene blir best mulig, og at det er publikum og brukerne som er i sentrum.

På arbeidstakersiden mener jeg også at vi står overfor utfordringer vi vil være tjent med å møte like godt først som sist. Det gjelder blant annet det som ofte kalles profesjonsproblemet. Det er viktig at de enkelte yrkesgrupper utvikler yrkesstolthet og stiller faglige krav. Slike gode ting må ikke komme i veien for rasjonelle løsninger og gode relasjoner på arbeidsplassene. Jeg tror vi er tjent med å se kritisk på om profesjonssystemet i dag fungerer som en hindring, ikke bare for effektivitet, men også for å utvikle arbeidsmiljøet og mer utfordrende jobber for mange av de ansatte.

La oss stille spørsmålet: Ønsker vi en stor, sterk og moderne offentlig sektor som fundamentet i et velferdssamfunn preget av våre idealer, og som sikrer vårt sosiale nettverk? Vil vi det – er det også innlysende at vi må ha politisk styring.

La oss tro på våre egne muligheter til å nå de mål vi setter oss. Regjeringens nåværende taktikk, med å gjennomføre nedbyggingen av den offentlige sektor stykkevis og delt, må vi ikke godta. Da får vi et kaldere samfunn. Vi må bekjempe en utvikling som bygger ned den offentlige sektors betydning og svekke muligheten til politisk styring på sentrale samfunnsområder.

La oss stå sammen om det.

Jeg tar opp Sekretariatets forslag til uttalelse om privatisering og offentlig styring.

Dirrigenten refererte følgende forslag til uttalelse:

«Representantskapet i LO vil rope et kraftig varsko mot de privatiseringsframstøt den Høyredominerte regjering støttet av Fremskrittspartiet nå kommer med. Forslagene om omdanning av de store samferdselsetatene Televerket, Postverket, NSB, samt Statkraft og andre offentlige tjenester kan få vidtrekkende følger ikke minst for sysselsetting og velferdstilbud i alle deler av landet.

Framstøtene kommer over et bredt felt, og kan over tid få alvorlige konsekvenser for det norske samfunnet. Mange av endringsforslagene har ikke saklig begrunnelse. De synes først og fremst å ha grunnlag i en generell motvilje mot offentlige løsninger og et ønske om å gi private næringsinteresser større markeder og større makt i samfunnet. Et eksempel er planer om å gjøre Norsk Medisinaldepot til et A/S. Forslaget om å omgjøre Postsparebanken og Postgiro til aksjeselskap synes å være utslag av frykt for at en offentlig institusjon framstår som et vellykket og konkurranse-dyktig alternativ til det private bankvesen.

Etter LO's syn er en slagkraftig offentlig sektor avgjørende for å sikre velferdssamfunnet, men også for å yte effektive tjenester til norsk næringsliv. Fagbevegelsen vil derfor motarbeide en utvikling som bygger ned og neglisjerer den offentlige sektors betydning. Både gjennom privatisering og budsjettmessig sulteforing kan den offentlige sektor svekkes, noe som ofte vil framtvinge dårlige løsninger i privat regi. Vi har allerede sett hvordan forutsetningene for privatiseringen av Anker-Sønnak sviktet slik at sel-

skapet ble en slagmark for spekulanter. Skal Olivin nå bli den neste med kanskje samme hendelseforløp som i Anker-Sønnak?

Den offentlige sektor spiller en avgjørende rolle for fordelingen av godene i samfunnet ved at trygghet, helse, miljø og utdanning sikres. Ikke på noen av disse områdene kan det offentlige løpe fra sitt ansvar. Den spredte bosettingen vi har i Norge gjør det spesielt viktig å sikre en sterk overordnet styring av samferdsel og energiforsyning for å sikre fullverdig service til befolkning og bedriftsliv. Det er også behov for en aktiv næringspolitikk, hvor bedre samordning og større effektivitet i bruken av virkemidlene er påkrevet. Næringsfinansieringen må styrkes, ikke svekkes. Privatisering i form av tvilsomme selskapskonstruksjoner slik Regjeringen legger opp til i forbindelse med Industrifondet, og omleggingen i Industribanken er ikke noen brukbar løsning. Virkemidlene i samfunnsstyringen kan ikke privatiseres.

I et moderne samfunn vokser kravene til den offentlige sektor. Etter hvert som samfunnet endres og utvikler seg, trenger nye oppgaver og behov seg fram. Derfor er fornyelsesarbeidet og omstillingen i offentlig sektor så viktig. LO er sterkt opptatt av at offentlig virksomhet, på samme måte som privat virksomhet, stadig må fornyes og effektiviseres. Dette oppnår en ikke ved å endre eierformer, men gjennom nye rammebetingelser, forenkling av regelverk og samarbeid mellom myndigheter og ansatte.

LO vil gå imot at viktige statlige serviceetater omdannes eller skilles ut som egne selskaper. Dette er ofte skritt mot senere privatisering. Det er imidlertid et klart behov for å gi offentlige etater større selvstendighet og handlefrihet. Dette kan utmerket gjøres uten at det opprettes egne selskaper. Postsparebanken må få større utlånsmuligheter. Det kan gjøres uten at banken skal bli et aksjeselskap som opptrer på samme måte som forretningsbankene. Offentlig forretningsvirksomhet må generelt få videre fullmakter og stilles på linje med private konkurrenter. Oppgaven må være å styrke ikke svekke den offentlige sektor».

DEBATTEN:

Tore Lundberg, Sekretariatet: Jeg synes Esther satte pekefingeren på en del viktige momenter i den diskusjonen vi har, om vi skal ha en offentlig virksomhet eller om alt skal gå over til profittjegerne. Det vil være resultatet hvis man skal følge høyre-regjeringens ideologi.

Vi vet at før Margaret Thatcher kom til makten satte hun i gang en hets mot offentlige ansatte. Den var enkel, den var lettfattelig og den gikk faktisk hjem hos mange mennesker. Hun sa det så enkelt at offentlig ansatte er dumme, de er late og de er tykke. Den gikk igjen, og viss man gjentar en usannhet lenge nok, så kan den oppfattes som en sannhet. Det var faktisk det det ble. Vi kjenner til hva som har skjedd i England.

I en debatt om offentlig virksomhet har man lett for å bli oppfattet som om man snakker for sin syke mor. Man kommer i en situasjon hvor medlemmene sier «hva med vår situasjon» fordi vi har påpekt hva dette betyr for distrikts-Norge. Hva betyr det for den enkelte at man privatiserer det som er offentlig virksomhet. Jeg må ta med et par ord om min «syke mor». Det er at ved overgang fra offentlig virksomhet, til privat virksomhet, er det en del av gjeldende avtale- og lovverk som vil bli forringet for de ansatte.

Jeg tror ikke det er noen i denne sal som vil forsvare at man reverserer inngåtte avtaler. Det er klart at man også er redd for at man skal få dårligere vilkår enn det man har. Man har en del rettigheter, selv om lønnsnivået ikke er så godt i offentlig sektor som i privat sektor.

Det er Høyres ideologi som nå har gjennomslagskraft. De har hatt god planlegging før de kom til makten. For den virksomheten jeg representerer, blant annet Televerket, hadde Høyre et såkalt telepolitisk handlingsprogram, som var gjennomarbeidet. De hadde i detalj beskrevet hvordan de ville gå fram dersom de kom til makten. Det som nå kjøres er et råkjør. De samme programmene har de hatt på flere områder. Det er flere etater og virksomheter som nå er i vinden.

La oss gå litt tilbake. Det er Høyres ideologi som nå kjøres fram, og ikke det at man skal bli så god, det skal bli så mye bedre med konkurranse.

Dere husker diskusjonen som var med NSB – med Rimberg – 2 februar i år gikk Rimberg på timen. Ikke et ord hadde stått i avisene. Det vi fikk var en meddelse på Dagsrevyen at Rimberg hadde gått.

Mandag morgen leser vi i morgenavisene at styreformannen i Televerket også går ut i massemedia og sier at han ønsker en fristilling av Televerket. Han ønsker at det skal bli et aksjeselskap. Klokken ti den mandagen blir vi innkalt til generaldirektøren, hvor han forteller at han var pålagt av styreformannen å sette i gang et utredningsarbeid for å omdanne Televerket, enten til et statselskap eller et statsaksjeselskap. Vi fikk det mandatet lagt på bordet. Mandatet var datert 2 februar – samme dag som Rimberg gikk.

Dette er ingen tilfeldighet. Det er god planlegging. Det er følt å si det, men de har gjort en god jobb for sin ideologi. Det er det som nå kjøres fram. I de påfølgende dager fikk vi en hets mot noe som heter «angrep på maktforbundene». Det var forbund med statstilsatte som medlemmer som fikk gjennomgå. Man fikk misstenkeliggjøring av de personer som hadde avansert fra tillitsmannsrekkene og inn i posisjoner i etaten. Argumentasjonen som senere ble brukt var selvsagt bedre tilbud, effektivisering, høyere produktivitet osv.

Esther var inne på produktiviteten som Televerket har hatt opp gjennom årene. Det er gode nyheter, men det er ikke gode nyheter som står i massemedia. La oss se litt på de rammevilkår Televerket arbeider under. Man skal ha 5% totalproduktivitetsforbedring hvert år. Det er minimum. Man skal ha takstreduksjoner i forhold til konsumprisindeksen. Man skal ha bedre service. Man skal bli blandt de beste tele-land i verden innen 1995. Man skal også være selvfinansierende. Dette er rammebetingelsene. Så kan man spørre om hvor mange bedrifter i offentlig og også i privat virksomhet som har de samme rammebetingelsene.

Jeg har med en mobiltelefon. Jeg kan ringe hvor som helst i landet fra denne talerstolen. Jeg kan ta den med meg hvor som helst i Norden og til Sveits. Om vel et år kan jeg ta den med meg hvor som helst i Europa og ringe hvor jeg vil.

Jeg tar med dette som et eksempel, som jeg synes er et godt eksempel, på hvorfor man ikke bør privatisere offentlig virksomhet.

Når det gjelder dette området så regnes Norge som verdens fremste. Vi regnes for å ha verdens fremste forskere. Vi regnes for å ha verdens fremste fagfolk på området. Vi ligger best an teknisk og prismessig, men likevel angriper de dette. Bare for å anskueliggjøre litt om hvilke konkurranseforhold og hva man blir sammenlignet med. I Norge har man bygget opp sendere på 1 200 fjelltopper. Opp til disse fjelltoppene skal det vei og kraftforsyning. I Danmark har man 200 sendere på sine fjelltopper. Da skjønner dere problemet med å få priset på riktig måte i Norge, men enda ligger vi best an.

Det som er faren med avmonopoliseringen er at man kommer i konkurranseforhold. Vi har 27 teleområder. De andre etatene har det samme. De har administrasjoner i disse områdene. Det betyr at man kanskje må bygge ned administrasjonene, og når det blir en del etater, så betyr det også at sysselsettingen på disse stedene blir borte. Man får tilbudene på tettstedene. Det betyr at man etablerer seg på tettstedene og ikke på de grisgrendte stedene. Det er veldig

enkelt. Ingen etablering – ingen bosetting. Det bør dere ta med dere hjem.

Dirigenten: Jeg har en taleliste som tilsvarende, med full taletid, to timers debatt på dette spørsmålet.

Av hensyn til at det er tre sektorer som er representert, tenkte jeg at Trygve Johnsen, Fellesforbundet og Liv S Nilsson, Kommuneforbundet, fortsetter med full taletid, og foreslår deretter fem minutters taletid.

Fem minutters taletid ble akseptert.

Trygve Johnsen, Fellesforbundet: Jeg tror ikke det er så stor uenighet i salen om de synspunkter og standpunkter som Esther hadde i sin innledning, når det gjelder forholdet til den offentlige sektor. Fra vår side, jeg tenker da primært privat sektor, er vi selvfølgelig opptatt av at den offentlige sektor er tilgjengelig både for oss som privatmennesker, men også for den industrien som vi representerer. I så måte har jo det offentlige på alle nivåer bidratt til et bedre serviceapparat.

Vi føler oss temmelig overbevist om, og det sier man også i uttalelsen, at ting kan gjøres bedre, og det regner vi selvfølgelig med at man er innstilt på å gjøre.

En vesentlig forutsetning for at vi i det hele tatt skal ha påvirkningsmulighet der hvor beslutningene tas, er at vi får inn politikere som deler vår oppfatning. Vi skal ikke fornekte Høyre og Fremskrittspartiet for at de kjører sin politikk. Problemet er at vi heller ikke får gjennomslag i mellompartiene for de synspunktene vi tilkjennegir. Vi utnytter heller ikke de mulighetene i vårt eget lokalsamfunn, der hvor vi i allefall kan påvirke på fylkesplan og i kommunesektoren.

Vi hører om og leser i avisene at det er protester, og at det er dårlige forhold på helse- og sosialsektoren. Vi ser hvordan skolene forfaller i en del miljøer, men reaksjonene derifra og inn til de som tar beslutningene, nemlig på Stortinget, er det få av. Det er vi som i stor grad trækker veien inn til Stortinget, til Regjeringen, og påpeker problemstillingen.

Vi får kanskje reise hjem og «rette ryggen» og gå inn i de miljøene som i allefall har direkte forbindelse til Stortingets flertall, og prøve å fortelle dem hva de bør gjøre og på hvilken måte. Vi står overfor et skikkelig problem, for dette løpet kommer til å rulle videre. Hvis ikke vi greier å sette «kjepper i hjula» på Regjeringen,

på Høyre og Fremskrittspartiet i første omgang, så blir det slik som signalene nå er kommet.

Jeg synes uttalelsen er veldig bra. Kanskje en liten kosmetisk sak i første avsnitt. I siste setning sier vi «kan få vidtrekkende følger ikke minst for sysselsetting og velferdstilbud i alle deler av landet».

Jeg synes vi skal ta med «tilgjengelighet» for det er et vesentlig punkt, også ut fra argumentasjonen om dette med den offentlige virksomheten.

Jeg har lyst til å foreslå en tilføyelse helt til slutt, selv om det kanskje kan oppfattes som om at dette har vi gjort noen ganger tidligere. Vi har vel alle en del erfaring med hvordan en uttalelse blir mottatt rundt omkring. Vi får et høflig svar tilbake om at den er registrert, og så blir det ikke noe mer.

Jeg synes vi skulle føye til et avsnitt til slutt hvor vi sier:

«LO inviterer på dette grunnlaget Regjeringen til en åpen konstruktiv drøftelse om hvordan en best kan samarbeide for å utvikle de offentlige tjenestene til beste for samfunnet og de som er ansatt i denne».

Det betyr at vi spiller ballen over til regjeringen. Vi får se om de tar den, og så får vi ta tak i de ulike problemer som ligger her.

Vi ser også hva som skjer innenfor en del sektorer som det er gitt aksept for i regjeringen. Eksempelvis innenfor kraftforsyningen, hvor private selskaper, som på et tidlig tidspunkt fikk konsesjon for å drive en næringsvirksomhet, nå konkurrerer med det som skal være allemans eie. Hva blir situasjonen for de offentlige kraftforsyningsenhetene rundt omkring i landet, hvis dette får lov til å utvikle seg?

Vi må inn der hvor beslutningene tas, og vi må få folk til å forstå hva vi snakker om. Det har vi ikke greid hittil.

Liv S. Nilsson, Sekretariatet: I debatten i går var det noen talere som stilte spørsmålsteget med hensiktsmessigheten av uttalelser i blant annet dette Representantskapet. I likhet med LOs leder mener jeg at det er både viktig og riktig at vi gjør uttalelser i denne type fora. Til bruk overfor myndigheter, opinionen, men la oss ikke glemme, til bruk også internt i våre egne organisasjoner.

Når vi gjør uttalelser, så er det også viktig at vi framstår som

troverdige, og spørsmålet om vi er troverdig tror jeg stor i grad avhenger av hvordan vi behandler de samme temaer som vi uttaler oss om i vårt daglige virke. Det er helt legitimt å kritisere offentlig sektor. Det skal stilles spørsmåltegn ved effektiviteten og organiseringen av offentlig virksomhet. Men jeg kunne ønske meg en noe mer innsiktsfull og en mer nyansert kritikk enn det vi har vært utsatt for i det siste. Framfor alt savner jeg en grunnleggende forståelse for offentlige oppgaver og offentlig virksomhet. For det er en årsak til at vi gjennom årene møysommelig har bygd ut en stor, og jeg vil si, en moderne offentlig sektor. Utviklingen av velferdssamfunnet er nær knyttet til offentlig sektor. Det er denne sektoren som har vært vårt viktigste redskap i fordelingspolitikken, i vår streben etter å redusere forskjeller i samfunnet, til å skape mest mulig like vilkår for alle. Dette utskjelte byråkratiet har vært en forutsetning for demokratiseringen av det norske samfunn. Det er sagt om demokrati som styreform, at det har sine svakheter og at det er tidkrevende, men det er tross alt den styreform vi vil ha. I dag utfordres demokratiet av en omseggripende arbeidsløshet, av markedsliberalistene, som setter markedskreftene opp mot politisk makt, og av de vellykkede som ikke føler omsorg for de svakeste i samfunnet. Velferdssamfunnet trenger et forsvar, og dette forsvaret svekkes av dem som gjør felles sak med de borgerlige i kritikken av offentlig sektor. Jeg har spurt meg selv, ikke minst i det siste, om de som arbeider i privat sektor kan ha noen fordeler av at viktige offentlige oppgaver privatiseres, eller at offentlige velferdsordninger bygges ned. Jeg er kommet til at de eneste som kan tenkes å dra fordeler av det, er de som tjener penger på andres arbeid, og de som har evner og hell til å smi for seg selv.

Skulle vi ikke heller da istedenfor å strides, gå sammen i arbeidet for å effektivisere og fornye offentlig sektor, slik det faktisk er nedfelt i LOs handlingsprogram. Det innebærer omstillinger, og ikke minst omprioriteringer. For det vi har gjort i går, og det vi gjør i dag, duger nødvendigvis ikke i morgen. Om noen tror at dette vil resultere i færre ansatte i offentlig virksomhet, tar de grundig feil.

Tvertimot vil jeg være så fri og mene at offentlig sektor vil få flere ansatte i tida framover mot årtusenskiftet, dersom vi skal opprettholde og ikke minst bedre vår felles velferd. Kanskje viktigst av alt, dersom vi skal gjenskape den fulle sysselsettingen.

Jeg vil nevne et par eksempler.

Ser vi på HVPU-omsorgen, omsorgen for de psykisk utviklingshemmede, er det noen som for alvor tror at når HVPU-reformen blir gjennomført, og vi skal avvikle de store sentralinstitusjonene, at det vil føre til færre ansatte i omsorgen for psykisk utviklings-

hemmede. Det vil ikke forundre meg det minste, om det kommer noen og sier at produktiviteten og effektiviteten synker fordi det blir flere ansatte i dette omsorgsområdet. Da har man selvfølgelig glemt at hele hensikten med reformen er at de psykisk utviklingshemmede skal få et bedre tilbud enn det de har i dag.

Det er mye av det samme som har skjedd i skolen. Våre politiske myndigheter har ønsket å skape en bedre skole. De har sagt at vi skal senke elevtallet i klassene. Når vi får færre elever pr lærer, så gjøres det til et bevis på redusert effektivitet. Det er få ting som gjør meg så sinna som når statsminister Syse står fram på skjermen og sier at vi må effektivisere offentlig sektor, uten å skissere hvilke produktivitetsmål som skal stilles for skolen. Dvs. han svarte, for de som så innslaget, «at det er det vi nu skal finne ut av».

Dette har vi forsøkt å finne ut av i tjuen år, uten at vi har funnet tilfredsstillende løsninger. For det er og blir meningsløst om vi skal måle produktiviteten i et sykehus etter antall liggedøgn. Skulle det ha noen mening, måtte vi måle om folk blir friske etter å ha ligget på sykehus. Og om vi skulle måle produktiviteten i et sykehjem etter samme metoder, så blir det grotesk hele systemet.

Eller man kunne forlyste seg med tanken om å benytte papirbruken som produktivitetsmål i kommuneadministrasjonen.

Poenget mitt er at det ikke er mulig å stille klare produktivitetsmål i deler av offentlig virksomhet. Spesielt den delen av virksomheten som er rene forvaltningsoppgaver eller omsorgsoppgaver. Det finnes også deler av offentlig virksomhet det er all grunn til å stille produktivitetskrav til, nemlig i forretningsvirksomheten. Det gjøres også. Disse virksomhetene har faktisk i dag en gjennomgående høy produktivitet. Derfor er det en myte at offentlig sektor har svak produktivitetsutvikling. Det viser seg også på områder der offentlig og privat virksomhet konkurrerer med hverandre. Under like vilkår er faktisk offentlig virksomhet konkurransedyktig. Selv om vi nok kan sammenligne deler av offentlig sektor med privat sektor, kommer vi aldri unna de grunnleggende forskjellene. Det viktigste er at offentlig sektor er og skal være underlagt politisk styring.

Politiske myndigheter trekker rammer for den offentlige virksomheten. Ikke sjelden bestemmer de politiske myndighetene i detalj hvordan tjenestene skal utføres, og hvem som skal nyte godt av dem. Det er også politiske myndigheter som setter standarden for tjenestene. Selv om vi organiserer virksomheten bedre, kan vi aldri organisere oss bort fra det politiske ansvar.

Beslutningsprosessen i offentlig virksomhet tar tid, og jeg tror at vi bør lære å leve med at det gjør det. Det er demokratiets pris, så og

si, men det ligger også en trygghet i at beslutningstakerne har et best mulig grunnlag for sine beslutninger. Det finnes en del byråkrati som vi skal bekjempe. Det er den formen for byråkrati som oppstår når offentlige organer og offentlige tjenestemenn glemmer hvor de er, og hvorfor de er der. Glemmer at de er til for brukernes skyld. Det må vi, og det skal vi, også rette på.

Jeg vil takke Esther for en utmerket innledning.

Jeg vil oppfordre alle deler av fagbevegelsen, klubber, fagforeninger, samorganisasjoner og ikke minst vi sentralt i forbundene, om at vi setter dette på dagsorden, kommer sammen og diskuterer dette, og at vi har en felles holdning utad. Jeg tror vi raskt vil komme fram til at privat og offentlig sektor er helt avhengig av hverandre.

Taletiden ble fra nå av satt til fem minutter.

Terje Moe Gustavsen, Sekretariatet: Jeg hadde forberedt meg på et lengre innlegg, men nå er det to grunner til å avkorte det. For det første at det er begrenset taletid, men ikke minst den viktigste grunnen, jeg føler at det ikke er mulig å klargjøre problemstillingene på en bedre måte enn det Esther gjorde i sin innledning. Jeg takker for en god innledning, som jeg ikke har noen problemer med å slutte meg til.

Jeg vil peke på noen momenter når det gjelder effektiviseringsarbeid og hvordan vi kan få til et best mulig samarbeid i statlig sektor, med Regjeringen. For kommunenes, del med sine lokale politiske myndigheter, har vi gjennom lang tid lagt til rette for det, og vist utstrakte hender. Jeg synes ikke Trygve Johnsens forslag er dårlig. Jeg synes kanskje, slik det nå ligger an, det er litt vanskelig å henge det på slutten av en uttalelse, fordi vi her føler at vi allerede har gjort en del, og vi føler vel at vi for tiden mener to forskjellig ting med konstruktiv innretning av effektiviseringsarbeidet.

Spørsmålet om våre avtalefestede rettigheter, er naturligvis viktig for oss. Alle vil skjønne at jeg stikker under en stol hvis jeg ikke sier det. Det som er enda viktigere nå, er å forsvare og bygge ut den offentlige sektor. Går vi den veien høyrekreftene vil, så er det med på å rive ned en samfunnsmodell arbeiderbevegelsen har bygd opp. Vi skal nok komme tilbake til våre avtalefestede rettigheter m.v., men i dagens situasjon er det viktig å ta for oss det aller viktigste, hvordan vi skal forsvare og bygge ut velferdssamfunnet. Da er det viktig for oss at vi føler at hele fagbevegelsen går i takt. Jeg håper

derfor at vi slutter oss til uttalelsen. At det er helt klart uttrykk for at vi vil noe. Vi vil forsvare den offentlige sektor. Vi vil hindre en selskapsdannelse av de fire virksomhetene, og like mye, at vi uttrykker en vilje for- og vilje til – til virkelig å gå aktivt ut innenfor hele fagbevegelsen, i de miljøene vi ferdes i sentralt og lokalt. Nå står det om noe som er like viktig som sysselsettingssituasjonen, som forholdet til Europa, hvilket samfunn vi vil ha i framtiden.

Jeg slutter meg fullt ut til uttalelsen, og håper også at Representantskapet gjør det.

Arild Øynes, Sekretariatet: Jeg må også gi min tilslutning til det som er sagt om innlegget til Esther. Det var meget beskrivende om hvilke samfunnsansvar staten og de forskjellige statsetatene skal ha, og hva det betyr for velferdsstaten. For det med likhet – det at alle skal føle trygghet og ikke minst hvilken distriktsbetydning det har – et godt utbygd offentlig apparat.

Jeg må si at forslagene som er kommet fra Regjeringen om endring av tilknytningsformene for de store forretningsetatene i staten, skjer i stort tempo. Et offentlig utvalg – Hermansen-utvalget – skulle behandle tilknytningsformen i staten. De har fått sin innstilling lagt på is, og alt skal nå behandles delt og stykkevis. Hensikten er klar, man ønsker en behandling uten at det skal være mulig å vurdere helheten og konsekvensene for både samfunnet og publikum. For Høyre er det et politisk mål som skal oppfylles. Gjennom heleide statsaksjeselskap er veien til privatisering lett. Den siste tiden har vist oss flere eksempler på det. I Høyres program – offentlig sektor mot år 2000 – står det klart, og jeg siterer:

«Høyre vil skille ut NSB, Televerket og Postverket som aksjeselskap og åpne for private eiere eller medeierskap».

Ingen i denne sal burde være i tvil om hva det neste utspillet vil bli etter at den Høyre-dominerte regjeringen har omdannet disse etatene til A/S. Da er det forslag om privatisering som kommer.

Det som vi hører som begrunnelse fra både Høyre og Fremskrittspartiet om omgjøring til A/S eller privatisering, er at det er ulønnsomt, det er lite effektivt, byråkratisk, dårlig service. Jeg vil hevde at for Postsparebanken og Postgiro, som er bedrifter jeg kjenner relativt godt, kan det umulig være begrunnelsen. Begge disse to statseide bedriftene er en suksess. Tilstrømmingen av kunder beviser det. Begrunnelsen kan derfor ikke være dårlig håndverk, men kanskje forklaringen ligger i suksessen.

Tidligere statssekretær Harald Synnes bekrefter at regjeringens økonomiske politikk blant annet er dominert av bankforeningen. En opplysning som jeg mener bør være til bekymring for det norske folk, når vi vet hvordan privatbankene har stilt seg de siste årene. Samtidig som det foreslås omgjøring til A/S, råder det en stor usikkerhet omkring Postsparebankens nåværende kapital, om det skal være grunnlag for fremtidig virksomhet.

Når det gjelder Postgiro, har statssekretæren i Finansdepartementet, Reinertsen, og også samferdselsministeren, gått ut og sagt at den statlige kapitalen som har vært forvaltet av Postgiro nå skal forvaltes av Norges Bank.

Gjennomføres disse punktene vil både Postgiro og Postsparebanken reduseres betydelig, og kanskje Bankforeningen til sist har oppnådd sitt mål, bli kvitt brysomme konkurrenter.

Det er toppen på falskhets når vi ser Reinertsen står fram på TV og forsikrer om at man nå skal gi Postsparebanken og Postgiro skikkelige rammevilkår – konkurransevilkår. – Det er egentlig det motsatte han holder på med.

Min påstand er at postens bank- og betalingsformidling fortsatt vil være et godt alternativ til kundene, ikke minst ute i distriktene. Det som jeg synes er viktigst i den kampen vi nå utkjemper, er at vi vet at vi har et samlet LO bak oss. Ikke bare av tilslutning gjennom den uttalelsen vi skal gjøre i dag, men at vi aktivt er med og støtter politisk påvirkning.

Kjell Martinsen, Sekretariatet: Jeg tror at vi kan fastslå, enten vi er fra privat sektor eller offentlig sektor, at vi må samle kreftene om å gjøre felles framstøt mot de som nå sitter med makten.

I siste avsnitt i uttalelsen står det at «LO vil gå imot at viktige statlige serviceetater omdannes».

Skal vi stryke ordet viktige? Er det noe som er uviktige? Jeg stiller spørsmålet.

Aud Watnebryn, Norsk Tjenestemannslag: Jeg vil først og fremst takke Esther for en god og omfattende gjennomgang av et stort og omfattende felt. Takke for at denne saken endelig er satt på dagsorden. Om jeg og andre har savnet det lenge, så er det i hvertfall et godt tidspunkt nå, hvor vi står overfor alle problemene. Jeg vil også nevne at vi har noe som heter Kommunalbanken. Den betyr ganske mye for distriktene. Den står også for fall, eller den blir også prøvet radert bort av Reinertsen.

Jeg synes uttalelsen er god, men vi kan ikke stå for alt som står

der. Det gjelder 2. avsnitt 2. setning hvor det står: «Mange av endringsforslagene har ikke saklig begrunnelse». Vi prøvde å finne noen som har det i det hele tatt, når det gjelder de virksomhetene som er viktig for oss, og som er omtalt her, og vi fant ingen. Jeg har forslag om å forandre det til:

«Det som kjennetegner endringsforslagene, er mangelen på saklig begrunnelse».

Jeg vil nevne en virksomhet som har berøvet meg nattesøvnen noen ganger i løpet av det siste året.

For to år siden var det ikke mange som trodde at en henvendelse fra Høyres Stortingsgruppe om å se på en endring i Statkrafts organisasjon egentlig medførte en privatisering. Heller ikke ledende energipolitikere i Høyre ville tro det. De ville heller ikke se i øynene at en av grunnpilarene våre, som var oppbygd gjennom tiår med betydelige tunge investeringer for hele nasjonen, skulle bli drivende med vind og vær i et markedsliberalistisk spill. Planen fra Høyre var klar, og uten den forståelse og aktive motstand vi nå ber om både fra resten av arbeiderbevegelsen og fra mellompartienes representanter, vil vi se en oppsmuldring av en stor og viktig bedrift.

Dette gjelder i forhold til enorme realverdier. For Statkrafts vedkommende snakker vi om rundt hundre milliarder, som kan komme på private hender, og i forhold til kraftkrevende industri og prisutjevningssprinsipper.

Ut fra det vi vet i dag, vil det først og fremst være distriktene som taper, og de som vil vinne på bekostning av hele samfunnet vil være store private investorer.

La dere ikke lure av snakk om effektiviseringshensyn. Dette gjelder både i forhold til Statkraft og til de andre store forvaltningsbedriftene. Vi har vært gjennom en sterk grad av effektivisering og organisasjonsutvikling, noe som klart kan dokumenteres. Men Høyre har oppfattet at alle andre praktiske og politiske hensyn kan feies av banen, hvis de dunderer løs med manglende effektivitet i offentlig virksomhet. Det er en sluttakt, og la oss håpe at den for framtiden ikke så lett fører fram hos våre egne.

Jeg håper på vegne av de i dette land, som fagbevegelsen ønsker å ivareta interessene for, at dere alle medvirker til å bevare verdiene for nasjonen og slå thatcherismen tilbake, og det er viktig å gjøre det nå.

Vi skal si ja til fortsatt effektivisering, men nei til fortsatt privatisering.

Elvy Fedje, Handel og Kontor i Norge: Hva er det som skiller oss fra alle andre partier? Det er at vi har mennesket i høysetet, menneskeverdet. Det er så stort, og det kan ikke vi gi fra oss. For det er det som er drivkraften i alt arbeid vi gjør. Jeg synes det er rart alt det som nå skjer. Den energien og den tiden og de pengene de bruker på planlegging av omlegginger og nedlegginger osv. innen det offentlige. Tenk om de hadde brukt like mye tid på nullskatteytterne. Når de blir syke og kommer inn på sykehusene, vil de ikke betale for seg. Det skal de ha gratis.

Det er ikke mangel på oppgaver i landet. De som er arbeidsledige må gå og vente og vente. De som er syke må gå og vente og vente.

Det er heller ikke nok barnehageplasser. Det begynner når barnet er lite, og så skal det følge oss oppover.

Jeg innledet med å peke på menneskeverdet. I et fjernsynsprogram var det et intervju med en svensk professor som sa at et sted må det bli stopp, for det er ikke maskiner vi har med å gjøre, det er mennesker. Det er gått for langt når sykehusene er avhengig av at pårørende er tilstede. Jeg synes det er viktig at vi står sammen og sloss for dette ene som vi har, og som er så unikt og så stort og som vi aldri må gi fra oss, og det er menneskeverdet. Vi har hovedavtalen og vi har § 9, og jeg må stille spørsmålsteget ved: Har vi ikke fulgt den? Alle her vet hva den går ut på.

Leif Lund, NNN: Jeg vil også gi uttrykk for at det var et utmerket innledningsforedrag.

Det sies at hvis vi skal omdanne statsaksjeselskapene, så vil vi oppleve en videre privatisering. Jeg jobber i et statsaksjeselskap, og oppleve dette nå. Når regjeringen på Lysebu fattet vedtak om å selge statseiendommer for en milliard kroner, så hadde de utredet hva staten eier. Vi som jobber i en «statsmølle» er lagt ut for salg av 49% av aksjene. Det er vedtatt, mot de ansattes stemmer, av generalforsamlingen; av landbruksminister Anne Vik. Det som vi nå har å holde oss til, er at ingen kjøper oss.

Dette viser mønsteret i den måten Høyre tenker på, og hvordan de gjennomfører det på.

Når Esther oppsummerer med at en av de viktigste måtene vi kan stoppe dette på, er gjennom politisk styring, så er det et tankekor for oss. For å få muligheten til en politisk styring, er vi avhengig av at vi må ha et Stortingsvalg og en forandring av den regjeringen som nå sitter. Vi må samle krefter og få til dette, og igjen skaffe oss en politisk styring.

De ansattes representanter i styrene i disse organene som var

med og behandle salg av bedriftene våre, opplevde at de tverrpolitiske sammensatte styrever, oppnevnt av Stortinget, med Arbeiderparti-representanter, stemte mot oss.

Jan Werner Hansen, Sekretariatet: Jeg vil, som en god del av de andre talerne har gjort, takke Esther for et godt forberedt foredrag.

Jeg vil gi uttrykk for at jeg er godt fornøyd med uttalelsen som er lagt fram av Sekretariatet. Jeg er også glad for at LO-ledelsen har satt temaet om privatisering og offentlig styring opp som tema til dette representantskapet.

Med den utviklingen som vi ser konturerene av i dag, burde vi kanskje ved nærmere ettertanke ha omdøpt temaet til privatisering og politisk vannstyring. At fornyelse og effektivisering, eller modernisering, av enhver organisasjon står på dagsorden til enhver tid er et sunnhetstegn. Derfor er det også riktig at enhver politisk ledelse, uansett farve, er opptatt av hva man kan gjøre for å modernisere og effektivisere den offentlige forvaltning. Det bør ikke være noen uenighet om dette. Verken innenfor de LO-forbund som organiserer arbeidstakere innen statlig eller kommunal virksomhet, eller innenfor de forbund i LOs private sektor som er avhengig av at vi har en godt utbygd stat og kommunal forvaltning. Jeg har heller ikke oppfattelsen av, ikke så langt i debatten, at det er slik uenighet.

På eget forbunds vegne kan jeg trygt slå fast at vi gjennom uttalelser og høringer på forskjellig plan alltid har hevdet at vi er innstilt på omdannelser eller omorganiseringer, hvis omorganiseringer virker fornuftig og er nødvendige. Så langt er enigheten med de politiske myndigheter grei. Derimot er vi dypt uenig i, og da er vi innstilt på å ta i bruk alle virkemidler, den utviklingen som vi ser at landets nåværende regjering er i ferd med å iverksette bit for bit når det gjelder å svekke offentlige tjenester. Denne regjeringen kaller det å privatisere de offentlige tjenester for modernisering og effektivisering av statsforvaltninger. Det hele skjer under skinn av at alt vil bli så mye bedre, så mye billigere, bare private interesser får slippe til. Til dels er nok det også kanskje riktig, dersom du er heldig og bor i Oslo, Bergen og Trondheim, eller med andre ord, i tettstedene. Men i Norge handler det tross alt om noe mer enn tettstedene. Hva en slik politikk vil føre til for de mer grisgrendte strøk, kort sagt for Distrikts-Norge er ikke vanskelig å tenke seg når det gjelder offentlige tjenester idag innenfor så vel telekommunikasjon, postkommunikasjon eller kollektivtransporten. Slike offentlige tjenester kunne forøvrig nevnes i fleng.

Esther pekte også på i sin innledning at inntektsmulighetene gjennom skatteinngangen til stat og kommune er begrenset, fordi vi har et relativt høyt skattenivå. Jeg er ikke så sikker på om jeg er enig i denne betraktningen. Jeg tror at de fleste av oss er villig til å betale enda mer i skatt, hvis vi føler at de offentlige tilbudene er gode nok.

Det finnes mange skatteunndragere i landet, og når vi snakker om beløp i en slik sammenheng, snakker vi om milliarder som skulle vært benyttet til å dekke udekkede behov. Det er en kjennsgjerning at det finnes mange skattebetalere i landet som våre kontrollmyndigheter gjerne skulle gått nærmere etter i sømmene, men beklageligvis har ikke ligningsmyndighetene hatt nok ressurser.

Ernst Kr. Risan, Tele- og Dataforbundet: Jeg vil ta opp et forhold som er knyttet til fullverdig service. Jeg tar utgangspunkt i Televerket. Vårt tilsvarende til et A/S for hele Televerket er en modell som ligner på det svenske Televerket, som sies å være et av de beste i verden. Det er en vesentlig forskjell i forhold til det svenske Televerket, som består av en stor forvaltningsbedrift med et holdingselskap, som kan ha små A/S-er under seg, og denne totaliteten utgjør et konsern. Der slutter også likheten mellom det svenske Televerket og det vi ser for oss. For det som samtidig skjer med privatiseringsframstøt og andre ting, er å avgrense de samfunnsmessige oppgavene. Vi ser det også i vårt broderland, der har de hatt utredninger om de såkalte regionalpolitiske og sosiale ansvaret for Televerket, og den konklusjonen man har trukket i Sverige er jeg ikke noe glad i.

Der sier de at ansvaret det svenske Televerket skal ha, er telefon-tjenesten. Det svenske Televerket tolker dette på en enkel måte. Det betyr en telefon til hvert hus. Det vi vet om morgendagens tele-tjenester er at det er noe mye mer enn en telefon.

Næringslivet er avhengig av mye mer enn en telefon, telefax, dataforbindelser m.v. Se for dere i de bedriftene vi er en del av, og tenk dere at samfunnstjenesten som skal leveres til lik pris er en telefon. Dette vil føre til at prisen på de nødvendige infrastruktur-tjenestene vil bli såkalt kostnadsbaserte. Det fører til mye dyrere tjenester i utkant-Norge. For at vi skal kunne opprettholde et bosetningsmønster og for å kunne drive næringsvirksomhet i små og middels store bedrifter, som er de fleste bedriftene i Norge, så trenger de denne infrastrukturen. Men ved å lage den dyrere, så lager vi det vanskeligere å opprettholde virksomheten i utkant-strøk. Vi står framfor en gedigen omstrukturering av det norske samfunnet. Det skal vi være veldig på vakt med. Ta med dere en del

av disse eksemplene hjem, diskuter de og få folk bekymret for hvordan framtidens Norge kommer til å se ut hvis høyrekreftene vinner fram.

Ivar Mæland, Norsk Kantor- og Organistforbund: Som representant fra LOs lille og nye forbund, kunne det være fristende å bruke et uttrykk fra mitt fagmiljø og si «kjære menighet».

Det foreliggende forslag inneholder de viktigste momentene vedrørende privatisering. Problemet for meg er at forslaget er anrettet litt som lapskaus, slik at de forskjellige typer av privatisering er dårlig strukturert og kommer litt hulter til bulter.

Et eksempel kan være setningen «vi har allerede sett hvordan forutsetningene for privatiseringen av Anker-Sønnak . . .»

Jeg mener at man kanskje burde se på dette og eventuelt flytte det til etter setningen «i bruken av virkemidlene er påkrevet».

Jeg leverer dette til vurdering.

Et uttrykk som jeg synes vi bør bestrebe oss på å presisere nærmere, er uttrykket «offentlig sektor». Betyr dette uttrykket alle bedrifter som eies eller drives av det offentlige?

Etter min oppfatning bør vi sette igang og presisere argumentasjonen vår for hva som henholdsvis skal eies, styres eller reguleres av det offentlige.

Tore Gulbrandsen, Tele- og Dataforbundet: Jeg kommer fra TBK som ble gjort til aksjeselskap i 1988, og før nyttår er vi vel sannsynligvis på børsen. Det regner jeg med blir enstemmig vedtatt i Stortinget.

Når det gjelder uttalelsen synes jeg den tar mye for seg; Televerket, Postverket, NSB, Statkraft osv., men lite av det offentliges ansvar for helse, miljø osv. Det er nevnt, men det er lagt mest vekt på privatisering av de nevnte etater.

I forbindelse med EF-debatten og diskusjonen omkring den sosiale dimensjon, synes jeg det er viktig å peke på det offentliges ansvar for velferdsstaten. Ikke bare for infrastrukturen i Norge. Det ble snakket om tredjedelssamfunnet, hvor de som ikke er yrkesaktive faller mellom to stoler. Ofte er pensjoner og forsikringer o.l. knyttet til ansettelsesforhold på bedriftene.

Jeg har ikke noe endringsforslag til uttalelsen, men en kommentar, for jeg synes den legger for lite vekt på det offentliges sosiale ansvar.

Esther Kostøl oppsummerte debatten slik:

Jeg takker for en fin debatt. Vi står sammen i fagbevegelsen, og det skal vi vise all verden. Vi har sammen bygget opp velferdssamfunnet, og vi skal sammen forsvare det mot høyrekreftene.

Jeg vil be dere om å ta med dere det hjem, og oppfordre til at alle ledd i fagbevegelsen setter det vi nå har diskutert på dagsorden i de forskjellige organer. Det tror jeg er viktig og nødvendig for at vi skal gå gjennom problemstillingen og vekke lokalplanet, slik at de ser hvilke krefter som nå er sving i samfunnet.

Dirigenten: Uttalelsen er referert tidligere og jeg anser det ikke nødvendig å referere hele, men gå på de forslag til endringer som er kommet fra de enkelte representanter.

Representantskapet godtok dette.

Forslag fra Trygve Johnsen til første avsnitt:

«Tilgjengelighet» føyes til etter «velferdstilbud»

VEDTAK: Godkjent.

Forslag fra Aud Watnebryn til 2. avsnitt, 2 setning erstattes med følgende:

«Det som kjennetegner endringsforslagene er mangelen på saklig begrunnelse»

VEDTAK: Godkjent.

Forslag fra Trygve Johnsen om følgende tilføyelse:

«LO inviterer på dette grunnlaget Regjeringen til en åpen, konstruktiv drøftelse om hvordan en best kan samarbeide for å utvikle de offentlige tjenestene til beste for samfunnet og de som er ansatt i denne».

VEDTAK: Godkjent.

Dirigenten: Foreligger forslag fra Ivar Mæland, som jeg betrakter som det jeg vil kalle en smaksakstilpasning, og jeg ber om fullmakt til å vurdere om dette gir en bedre uttalelse.

Dirigenten fikk den fullmakten.

VOTERING

VEDTAK: Uttalelsen ble enstemmig godkjent.

Saklistas punkt 10:

Ytre miljø

LO-sekretær *Liv Undheim* holdt følgende innledning:

Samspeillet mellom mennesket og dets omgivelser er bestemmende for den enkeltes helse og for alt liv på kloden.

Eksemplene på dette er mange. Øst-Europas ekstreme industriforurensning og de omfattende helseeffekter dette har på lokalbefolkningen, har sjokkert en hel verden. Vi har også klare eksempler fra vårt eget land, selv om omfanget er mye, mye mindre. Vi vet at forekomst av kreft, luftveissykdommer og allergier er høyest i de mest forurensede områder av vårt land.

Internasjonalt er det forurensset og infisert vann som tar flest liv. Ren luft og rent vann er vår viktigste helseressurs, en ressurs som færre og færre mennesker opplever. Målet i miljøpolitikken må derfor være at stadig flere mennesker skal nyte godt av ren luft og rent vann. Dette stiller krav til forvaltning av klodens grunnleggende ressurser – jord, luft og vann. Disse ressurser skal brukes – ikke forbrukes!

«En bærekraftig utvikling» er en anbefaling hentet fra Brundtlandskommisjonens innstilling. Ordene er blitt et begrep som stadig blir brukt i miljødebatten – av og til uten å reflektere særlig over hva begrepet innebærer.

«En bærekraftig utvikling» er en utvikling som sikter mot å dekke dagens behov uten å sette evnen til å dekke fremtidige generasjoners behov i fare. Det krever at vi må føre en livsstil og ha et forbruk som ikke ødelegger naturmiljøet. En bærekraftig utvikling innebærer også en mer rettferdig fordeling av jordas goder – og bygger på en politikk der ressursfordeling og ressursvern settes foran en ensidig vekst.

Et bærekraftig samfunn tilfredsstiller sine behov uten å ødelegge utsiktene for fremtidige generasjoner. Det ligger i denne definisjonen at hver generasjon har ansvaret for å sikre at den

neste generasjon arver et uforminsket fond av naturlige og økonomiske ressurser.

Denne innledningen kunne vært hentet fra hvilken som helst miljøorganisasjons handlingsprogram.

Den er hentet fra og bygger på intensjonene i LOs handlingsprogram for 1990-93.

LOs handlingsprogram – vedtatt på kongressen i fjor høst – bygger bl.a. på Brundtlandkommisjonens innstilling om en bærekraftig utvikling, og den har i seg disse elementer.

Det ytre miljø fikk i det hele tatt en bred behandling på fjorårets kongress, og det har fått en fremtredende plass i handlingsprogrammets kapittel 11. Det kommer i tillegg inn i forbindelse med flere andre kapitler, slik som kapitlene om skattepolitikken, en aktiv næringspolitikk – distriktspolitik og internasjonalt samarbeid og solidaritet.

At ytre miljø nå er satt høyt på dagsorden i fagbevegelsen, er en helt naturlig utvikling. Fagbevegelsen har lange og gode tradisjoner i miljøsammenheng – vi har stått i spissen for et bedre arbeidsmiljø, og det er naturlig å føre våre tradisjoner videre til også å omfatte ytre miljø. Men dette området er ikke lett, – fordi miljøproblemene har så mange årsaker og er av sammensatt natur. Mange av dagens store miljøproblemer er av global karakter og kan bare løses gjennom forpliktende internasjonale avtaler. Det gjelder de alvorlige trusler som klimaendringer, uttynning av ozonlaget og grenseoverskridende forurensninger til luft og vann.

Norges viktigste bidrag til å løse globale miljøproblemer er å være en pådriver for å få i stand internasjonale avtaler som reduserer forurensningene.

For at vi skal kunne opptre med troverdighet internasjonalt, må vi føre en miljøpolitikk med høye ambisjoner og mål i vårt eget land. For å kunne stille krav til andre, må vi vise at vi selv kan ligge i forkant for å løse de miljøproblemer som har sin årsak i nasjonale og lokale forhold. Med andre ord er det både globale, nasjonale og lokale årsaker til at vi skal ha en aktiv og handlingsorientert miljøpolitikk.

Miljødebatten i Norge preges alt for mye av store avisoverskrifter knyttet til aksjoner fra Bellona eller Greenpeace.

En nasjonal miljøpolitikk må ha en bredere og mer konstruktiv

plattform. Myndigheter, næringsliv og organisasjonene må alle yte sine bidrag i en nasjonal handlingsplan for en aktiv miljøpolitikk.

Fagbevegelsen ønsker bl.a. å invitere miljøorganisasjoner til konstruktivt samarbeid.

I flere av 1. mai-togene deltok Naturvernforbundet og Natur og Ungdom. Dette hilser vi med glede. Sammen vil miljøbevegelsen og fagbevegelsen bli en maktfaktor i miljøpolitikken.

Et grunnleggende perspektiv fra vår side er at miljøproblemene må ses i en helhetlig sammenheng. Innenfor dette perspektivet vil vi påpeke at miljøproblemene stammer fra mange kilder. De viktigste forurensningskildene i vårt land er jordbruket, transportsektoren, industrien, kommuner og husholdningssektoren.

Hvis man skal oppnå resultater, må alle bidra med en aktiv politikk på sine områder.

En annen viktig side i miljøpolitikken er at vi ikke må glemme arbeidsmiljøet. Vårt handlingsprogram gjenspeiler på flere punkter en parallellføring mellom arbeidsmiljø og ytre miljø. Et eksempel på det er at handlingsprogrammet går inn for at Landsorganisasjonen «vil arbeide for at det ytre miljø blir likestilt med arbeidsmiljøet i det lokale miljøarbeid».

Det er fremdeles slik at alt for mange av våre medlemmer daglig jobber i et helsefarlig miljø. Helsefarlige stoffer, belastningslidelser, stress, psykiske lidelser, er i vårt land det som gir arbeidstakerne størst problemer og sykелighet.

Vi må ikke glemme det nødvendige engasjement for å løse denne type miljøproblemer – her står fagbevegelsen dessverre sørgelig alene i den brede miljøpolitikken. Vi er gjennom vårt handlingsprogram forpliktet til å fortsette vårt engasjement for et bedre arbeidsmiljø.

Våre medlemmer møter miljøspørsmåla i ulike sammenhenger. Det er som forbruker, ansatt i en bedrift, som samfunnsmedlem og som medlem av verdenssamfunnet. Det er slett ikke lett å orientere seg og se sammenhenger i dette bilde alltid!

Som en oppfølging av kongressvedtakene, og som et hjelpemiddel, vil LO lage en handlingsplan for ytre miljø. Den skal inneholde strategi for egne aktiviteter, og overfor næringslivet og myndighetene, som selvfølgelig også har et stort ansvar.

Når vi nå skal lage en handlingsplan med utgangspunkt i handlingsprogrammet, må nødvendigvis opplæring av våre egne tillitsvalgte stå sentralt.

Her kan vi bruke våre egne organer.

Arbeidernes Opplysningsforbund (AOF) har tilbud på ytre miljø, vi har LO-skolens tilbud: «Miljø-skolen», vi må arbeide for at arbeidsgiverens ansvar utvides til også å gi tillitsvalgte og verneombud opplæring i «ytte miljø-problemer».

LO har allerede tatt initiativ i samarbeid med Næringslivets Hovedorganisasjon (NHO), for å få i gang en prosjektgruppe som ser på miljøutdanning. Dette ble sendt i et fellesbrev til Statsminister Syse i mai måned.

Det er ting som allerede er gjort og ting som er under planlegging.

Før vi legger fast en handlingsplan, vil vi invitere forbundene til en større konferanse i løpet av høsten for å diskutere hvordan vi i våre ledd skal fordele oppgaven for å få gjennomført de intensjoner og de vedtak vi har.

Noen forbund har allerede satt i gang egne tiltak på ytre miljø, både når det gjelder skolering, debattopplegg og egne miljøpolitiske handlingsprogram. Vi må få en oversikt over de forskjellige tiltak og koordinere oppgavene mellom oss. Vi kan tenke oss en «fagbevegelsens miljødag» som en lokal aktivitet og som en markering og start på en bred aktivitet på ytre miljø. Mottoet er: «Tenke globalt – handle lokalt». Det finnes lokale aktiviteter allerede. Pullsprosjektet er en av mange gode eksempler på lokal miljøaktivitet i fagbevegelsen, men vi må få trukket inn våre lokale ledd i mye sterkere grad, hvis vi skal lykkes. LO vil her bistå ressursmessig for å komme i gang.

I det internasjonale arbeidet har LO allerede engasjert seg i forbindelse med den store miljøkonferansen i Bergen.

Det er sagt og skrevet mye om denne konferansen, og inntrykket hos mange er vel at dette er mange fine ord, og ikke noe som er særlig forpliktende. Det er nok riktig å si at også fagbevegelsen kunne ønsket større forpliktelser i det dokument som ble vedtatt. Men å si at konferansen ikke var noe verd, er vi ikke enig i. Vi må huske at de som skulle enes om sluttdokumentet, var myndighetene i alle land i øst- og vest-Europa, i USA og Canada. I tillegg var næringslivet, fagbevegelsen, forskerne, ungdommen og frivillige organisasjoner fra de samme land medvirkende. Den internasjonale fagbevegelsen var rimelig fornøyd med deler av sluttdoku-

mentet fra Bergen, som skal danne grunnlaget frem mot verdenskonferansen i Brasil i 1992. Fagbevegelsen fikk med prinsipper som er viktige for oss i den bindende ministererklæringen: «føre-var»-prinsippet, som sier at vi skal handle på mistanke om ødeleggelser av miljøet, er velkjent for fagbevegelsen. Arbeidsmiljøloven bygger på det samme prinsipp. Voksenopplæring og trepartssamarbeidet som vi er vant med i Norge (myndigheter og partene i arbeidslivet) skal være midler for å «demokratisere» miljøarbeidet. De klare sammenhenger det er mellom ytre og indre miljø, ble også slått fast i ministererklæringen. I tillegg var det en klar forståelse blant deltakerne på konferansen, at fagbevegelsen har en viktig rolle å spille i internasjonal miljøpolitikk. Fagbevegelsen er både nasjonalt og internasjonalt den best utbygde organisasjonen vi har, og ingen har bedre forutsetninger enn oss for å påvirke og gjøre innflytelse på miljøpolitikken nasjonalt og internasjonalt. Den rike del av verden har forpliktet seg til å gjøre det mulig for den fattige delen av verden å kunne delta både i forberedelsene til og på Brasilkonferansen. I forbindelse med den internasjonale konferansen i Bergen, arrangerte LO-kontoret i Hordaland sin egen miljøkonferanse. Et fint tiltak.

LO vil fortsette å jobbe fram mot den avsluttende konferansen i Brasil i 1992. Vi vil her bruke våre internasjonale organer i NFS, Euro-LO og FFI.

Andre ting som norsk LO er delaktig i er utarbeidelse av et miljøpolitisk handlingsprogram sammen med de sosialdemokratiske partier og den tilhørende del av fagbevegelsen i Europa. Det er nedsatt en arbeidsgruppe og utkast til et miljøpolitisk handlingsprogram vil bli lagt fram på et møte i Brussel i september i år.

Problemstillinger omkring ytre miljø er og en del av de pågående EØS-forhandlinger.

Vi viser her til egen behandling av EØS på dette området.

I oktober skal norsk LO sammen med sovjetisk LO avholde den årlige Murmansk-konferansen. De to hovedtemaer som er på konferansen i år er fiskeressursene i Barentshavet, og politikk. På denne konferansen er det viktig at vi søker å få til konkrete tiltak som gir bedring til en sovjetisk renseprosess, først og fremst på Kola-halvøya.

Vi vet at norsk industri her er engasjert – med muligheter for bruk av renseteknologi utviklet i Norge. Miljøteknologi kan vise seg å være et nytt eksportprodukt for norsk næringsliv. Dette vil i så fall være et eksempel på at norske krav til rensing av utslipp til

luft og vann, i neste omgang blir et eksportprodukt for norsk næringsliv. Da ser vi den positive kombinasjonen: Arbeidsplasser, miljøteknologi og bedre miljø.

Vi har mange arbeidsoppgaver foran oss, også når det gjelder det ytre miljø. Det er viktig at vi klarer å samordne oppgavene. Internasjonalt vil vi bruke våre samarbeidsorganer. Nasjonalt skal vi bl.a. invitere miljøorganisasjoner for å drøfte samarbeidsområder og fellestiltak. Vi vil også invitere til et møte med våre egne organisasjoner, som Arbeidernes Opplysningsforbund, Norsk Folkehjelp og Arbeidernes Ungdomsfylking. Hensikten her er å kartlegge hva disse kan/skal gjøre og hvilken rollefordeling de skal ha.

Politisk utspill har vi allerede gjort ved å kreve at verneombudene skal ha rett til å gripe inn der arbeidsgiver bryter mot forurensningsloven og konsesjoner for utslipp, til SFT har behandlet saken.

Vi har også krevd at lokale fagforeninger skal være høringsinstans i forurensningssaker som behandles av SFT for angjeldende virksomhet. Begge disse kravene ble vedtatt på siste LO-kongress, og er bare en liten del av de oppgavene vi påla oss selv å arbeide med i kongressperioden.

Fra LOs side vil vi føre videre intensjonene i den positive debatten fra kongressen. Vedtakene derfra – nedfelt i handlingsprogrammet – er vårt utgangspunkt.

Verdiskapingen i samfunnet er forutsetningen for å løse miljøspørsmålene, og denne verdiskapingen må bygge på prinsippet om bærekraftig utvikling.

Dette skal danne utgangspunktet for LOs politikk framover – og vi inviterer alle gode krefter til å delta i dette arbeid!

Jeg tar opp Sekretariatets innstilling uttalelse.

Dirigenten refererte Sekretariatets forslag til uttalelse:

«Samspillet mellom mennesket og dets omgivelser er bestemmende for den enkeltes helse og for alt liv på kloden. Ekstreme forurensninger i den industrialiserte del av verden og utarming av jordens grunnleggende ressurser som jord, luft og vann, medfører dramatiske helseeffekter og undergraver kommende generasjoners livskvalitet. I de mest forurensede områder av vårt land finner

vi den høyeste forekomst av kreft, luftveissykdommer og allergier målt i forhold til folketallet.

Fagbevegelsen har gode tradisjoner å bygge på i sitt miljøengasjement. I kampen for et bedre arbeidsmiljø har fagbevegelsen vært en drivende kraft. Dette engasjement vil fortsette med økt styrke. Disse tradisjoner og engasjement vil fagbevegelsen kaste inn i kampen for et bedre miljø, både nasjonalt og internasjonalt.

Forurensning fra landbruk og offentlige utslipp har sterke virkninger på vårt miljø. Fagbevegelsen vil kreve at myndighetene setter i verk tiltak for å redusere omfanget av industriforurensninger, landbruksforurensninger og skadevirkningene av offentlige utslipp. En sterk satsing på kollektivtrafikk gjennom økt tilgjengelighet og lavere priser, vil være nødvendig for å redusere bruken av privatbiler i de større byer. Fagbevegelsen vil videre kreve at det fremmes tiltak for å stimulere til energioptimalisering. Store energimengder går i dag tapt med betydelige skadevirkninger på vårt miljø.

Selv om fagbevegelsen vil engasjere seg i alle viktige miljøspørsmål, er det likevel et område hvor fagbevegelsen har et spesielt ansvar, – å bidra til en industriutvikling som forener kravene til miljø, sysselsetting og verdiskaping. Derfor ønsker fagbevegelsen å få direkte innflytelse på utviklingen i den enkelte bedrift.

I et brev til Kommunaldepartementet har LO bedt om lovhjemmel for verneombud til å gripe inn der arbeidsgiver bryter mot forurensningsloven og konsesjoner for utslipp. Videre har LO bedt om at fagforeninger skal være høringsinstans i forurensningssaker, som behandles av SFT for angjeldende virksomhet. Skolering må i denne sammenheng prioriteres.

Fagbevegelsen vil ikke akseptere en industriutvikling som forringer vårt miljø. En sterk satsing på miljøteknologi og produktutvikling, vil ha positive virkninger på både miljø og sysselsettingen fremover.

Landsorganisasjonen og forbundene skal senere i høst drøfte en konkret handlingsplan. Denne vil legge grunnlaget for fagbevegelsens engasjement fremover. Internasjonalt vil fagbevegelsen følge opp Brundtlandkommisjonens innstilling. Gjennom internasjonal fagbevegelse vil Landsorganisasjonen følge opp Bergenskonferansen gjennom et aktivt engasjement med sikte på Brasilkonferansen i 1992, hvor utviklingslandene må få en bredere plass enn tidligere.

Nasjonalt vil fagbevegelsen invitere miljøorganisasjoner til et samarbeid om felles strategier i miljøpolitikken.

Verdiskapning i samfunnet er forutsetningen for å løse miljøspørsmålene. Selve verdiskapningsprosessen og forvaltningen av de verdiene som skapes, må bygge på prinsippet om en bærekraftig utvikling.

Landsorganisasjonens miljøpolitikk bygger på dette prinsipp. En slik politikk forutsetter en utvikling som sikter mot å dekke dagens behov uten å sette evnen til å dekke kommende generasjoners behov i fare.»

DEBATTEN:

Olav Lindrupsen, Fellesforbundet: Når dette er siste punkt på dagsorden, håper jeg at det ikke blir det samme når det gjelder prioriteringen.

Det kan ikke sterkt nok understrekes det internasjonale i miljøproblematikken. Det er dannet en miljøbevegelse i Varangerområdet som er helt unik. Ca 40% av den totale befolkning fra ytterste høyre til venstre har sluttet seg sammen i en miljøbevegelse som heter «Stopp giftskyene fra Kola». Jeg tror det vil være et av de viktigste områdene som LO kan arbeide med, det å hjelpe og støtte de miljøorganisasjonene som virkelig gjør en jobb. Jeg tenker ikke bare på Norge, men kanskje spesielt det østlige Europa. Vi vet at de har meget store problemer med å bygge opp de organisasjonene som trengs. Jeg tror det er slike lokale organisasjoner som kan hjelpe oss i vår kunnskap om de problemene vi står overfor. En slik hjelp kan være en hjelp til selvhjelp. Det nye KGB – Kristen Grønn Bevegelse – i Murmansk er en slik organisasjon, og da fabevegelsen var sterkt representert på freds- og miljødagene i Murmansk, tok man opp tanken om en slik hjelp.

Jeg vil overlevere sluttokumentet fra freds og miljøkonferansen til LO, og at håper man bruker dette i det internasjonale miljøarbeidet.

Svein Hille, Fellesforbundet: Jeg kunne tenkt meg å begynne innlegget slik som sjeiken sier når han står foran haremets sitt: «Jeg vet hva jeg skal, men jeg vet ikke hvor jeg skal begynne».

Dette er et omfattende emne. Jeg kommer fra papirdelen i Fellesforbundet, og det er den bransjen som er blant den som blir beskyldt for å forurense mest. Det har en lang stund dreid seg om utslipp til luft og vann, men i ferien er det faktisk blitt framstilt som at papir i seg selv er et industriavfall. Det sier litt om hvor stort dette spekteret er.

Liv var inne på hvor viktig det er med internasjonalt samarbeid. På et av våre møter i vår Internasjonale, hvor vi skulle diskutere forurensning, gikk en representant fra Tyrkia på talerstolen og sa at han skjønte ikke hva vi diskuterte, hvorfor vi tok opp slike problemer. Vi har mer enn nok med å klare å skaffe oss inntekt til mat og overleve, om vi ikke skulle begynne å tenke på forurensning. Det vi har opplevd på Kola er bare en liten bit i forurensningsproblematikken på verdensbasis.

Grunnen til at jeg tok ordet var egentlig for å komme med et par små endringsforslag. Jeg vil si at det første er av kosmetisk art og knytter seg til den siste linjen i andre avsnitt.

«Disse tradisjoner og engasjement vil fagbevegelsen kaste inn i kampen for det totale miljø, samt et bedre livsmiljø både nasjonalt og internasjonalt».

I tredje avsnitt, nest siste setning kunne vi fra Fellesforbundet tenke oss å få inn – et kanskje noe viktigere punkt fordi det også kan gå en del på sysselsetting og som også ble tatt opp på kongressen, dette med at vi skal oppruste kraft og el-verkenes utstyr.

Setningen blir da lydende:

«Fagbevegelsen vil videre kreve at kraft og el-verkenes utstyr blir utbedret samtidig med at det fremmes tiltak for å stimulere til energiøkonomisering».

Jeg vil nevne, fordi det var et ønske fra Liv, selv om jeg skjønte at hun ville ha det oversendt og ikke her fra talerstolen i dag, men i treforedling innenfor Fellesforbundet har vi et ytre miljøutvalg og jeg må si at selv om det har ligget på et litt annet plan enn en del av de tiltakene som her er fremmet, har vi møtt mye motbør fra Hille-Valla og hennes departement. Vi er i ferd med å legge ned hele opplegget, fordi vi ikke får noen støtte derfra som vi var lovet når vi satte i gang hele opplegget.

I disse dager jobber vi med et debattopplegg som går på ytre miljø som et ledd i den opplæringen Liv etterlyste, og som hun nevnte kom til å bli satt i gang.

Dirigenten: Lindrupsens sluttdokument fra freds- og miljødagene i Murmansk foreslås oversendt LOs administrasjon.

Vedtak godkjent.

Svein Hille har foreslått i annet hovedavsnitt «fagbevegelsen har gode tradisjoner . . .» forandres de to siste linjene til «disse tradisjoner og engasjement vil fagbevegelsen kaste seg inn i kampen for det totale miljø samt et bedre arbeidsmiljø både nasjonalt og internasjonalt».

Tredje hovedavsnitt, tillegg til tredje siste linje «fagbevegelsen vil videre kreve at kraft og el-verkenes utstyr blir utbedret samtidig med at det fremmes tiltak for å stimulere til energiøkonomisering.

Disse to innskutte forslagene er i god tråd med intensjonene i uttalelsen forøvrig.

Jeg vil foreslå at vi tar inn disse to forslagene i uttalelsen.

VEDTAK: Godkjent.

Hele uttalelsen ble satt under votering.

VEDTAK: Enstemmig godkjent.

Dirigenten referte uttalelsen til dagsorden punkt 7

«Med sitt ja til årets tariffoppgjør har fagbevegelsen gjennom de tre siste år aktivt medvirket til en inntektsutvikling i samsvar med myndighetenes ønsker i den økonomiske politikken. Både i 1988 og 1989 aksepterte vi en sterk samfunnsmessig styring av inntektsutviklingen. For 1990 har vi nå kommet fram til et resultat innenfor rammer som alle – også myndighetene – har karakterisert som meget ansvarlig.

Bakgrunnen for den inntektspolitiske linje som har vært fulgt fra LOs side, har vært skiftende regjeringers sterke understrekning av at moderat lønnsutvikling var av avgjørende betydning for det overordnede mål om full sysselsetting. LO må også konstatere at den kurs inntektsutviklingen har tatt har gitt klare forbedringer i norsk økonomi. Prisstigningen er for første gang på meget lenge bragt betydelig under det vi finner i utlandet. Konkurransesevnen

er bedret og utenriksøkonomien er i en helt annen stilling enn forut for «snu-operasjonen». Det aller viktigste mangler imidlertid fortsatt. Utviklingen på arbeidsmarkedet har stadig gått i gal retning og de siste ledighetstallene viser at forverringen fortsetter.

LO må derfor nok en gang understreke det manglende samsvar mellom den virkelighet vi står oppe i og det som burde være alle parter forutsetning for det løpet som er lagt. LOs medlemmer kan ikke akseptere denne situasjonen. Dette krever at den økonomiske politikken legges om. LO tar sterk avstand fra at regjeringen bruker arbeidsledighet som virkemiddel i den økonomiske politikken.

Også i et internasjonalt perspektiv er den norske utviklingen foruroligende. Norge har lenge tilhørt gruppen av land som har utmerket seg med en lav arbeidsledighet. Vi er nå i ferd med å forlate denne plasseringen og gå over i gruppen av land med en arbeidsledighet vi tidligere bare betraktet som skremmebilder. Vi har snart tatt igjen både Vest-Tyskland og Storbritannia når det gjelder ledighetens omfang. Mens flere land i det siste har hatt en bedring i sysselsettingssituasjonen, har vi gått i motsatt retning.

Med dette som bakgrunn, må LO stille sterke krav til det statsbudsjett regjeringen nå arbeider med. Situasjonen krever et mer sysselsettingsfremmende økonomisk opplegg enn det vi har måttet leve med det siste året. Vi må også konstatere at vi i mindre grad enn i det siste vil få vekstimpulser til den norske økonomien fra utlandet. Det ventes nå en utflating av den økonomiske oppgangen og utviklingen kan svekkes ytterligere gjennom Irak-krisens virkninger på oljeprisene.

For Norge er det en særlig grunn til å styre unna den tilstramning virkningen av økte oljepriser vil ha i verdensøkonomien. For oss vil økte oljepriser både styrke utenriksøkonomien og de offentlige finanser. Det er således ingen grunn til at økte internasjonale oljepriser hos oss skal gi lavere realinntekter og redusert aktivitet i vår innenlandske økonomi.

LO har ved flere anledninger tidligere pekt på nødvendigheten av en mer sysselsettings- og aktivitetsstimulerende politikk. I brev til Regjeringen av 16. januar og i Representantskapets henvendelse til Stortinget 13. februar 1990, la LO fram konkrete krav med sikte på økt sysselsetting. Verken Stortingets flertall eller regjeringen har fulgt opp disse forslagene i tilstrekkelig grad. Det er nå større behov enn tidligere for å styrke den samlede etterspørsel. Dette må få sitt uttrykk i det kommende statsbudsjett uten at statens inntek-

ter svekkes, og samtidig som budsjettet får en klar fordelingsprofil. De statlige banker må få større rammer både for å øke investeringene og å bli et sterkere korrektiv til de private bankers rentepolitikk. Rekordlave tall for boligbyggingen understreker på en dramatisk måte behovet for stimulering av både bygge- og anleggsvirksomhet. Innen samferdsel og energiforsyning står en overfor en rekke prosjekter med en god samfunnsmessig lønnsomhet og gode sysselsettingsvirkninger. LO krever at disse prosjekter må bli realisert. Den eksportfremmende innsatsen må styrkes både overfor etablerte markeder og de nye som utvikler seg i Øst-Europa. Politikken overfor offentlig sektor må innrettes slik at den tar sin del av sysselsettingsoppgavene for å imøtekomme sterke behov bl.a. på helse- og omsorgsiden. Særlig er det å styrke utdannings- og forskningsinnsats blitt ennå mer påkrevet enn tidligere.

LO forventer nå at regjeringen tar signalene fra arbeidsmarkedsutviklingen på alvor. Vi er kommet inn i en ond sirkel med en voksende ledighet som biter seg fast og som etter hvert blir stadig vanskeligere å bygge ned. Vi har vært inne i en fase hvor fagbevegelsen har medvirket til å bryte kappløpet mellom priser og lønninger. Dette har lagt et bedre grunnlag for å sikre sysselsettingen. Nå er det opp til myndigheter og næringsliv å utnytte disse mulighetene. Dersom det ikke kommer synbare resultater er det umulig for fagbevegelsen å føre denne utviklingen videre.»

Innstillingen ble tatt opp til votering:

VEDTAK: Enstemmig godkjent.

Dirigenten: Under dagsorden punkt 8 hadde vi en uttalelse som gikk til en redaksjonskomite ledet av Jan Kr. Balstad, og jeg gir ordet til ham.

Jan Balstad: Redaksjonskomiteen fikk tre forslag oversendt. Ett fra Fellesforbundet, ett fra Jan Bråthen og ett fra Bjørn Christiansen. Det andre fra Bjørn Christiansen som ble tatt opp i debatten ble oversendt. Sekretariatet og EF-utvalget.

Forslaget fra Jan Bråthen om at norske myndigheter må sikres medvirkning i utformingen av det europeiske felleskaps utenriks- og sikkerhetspolitikk, fant ikke redaksjonskomiteen at den kunne ta med. Det faller etter vårt skjønn utenfor EØS. Riktignok har Norge en spesiell konsultasjonsordning som heter EPS, hvor sikkerhet- og utenrikspolitikk tas opp, men det er mellom Norge og fellesskapet.

Forslaget fra Bjørn Christiansen som hadde en annen formule-

ring av det innledende avsnittet, har vi tatt hensyn til med en omskrivning av første avsnitt, som jeg skal referere.

Når det gjelder forslaget fra John Stene, Fellesforbundet, har vi blitt enige om noen nye formuleringer, som en finner på de punktene.

Jan Balstad refererte det nye forslag til uttalelse:

«LO-kongressen vedtok å støtte forhandlingene mellom EFTA og EF om et europeisk økonomisk samarbeidsområde (EØS) ut fra fagbevegelsens verdigrunnlag og mål. LO ønsker en bredest mulig avtale der hovedmålet er å sikre full sysselsetting og en bærekraftig utvikling. I et framtidig EØS må full sysselsetting ha samme plass som «de fire friheter» har i Romatraktaten.

Det er viktig at norsk næringsliv får likeverdig adgang til det europeiske enhetsmarked for å trygge grunnlaget for det norske velferdsamfunn. Samtidig må den sosiale dimensjon i EØS sikres. Det er viktig at forhandlingene om EØS trygger den offentlige sektors rammevilkår, og legger grunnlaget for fortsatt styrking av fellesgodene.

Den norske regjering har ikke ført den sosiale dimensjon fram i forhandlingene med full tyngde. Representantskapet mener dette er kritikkverdig. Utviklingen i forhandlingene viser at det er spesielt viktig å vektlegge faglige rettigheter, høye arbeidsmiljøstandarder, felles vern av det ytre miljø og forbrukerinteresser. Innflytelse på det europeiske standardiseringsarbeid for produkter og miljø er nødvendig. Samarbeidet må også omfatte områder som forskning, teknologi, utdanning og energi.

En hovedsak for fagbevegelsen er at konsernfaglige rettigheter over landegrensene og faglig medbestemmelse i europeiske selskaper trygges. Fagbevegelsen i Norge og Europa godtar ikke et EØS som ikke sikrer dette hovedkrav.

Forvaltningen av naturressursene skal være nasjonal med samfunnsmessig styring for å realisere viktige mål. Konesjonslovene gir i dag norske myndigheter en påvirkningsmulighet over hvem som skal eie norske næringsvirksomheter. Denne muligheten må beholdes i en EØS-avtale. Den nasjonale styringen med anvendelse av olje- og gassressursene er i stor grad avhengig av det regelverk som ligger i konsesjonslovgivningen. Konesjonslovene må, i lys av EØS-forhandlingene, styrkes med sikte på samfunnstyring i

næringspolitikken. Lovene må utbygges med sikte på å fremme samfunnets og allmenhetens interesser. De må endres for å sikre fortsatt statlig innflytelse på eierstrukturen med begrensning av antall aksjer på de enkelte hender. Kontrollen med sammenslåinger og oppsplittingsinger må utbygges og retten til konsernfaglig samarbeid må inn i lovgivningen.

Konsesjonslovene må brukes aktivt og bedres for å sikre mot bedriftsoppkjøp fra utlandet som tar sikte på å overta norsk teknologi og markedsandeler uten å videreføre produksjonen. Dette må knyttes til en aktiv industripolitikk fra statens og næringslivets side.

Olje- og gasssektoren er av avgjørende betydning for Norges økonomi. Norge er i en særstilling i Europa når det gjelder naturressursene og betydningen av dem nasjonalt. I EØS-forhandlingene må dette fundamentale forhold legges til grunn av Regjeringen. Markedet i Europa må sikres, samarbeid med utenlandske selskaper er ønskelig, men de norske selskapers virksomhet og rolle i olje- og gasssektoren må fortsatt være ledende. EØS-forhandlingene må derfor ikke føre til en liberalisering som innebærer tap for norsk næringsliv, tap av norske arbeidsplasser og tap for samfunnet generelt. Dette er verken akseptabelt eller nødvendig. Energibehovet i Europa betyr at Norge er i en god og sterk forhandlingsposisjon. Hensynet til norsk økonomi og norske arbeidsplasser må telle først.

Norske myndigheter må fortsatt ha full styring med virksomheten på norsk sokkel. Samfunnsinteressene må fortsatt legges til grunn for utdeling av rettigheter. Bedrifter fra EØS-land som etter anbud får tilslag for leveringer til og arbeide på norsk sokkel, må følge opp norske vilkår for lønns- og avtaleforhold, faglig organisasjon og inntektsføringer til det offentlige. Den britiske sokkel må åpnes for norske bedrifter.

Styrking av EFTA er av betydning for etableringen av et reelt samarbeid med Det europeiske fellesskap. EØS-forhandlingene dreier seg også om å sikre EFTA-landenes medvirkning i utformingen av det nye Europa. Beslutningsprosessen i EFTA må effektiviseres. EFTA må settes i stand til å behandle bredden av de spørsmål som kommer for å kunne fremme våre lands interesser i forhold til EF. Nordisk språk må innføres i EFTA.

Nordisk samarbeid i forhandlingene er nødvendig og ønskelig. De nordiske lands fellesinteresser bør føres fram. Den nordiske samfunnsstradisjon må framheves i debatten om Europas framtid.

EFTA-fagorganisasjonenes uttrykte vilje til samråd med EFTAs Ministerråd om forhandlingene må tas til følge. Kommunikasjon med arbeidslivets parter om forhandlingene er en forutsetning for at EFTAs forhandlinger med EF skal lykkes og resultatet aksepteres. Det må skapes ordninger for arbeidstakerinnflytelse på beslutningsprosessen i EØS. Det er i Norge tradisjon for faglig innflytelse på regjering og Storting. I pakt med denne tradisjon må norsk fagbevegelse i framtida ha innflytelse på standpunkter som norske myndigheter skal ta i EØS.

Representantskapet i LO forutsetter at den norske regjering slutter opp om og stiller følgende fundamentale krav i EØS-forhandlingene:

1. Samarbeid om økonomisk politikk for full sysselsetting må bli en del av EØS-samarbeidet.
2. EØS-samarbeidet må omfatte den sosiale dimensjon med et forpliktende handlingsprogram for å sikre samfunnsmedlemmenes grunnleggende rettigheter.
3. Retten til konsernfaglig samarbeid og medbestemmelse må sikres i EØS-avtalen.
4. Arbeidstakerne må sikres medbestemmelse i EØS-prosessen.
5. Norsk næringsliv må ha adgang til enhetsmarkedet. Det gjelder også for bearbeidede fiskeprodukter.
6. Arbeidsmiljøreglene må tilnærmes oppover, de må ligge høyt og sanksjonsmuligheter må traktatfestes. Norske regler for helsefarlige stoffer og asbestforbudet må gjelde inntil tilsvarende regler er innført i hele EØS. Norge må fortsatt kunne iverksette strengere miljøregler enn det andre EØS-land har.
7. EFTA-landene må sikres full deltakelse i EFs miljøsamarbeid. Samarbeidet må åpnes for østeuropeiske land.
8. Forvaltningen av naturressursene forblir nasjonal, med samfunnsmessig styring for å virkeliggjøre viktige mål. Konsesjonslovene må, i lys av EØS-forhandlingene, bygges ut for å trygge samfunnsmessig styring og næringspolitikken, fremme samfunnsinteressene og sikre statlig innflytelse på og kontroll med eierstrukturen i næringslivet. Lovgivningen må gjøres til et hensiktsmessig virkemiddel og bedres for å sikre mot bedriftsoppkjøp fra utlandet som sikte på å overta teknologi uten videreføring av produksjonen. Lovene må åpne for konsernfaglig virksomhet.
9. Norske myndigheter skal ha styring med virksomheten på den norske kontinental sokkel. Samfunnsinteressene skal fortsatt ligge til grunn for utdeling av rettigheter. Olje- og gasssektorens avgjørende betydning for Norges økonomi setter Norge i

en særstilling med hensyn til naturressursenes betydning for nasjonen. Offshoresektoren må derfor ikke bli gjenstand for tilpasning, men for forhandlinger som resulterer i ordninger som sikrer norske myndigheter styring over sektoren. Forhandlingene må ikke føre til en liberalisering av norsk offshorepolitikk med tap for norsk næringsliv og av arbeidsplasser. Åpenhet ved anbud for den norske sokkel forutsetter norske vilkår for lønn, avtaler og faglig organisasjonsrett og at den britiske sokkel åpnes tilsvarende.

10. Norske avtale- og lønnsforhold må gjelde for arbeid i Norge. Vertslandets regler må gjelde som minimum for arbeid i andre EØS-land.
11. Ved fri bevegelse for personer må nasjonale myndigheter ha adgang til tiltak mot store forstyrrelser på arbeidsmarkedet. Myndighetene må sørge for at uhemmet innføring av anbudsprinsippet og privatisering ikke gjør faste arbeidsplasser utrygge. Fagbevegelsen må ha rett til å inngå kontrollavtaler for å sikre norske avtale-, lønns- og miljøforhold.
12. Ved fri bevegelse av kapital må grunnlaget for innsyn bedres og tiltak treffes for å unngå skatteunndragelser.
13. Maksimal deltakelse i EFs programmer for forskning, teknologi og utdanning må sikres.
14. Forbrukerinteresser må trygges gjennom samarbeidet i EØS.
15. EØS-samarbeidet må ikke svekke muligheten til offentlige løsninger av fellesoppgavene i samfunnet, men må fortsatt trygge velferd gjennom en styrket offentlig sektor.»

VOTERING:

VEDTAK: Enstemmig godkjent.

Dirigenten takket for et utmerket samarbeid og ga ordet til Yngve Hågensen for avslutning.

AVSLUTNING:

Yngve Hågensen: Jeg takker for gode debatter og vedtak, som Sekretariatet kommer til å ha nytte av i oppfølgingen av arbeidet, og som vil bety mye på flere viktige områder.

Det er første gang på 20 år Representantskapet er avholdt utenfor Oslo. Jeg synes erfaringene er så gode, at vi kan love hverandre at det ikke skal gå 20 år til neste gang.

Jeg synes også det har vært to fine arbeidsdager, og vi benyttet gårdsdagen fint til sosialt samvær, som jeg tror Representantskapet også har nytte av. Det frister også til gjentakelse. Jeg synes våre lokale verter har gjort det utmerket for oss, og takker dem for det. Vår egen administrasjon og serviceapparatet har fungert skikkelig, og Representantskapsmøtet er blitt gjennomført på en måte som sømmer seg.

Takk for et fint samvær, og vel hjem, sa Yngve Hågensen.

NAVNELISTE:

Følgende representanter var til stede:

Arbeiderpartiets Presseforbund:

Egil Knudsen.

Norsk Forbund for Arbeidsledere og Tekniske Funksjonærer:

Ingwald A. Hansen, Ottar Dahlen, Arild Arnås.

Norsk Arbeidsmandsforbund:

Arnfinn Nilsen, Anders Bjarne Rodal, Reidun Johansen, Endre Øygarden, Jan Olav Ingvaldsen, Arnt M. Øien.

Norsk Barnevernpedagogforbund:

Bjørn Christiansen.

Norges Offisersforbund:

Jan Bråten.

Norsk Elektriker- og Kraftstasjonsforbund:

Gunnar Andersen, Bjørn Sørensen, Helge Tystad, John Hedin, Johannes Henriksen, Oddvin Rødal.

Fellesforbundet:

Håkon Nielsen, Trygve Johnsen, Kjell Bjørndalen, Kjell Røttereng, Svein Hille, Torstein Lund, Grethe W. Christoffersen, Finn Nilsen, Ove Engevik, Kåre Leira, Terje O. Lund, Else Liv Lund, Kjell Sørensen, Ivar Johansen, Tor Schwenke, Olav Lindrupsen.

Norsk Fengselstjenestemannsforbund:

Steinar Hellesvik.

Norsk Grafisk Forbund:

Per Thorkildsen, Finn Erik Thoresen, Rune Kristiansen.

Handel og Kontor i Norge:

Oddvar Irvoll, Finn Wang, Syver Bakken, Elvy Fedje, Ole Landsem, Eva Disch, Lillian Karlsen, Johannes Reppen.

Hotell- og Restaurantarbeiderforbundet:

Per Arntsen, Svein Fjæstad, Solfrid Johansen.

Norsk Jernbaneforbund:

Torgrim Elsrud, Gunnar Vestby, Magnus Kalstø.

Norsk Kjemisk Industriarbeiderforbund:

Olav Støylen, Birger Blomkvist, Ole Willy Strandhagen, Jan H. Ness, Terje Norevik, Sverre Rauø.

Norsk Kommuneforbund:

Marthe Kjær Andersen, Kåre Bye, Helge Mikkelsen, Asbjørn Eggen, Odd A. Heggås, Eva Vida Berg, Odd Strand, Aud Ljødal, Else Moe, Alberth Eidem, Leidulf Dahle, Kjell Jamne, Gerd Landfald-Nielsen.

Norsk Lokomotivmannsforbund:

Oddvar Skaar.

Norsk Musikerforbund:

Jan Hanseth.

Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund:

Johnny Hagen, Leif Lund, Rigmor Andersen, Marit Eilertsen, Henrik Ravndal, Eystein Gaare.

Norsk Olje- og Petrokjemisk Fagforbund:

Ketil Karlsen, Leif Sande.

Norsk Postforbund:

Marie Rodal, Thorolf Stephensen.

Den Norske Postorganisasjon:

Johanne Skundberg, Anders Stenseth.

Norsk Sjømannsforbund:

Edvin Ramsvik, Harald Særstein.

Skolenes Landsforbund:

Sverre Worum.

Norsk Sosionomforbund:

Oddrun Remvik.

Tele- og Dataforbundet:

Lillian Bekkevad, Ernst Kr. Risan, Tore Gulbrandsen.

Norsk Tjenestemannslag:

Aud Watnebryn, Eli Gripne, Klaus Halvorsen, Inger Kj. Jensen, Tor Hultmann, Sigrun Mæland, Torkel Eggen.

Norsk Transportarbeiderforbund:
Arne Semmerud, Tore Aspaas, Terje Dahl.

Norsk Treindustriarbeiderforbund:
Anton Solheim.

Norsk Vernepleierforbund:
Brit Unni Arntsen.

Norsk Kantor og Organistforbund:
Ivar Mæland.

FYLKENES REPRESENTANTER:

Østfold fylke:
Jardar Hendricksen.

Oslo fylke:
Per Klausen.

Akershus fylke:
Berit Lynnebakken.

Hedmark fylke:
Aud Marit Pettersen.

Oppland fylke:
Odd Løvlibråten.

Buskerud fylke:
Randi Stamnes Larsen.

Vestfold fylke:
Kjeld Pedersen.

Telemark fylke:
Magne Hjukse.

Aust-Agder fylke:
Bjarne Robstad.

Vest-Agder fylke:
Magne Raamundsen.

Rogaland fylke:
Brit Aksnes.

Hordaland fylke:
Arnulf Ingvaldsen.

Sogn og Fjordane fylke:
Edel Karin Bøe.

Møre og Romsdal fylke:
Øystein Holsæter.

Sør-Trøndelag fylke:
Bjarne Saltnes.

Nord-Trøndelag fylke:
Per Lillemark.

Nordland fylke:
Odd Eriksen.

Troms fylke:
Erling Pedersen.

Finnmark fylke:
Marie Wille.

Sekretariatet:

Yngve Hågensen, Esther Kostøl, Ole Knapp, Svein-Erik Oxholm, Harald Øveraas, Gunnar Grimnes, John Stene, Kjell Martinsen, Sidsel Bauck, Arthur Svensson, Liv Nilsson, Arne Grøttum, Einar Hysvær, Terje Moe Gustavsen, Jan Werner Hansen.

Vararepresentanter til Sekretariatet:

Jan Kr. Balstad, Evy Boverud Pedersen, Liv Undheim, Per Gunnar Olsen, Leif Thue, Tore Lundberg, Walter Kolstad, Magnus Midtbø, Arild Øynes, Edvin Ramsvik, Lars A. Myhre.

Fagorganisasjonens Funksjonærgruppe:
Anne-Ragni Midtmoen.

Revisjonsutvalget:

Margot Kvalvik Fon, Bente Halvorsen.

DISTRIKTSKONTORENE:

LOs distriktskontor, Østfold
Rolf Thore Hildebrant.

LOs distriktskontor, Oslo – Akershus:
Øivind Hvattum, Wenche Paulsrud.

LOs distriktskontor, Hedmark:
Gunnar Pettersen.

LOs distriktskontor, Oppland:
Åge V. Nordby.

LOs distriktskontor, Buskerud:
Roar Løver.

LOs distriktskontor, Vestfold:
Richard Trælnes.

LOs distriktskontor, Telemark:
Knut Liljeberg.

LOs distriktskontor, Aust-Agder:
Arild Stokken.

LOs distriktskontor, Vest-Agder:
Gudmund Gyberg.

LOs distriktskontor, Rogaland:
Erling Høiland.

LO-kontoret, Kårstø:
Kåre Lunde.

LOs distriktskontor, Hordaland:
Vigdis Ravnøy.

LO-kontoret, Lillehammer:
Kåre Karlsen.

LOs distriktskontor, Sogn og Fjordane:
John Bjarne Hjelmeland.

LOs distriktskontor, Møre og Romsdal:
Johnny Røed.

LOs distriktskontor, Sør-Trøndelag:
Rikhard Haugen, Kjell Flønes.

LOs distriktskontor, Nord-Trøndelag:
Liv Thun.

LOs distriktskontor, Nordland:
Hans Nordahl Jensen, Odd M. Bakkejord, Øivind Silåmo.

LOs distriktskontor, Troms:
Svein Rasmussen, Rolf Nilsen.

LOs distriktskontor, Finnmark:
Leif Laurila.

LOs Administrasjon:

Juul Bjerke, Ståle Dokken, Knut Endreson, Øivind T. Hansen, Lars Holo, Knut Hongrø, Bjørn Kolby, Kåre Myrvold, Magne Nedregård, Knut Nilsen, Thorstein Pedersen, Børre Pettersen, Oddvar Saltnes, Kaare Sandegren, Svein-Tore Sigvaldsen, Knut Weum, Anne Mette Ødegård, Even Aas.

LO-skolen:
Jakob Grava.

Samarbeidskomiteen DNA/LO:
Thorbjørn Jagland.

Spesielt innbudte:
Einar Strand, Harriet Andreassen, Liv Buck.

